

borumei, dārlssi mudaliya bunniyāngalei y-anusariyungal, az engedelmesség, türelem és alázat-féle erényeket kövessétek | *tassan mudaliya dorlilāligal vand' irukkīrārgal*, az ács és a többi mester-emberek eljöttek stb.

1. *Fegyzet*. Minthogy a tamulban nincs névelő s így két egymás mellé tett névszó mondatot képezhet, az első alanynak, a második mondománynak tüntetvén föl: azért tulajdonképi appositionnak csak a címeknél meg a számnévi nomen appellativumoknál lehet helye, pl. *N. N. mērrirāniyar* (vagy *attiyakšar*), *N. N. pūspōk* | *kuru suvami*, a lelkész úr | *N. N. turei*, *N. N. úr* | *N. N. sāni*, *N. N. úrnő* | *avariruvār*, űk ketten | *tassar mūvar vēlei seygirārgal*, az ácsok hárman dolgoznak.

2. *Fegyzet*. Az ilyenféle szerkezetben, mint: *ubadēsi y-Irāyappan*, Péter az oktató | *muḍavan Arulappan*, János a csonkakezü, az »oktató meg csonkakezü» mint meghatározók s így alárendelt névszók veendőek.

2. A melléknevek egymás mellé rendeltetnek *um* (és, is) kötszó nélkül, arra vigyázva, hogy egyforma végzetük által kellemetlen hangzásuak ne legyenek, pl. *ōr arlagiya sirīya guruvi* (egy szép kis madár) helyett jobb hangzásu így: *ōr arlagiya siru guruvi* vagy *arlagiyad ōr siru guruvi* | *kanatta nīnda maraṅgal* helyett szebb hangzásu *kanatt neḍu maraṅgal*, vastag nagy fák | *kanatta beruṅ sumei*, nehéz nagy teher | *nērriyāna vellei sirānda bala gadeigal*, nagyszerű, sok elbeszélések | *ubayōgamāna anēga bādaṅgal*, hasznos több leczkék. Ha azonban több melléknevet *um* (és, is) kötszó által akarunk egymás mellé rendelni, a melléknevet névszóvá kell változtatni s az *āna*, *āgiya* (lett, lévő) részesülövel megtoldani, pl. *maṭṭi-y-um sutta p-pēdei-y-um telivāy bēsa t-teriyādavan-um āgiya oru billei*, egy bolond, merőben bódult, tisztán beszélni sem képes fiú | *kanam-um berumei-yum āgiya sumei* vagy *kanattad-um beriyad-um āgiya sumei*, súlyos és terjedelmes teher stb.

3. Több részesülő egymás mellé rendeltetik az által, hogy az utolsót kivéve a többi mind a gerundiumba tétetik, pl. *innāl vandū vēlei seydu muḍittu kūli vāṅgi p-pōna dassenei k-kandēn*, a ma eljött, munkát elvégzett és bért kapva elment ácsot láttam.

Fegyzet. Több gerundium csak akkor kapcsolható *um* (és, is) kötszóval, ha azok az *iru'*- (törtet. *ir*-, magy. örök-öl) igtől függenek, pl. *avanei aḍitt-um dušanitt-um irukkīrāy*, őt ütötte és szidta is.

68. §. A BESZÉDRÉSZEK EGYMÁS ALÁRENDELÉSE.

1. A névszó alárendeltetik a névszónak *a*) a legtöbb esetben a meghatározónak a meghatározandó elététele által, mint több turáni nyelvben, pl. *kall-arei*, kőverem, sirgödör, temető | *maṅ-gal*, föld-kő-tégla | *maṅ-galam*, földedény | *Tamirl-nādu*, Tamulország | *Malei-nādu*, Hegy-ország = Maleialam | *vān-nādu*, *vānādu*, menny-ország stb. Lásd szóösszetétel. *β*) A genitivus eset elététele által. Lásd ezen esetet. *γ*) Az *ennum* (mondó), *enappadugira* (mondódó), *āgiya* (lett, lévő, szolgáló) részesülők által, pl. *Sennei-y-enappadugira battanam* Sennei mondódó város = Madras | *Kōvei ennum battanam*, Kōvei mondó város | *Irāyappan engiravan Sinnappan* (genit.) *kumaran āgiya Arulappanei y-adittān*, Péter Pál fiját Jánost ütötte | *Siva-lōgam āgiya Kailāsam*, Siva paradicsomául szolgáló Kailásam. De mondhatni *Pāris battanam*, Párizs városa.

Fegyzet. A főnévi számszavak mint olyanok a meghatározandó után állnak s így mint birtok tekintendők, pl. *iraṅḍu gaṅṅ-um* vagy *kaṅṅ-iraṅḍ-um*, mind a két szem | *rūbāy nāngukku virrān* (viTTān pro vāṅṅinān, a marhák ötjét vette, ugyanígy: *murlumei*, *murluvadum* (egésze), *ellārum*, *ancivarum*, *sagalar-um* (mind).

2. A névszó alárendeltetik a névmásoknak az *āgiya* részesülő által, pl. *kēttavan āgiya nī*, te hitvány | *manidar (ānbilleigal) āgiya nām*, mi emberek | *kuru allāḍavar āgiya nīṅgal*, ti laikusok, tkp. nem lelkész lévő tik stb.

3. A névszó alárendeltetik a melléknevek és részesülőknek a vonzott esetek által,

pl. *isanukk' uganda gal*, a gazdának (úrnak) kedves kő | *évarukk-um biriyamāna*, bár kiknek is kedves | *vālāl arutta maram*, fűrészszel vágott fa | *veṭkam geṭṭa baiyan*, szégyent vesztett fiatal stb.

4. A melléknevek, részesülők, melléknévi névmások és számnevek alárendeltetnek a névszónak ezek elé tétel által, mint a többi turáni nyelvekben, pl. *periya vidu*, nagy ház | *kōnalāna varli*, kanyargó út | *oru benbiliei*, egy leány | *iraṅḍu* vagy helyesebben *iru*, *ir-ādu*, két birka | *enda ssirukkan*, melyik gyermek?

Fegyzet. Az ilyen használatban, mint: *irāsakkal ellām*, a királyok mind | *nām . . . nīṅgal . . . avargal ellām*, mi mind, tik mind, űk mind stb. az *ellām*-ot sem névszónak, sem melléknévnek nem vehetjük, hanem igehatározónak.

5. A névszók alárendeltetnek az igéknek *a*) mint egyenes, főkiegészítők az accusativus esetben. Lásd ezt; *β*) mint mellékiegészítők a dativus és locativus esetekben. Lásd ezeket; *γ*) mint körülményi kiegészítők az *āl* (eszköz), *il-irundu* (távolító), *ōdu* (sociativus) esetekben és a különféle névutók által.

6. Az igék alárendeltetnek a névszónak és névmásoknak a részesülők által, pl. *ilei-y-udaruṅ gālam*, levél hulló idő = ősz | *nān vāsikkira buttagam*, az én olvasom könyv | *nī baṅaṅ goḍutta ānbillei ōḍi-pḍōnān*, az ember, a kinek pénzt adtál, elfutott | *inda k-kōyilei k-kalṭina goṭṭar geṭṭikkārar*, ezen istenházat épített kőművesek ügyesek | *nī bōgira battanam* a te menő város = a város, a melybe mensz | *avan buṭappaṭṭa vidu*, a ház, a melyből ő kiindult, tkp. ő kiindult ház | stb.

Fegyzet. A mint láthatni az *ārya ki*, *mely*, *mi* visszahozó névmások helyett álló tamul részesülő minden esetre vonatkozhatik, csak a birtokos esetben állandott visszahozó névmást nem lehet egyenesen kifejezni, pl. a nő, a kinek fija most meghalt, beteg, helyesen csak így állhat tamulul: a most fiját elvesztett nő beteg = *ippōdu dan gumaranei irlandu bōna beṅbiliei viyāḍiyāyirukkīrāl*; az ember, a kinek pénze nincs = a pénzetlen ember: *paṅamillāda ānbillei*.

7. Az igék alárendeltetnek a mellékneveknek és részesülőknek gerundium vagy igenevek alakjában, pl. *seyvadark' ariya*, csinálni nehéz | *solla t-takka*, szólásra méltó, mondható | *seyya vēṅḍiya*, csinálni kellő, csinálendő | *pōga mustippāna* (vagy *āyattamāna*), menni kész | *solli muḍiyāda*, kimondhatatlan (szólva végződetlen) stb.

8. Az igék alárendeltetnek az igéknek *a*) az infinitivo-gerundium alakjában a következő igékkel *āsei-y-unḍu* (vágy van) | *iyalu-*, *ēlu-*, *ollu-*, *oṅṅu-* (illik, lehet), *oṭtu-* (hagy) | *kaṭṭalei-y-idu-* (kötelez) | *karudu-* (akar, szándékozik) | *kūdu-* (hat, het) | *sollu-* (szól, mond, acc. c. inf. *avanei vara sollu*, mond neki, hogy jőjjön) | *takku-* (illik) | *tīrmānitt-iru'* (elhatározva lenni) | *tiri-* (azon lenni) | *tuvaṅgu-*, *tuvaṅgu-*, *tuvaṅgu-* (kezd) | *tuṅi-* (mer, kész) | *teri-* (tud, képes) | *pār-* (néz, próbál, törekszik, t.-t. *kara-*) | *pugu-* (buvik, hozzá fog) | *pō-* (megy, kezd, azon van hogy) | *manadāyiru'* (akar, szándékozik) | *māṭṭēn* (nem tudok) | *varu-* (jó), *virumbu-* (szeret, óhajt) | *vēṅḍum* (kell, szükséges) stb.

β) igenevek alakjában a *kāṅ-* (lát), *ari-* (ért), *kēl-* (hall) stb. igékkel, pl. *avan vandadei k-kandēn*, jöttét láttam; láttam, hogy jött | *nī idei ssonnadei kēṭṭēn*, hallottam, hogy te ezt mondtad.

γ) a múlt idejű gerundium alakjában, pl. *todarndu vāsi'* (toldva olvas = folytatja az olvasást).

9. Az igehatározók alárendeltetnek a mellékneveknek vagy igéknek az elötétel által, pl. *metta nalladu*, nagyon jó | *kaḍuga vā*, sietve jőjj | *appaḍi sey*, akként csinálj stb.

ÖSSZETETT MONDATOK.

69. §. MELLÉRENDELTELT MONDATOK.

A mondatok egymás mellé rendeltetnek *a)* a múlt idejű gerundium által, pl. *tassan vandu vélei seydan*, az ács eljött és dolgozott | *suriyan astamittu, málei velissâm níngi iruttí ppóyirru*, a nap lenyugodván s az esti fény eltűnván, besötétedett. *β)* az *ó, ó-v-enrál* mondatkötő által, pl. *nân erludugirên, ní-yó viłeyádugirây*, én irok, te pedig mulatsz vagy játszol.

70. §. ALÁRENDELTELT MONDATOK.

A mellékmondat a főmondatnak alárendeltetik *a)* az igenevek locativus, instrumentalis stb. esetei által. Lásd a *midôn, míg, mialatt, mert, mivel, minthogy* mondatkötőket.

β) Az igenevek és névutók által. Lásd *mielőtt, miután, míg, a helyett hogy, azért hogy* stb. mondatkötőket.

γ) A föltételes mód által. Lásd «ha, hogyha» mondatkötőket.

δ) Az ellentétező vagy megengedő mód által. Lásd «noha, habár, jöllehet» mondatkötőket.

71. §. MONDATKÖTŐK ÉS KÖTSZÓK (*kútt-idei-ssol*).

Minthogy a tamul mondat szerkezet a magyar nyelvétől leginkább csak az által különbözik, hogy a tamul a magyar nyelv által használt árya utánzatú mondatkötőket a török-tatár, mandsu-mongol nyelvek módjára az igenévi, részesülői és állapotjegyzői szerkezet által fejezi ki, ezen szerkezet pedig k.-tatár és burját-mongol nyelvtanomból ismeretes: azért rövidség okáért a magyar mondatkötőknek megfelelő tamul szerkezetet mintegy képletileg fogom feltüntetni.

Altalában megjegyzendő, hogy a jelen és múlt gerundium sok részesülő-, igenévvél és névutóval álló kifejezést pótolni képes éppen úgy, mint nyelvünkben is, ha akarjuk.

Addig a míg. Lásd *míg*.

Addig... hogy. Ennek megfelel az *a*-végű gerundium ismétlése úgy, mint a törökben, pl. *nageikk-a nagei-kk-a -v-ayarndân* (nevetve nevetve el-ájult = addig nevetett, hogy elájult, tör. *gül-â gül-â bâyildî*).

Ahelyett hogy. Ezen mondatkötőnek a tamulban megfelel a *du*-végű igenevek dativusával álló *idam-âga* (hely-ül, helyett) szerkezet, pl. *karkiradukk-idam-âga ssummâ dirigirân* (tanulás helyett hiában tekereg).

Akár akár. A tamulban az illető szók vagy mondatok után *ânâlum* (léttel is), *âgilum* (léttel is), *engilum* (mondásban is), adversativus módú igék egyike tétetvén, lesz a megfelelő szerkezet, pl. *id-ânâlum ad-ânâlum* (akár ez, akár az), *ivan-âgilum avan-engilum* (akár ő, akár ama férfi személy). Az utolsó mondatban az egyhanguság elkerülése végett *engilum* áll az *âgilum* helyett.

Akárhogy... is, még sem. A tamulban a kérdő-határozó vagy módkérdő *eppadi* (mi-képen?) stb. után az adversativus mód elégséges arra, hogy az ki legyen fejezve, a mit mi őt szó segítségével fejezünk ki, pl. *avan eppadi muyarsi seydalum vâykkavillei* (akárhogy iparkodott is, még sem boldogult).

Alig (nehezen) vagy *alig hogy* kifejeztetik az ige állító és tagadó alakjának ikerítése által, pl. *eftum eftâdu*, t.-tat. *yitâr yitmâz* (alig juthatni oda vagy ahhoz). *Amennyire... ép annyira.* A megfelelő szerkezet a tamulban úgy fejeztetik ki,

hogy az *evvalavu* (mely mérték) és *avvalavu* (azon mérték)-féle kérdés és mutató közti álló mondományszóhoz az *-ó (-e?)* kérdő járul, a mely a kérdő szót relativussá változtatja, pl. *oruvan arivil evvalavu gadittân-ó*, *avvalavu manavadakkamudeiyavan* (valaki értelemben a mennyire gazdag, ép annyira szerény, tkp. szellem-összehuzódottság-biró).

Amint... úgy. Lásd *valamint... úgy*.

Annélkül hogy. A tagadó gerundium egyedül elégséges ennek kifejezésére, pl. *orun sol (vârttei) sollâmal pônân* (elment annélkül, hogy egy szót szólott volna = egy szót szólatlan ment).

Avagy = vagy.

Azonban, ânâlum (léttel is).

Azonkívül, ad-allâmal, adu-vum-allâmal, allâmal-un, anri-y-um, a melyek mindenike az *alla* (ellenkező, nem olyan) tagadó igefélének jelen vagy múlt gerundiumát tartalmazza.

Azonkívül hogy... még... is. A tamul a két mondat közé az előbbi gerundiumok egyikét teszi, pl. *avanci tittî kkarukkinârgal allâmalum idittârgal* (őt szidva káromolták s azonkívül ütötték).

Bár, bárcsak = vajha. Az óhajtó mód magában foglalja e fölkiáltókat.

Bármennyire... is, mégis, még sem. A tamulban csak az szükséges, hogy a kérdő *evvalavu* (mely mérték) után az ige az adversativus módban álljon, pl. *avalei evvalavu gadalittâlum vittu-vittân* (azt a nőt bármennyire kedvelte is, mégis elhagyta, tkp. vetette).

Csak. Ez kifejeztetik *a)* névszók és névmások után a *mâttiram* (mérték, határ)* névszó által, pl. *idei mâttiran-gandên* (csak ezt láttam, tkp. ezt csak) vagy *allâmal vârillei, orliya vârillei* szólások egyike által, a melynek jelentése «olyan nem léve, más nincs». *β)* Személyes igék után az *anri* vagy *allâmal* gerundium által, pl. *nallôr nanmei seyvârgalê-y-anri tînmei seyvârgal* (a jók jót csinálnak csak és nem rosszat).

Csaknem. *a*-végű gerundium után álló *tiri-* (tér) ige fejezi ki, pl. *sâga tîrindân* (csaknem meghalt).

Csakugyan. Ennek kifejezésére a tamulban elégséges a nyomatékosító *-ê-t* azon szóhoz függeszteni, a melyen a nyomaték van, pl. *idilê-y-ê vaittên* (csakugyan ebbe tettem). Vagy az igéknél az *a*-végű gerundium után *-ê* nyomatékosítót téve és az igét személyes alakban ismételve, pl. *un-a-v-ê-y-undân* (enni megette vagy csakugyan megette, tkp. éve ette).

Daczára, annak daczára. Adversativus mód és semmi egyéb.

De. Mondat elején *ânâl* (lettel), előzmény után = pedig.

Előbb hogy sem. Lásd *mielőtt*.

És lásd a simuló *-um* (és, is) szócskát.

Ha, hogyha. Minthogy a tamul föltételező mód nem egyéb, mint *âl* instructivus vagy *in, il* locativus esetragokkal ellátott múlt vagy jelen idejű igenevek, világos, hogy «ha, hogyha» kötszókra nincs szükség. Midőn a «ha», a «mikor» mondatkötővel felcserélhető, akkor a múlt participium használtatik *kâl* (hely, kor) utántéttel, pl. *avan idei sseyda-gâl* (ő ezt csinálta-kor, ha vagy mikor ezt csinálta).

Habár = noha, annak daczára. Csupán adversativus mód.

* *Jegyzet.* Hogy «csak» értelmében «mérték, határ» jelentésű szót használ a tamul, azon nem kell megütköznünk, hisz a magyar *csak* és *szak* (éj-t-szaka) szó is a mongol és t.-tat. nyelvekben, főképp «mérték, időhatár» jelentésű.

Ha...-e? Kifejeztetik személyes ige után álló kérdő -ó-val, pl. *asalán burappattán-ó-v-enru bárkka ppógirén* (megyek megnézni, ha elment-e a szomszéd, tkp. a közel-férfi kiindult-e mondván nézni megyek).

Hanem. Lásd *különbén; hanem* (sed), lásd *nem, hanem*.

Hogy. Ezen mondatkötő a «parancsolást, kívánást, hívést, gondolást, félést» stb. jelentő igék után kifejeztetik *a)* a mandsu *seme*, mongol *geži*, tör.-tatár *dip* (oszm. *deyü* mondván) módjára az *en-a* (mond-va), *en-ru* (= *en-du*, mondott léve) gerundiumok által, a midőn is az árya mellékmondat helyett egyenes vagy főmondat áll, pl. *avan yán* (nán) *inru vara máttén enru sonnán* (ő azt mondotta, hogy ma nem jöhet, tkp. ő «én ma nem jöhetek» mondván, szóla). *β)* Kifejezhető az igenév (nom. verbale) szenvedő esete által is, pl. *ní varugiradei virumbugirén* (kivánom, hogy te jöjj, tkp. jövésedet óhajtom).

Hogy, azért hogy, avégre hogy. Ezen célzatos mondatkötő a tamulban többféleképp fejezhető ki, *a)* az igenevek dativusa által, *β)* a jövő participium után tett *pađi* (mód) *pađikku, pađi-y-ága* (módra) vagy *poruttu, porutt-ága* (tárgyul léve) stb. névutók által. *γ)* *ván, pán, pákku, iya, iyar, -a, -kka* végű gerundiumok által, pl. *idei sollu-vadarku vandén* (azért jöttem, hogy ezt megmondjam, tkp. ezt szólásra jöttem) vagy *idei solla vandén* (ezt szólni jöttem).

Hogysem, inkább hogysem. Kifejezhető *a)* a tagadó gerundium által és *β)* a *-du*, *dal* végű igenevek összehasonlítása által, pl. *kođukka máttámál máygirán* (inkább elvész, hogysem adjon), *pisunan godámál ságirán* (a fősvény inkább meghal, hogysem adjon, tkp. a fősvény adatlan hal) vagy *pisunanukku sságiradu godukkiradei ppárkka ttávilei* (a fősvénynek a meghalás az adásnál nem alább való), *inda malei nán érudarku adiga-v-uyar-ám* (ezen hegy magasabb, semhogy reá felmehetnék, tkp. ezen hegy az én fölmenésémmel magasabb). Végre *γ)* az adversativus mód által, pl. *pisunan settáluñ godán* (a fősvény inkább meghal, hogysem adjon).

Hova tovább: mên-mên (fél-fél), pl. *mên-mélun gettu ppónán* (hova tovább hitványabb lett).

Is. Lásd az *-um* simuló szócskát.

Ismét. Lásd *megint*.

Következésképen. Lásd tehát.

Különbén, vagy, hanem, illá-vittál (ellenben vetéssel = ha nincs), *alládu* (nem olyan léve), pl. *ulladei sollu-v-alládu pó* (a valót mondd vagy = különben = hanem takarodj!).

Különbén is, anriyum.

Legalább kifejezhető a tamulban *ánálum, áyinum* (lettel is), *énüm* (pro *énilum* mondásban is) adversativus módu alakok által, pl. *avan análum vara vëndum* (ő legalább kell hogy jöjjön); *onrei-y-áyinum enakku kkođu* (egyet legalább adj énnekem).

Meddig. Lásd még.

Megint, mılavum, tirumbavum, a melyek jelentése fordulva is, térve is, a mint hogy a magyar «meg-int» is csak annyi, mint a fordított vagy hátrészen, mert *hát* és *meg* egy jelentésű.

Mert. Ennek kifejezésére a tamulban a következő mondatkák szolgálnak: *a)* *én* *enrál* (miért? mondottal); *β)* *én-enil* (miért mondásban); *γ)* *ad enna-v-enrál* (az mi? mondottal); *δ)* *ad-éd-enil* (az mi mondásban); *ε)* *ad eppađi-y-enrál* (az miképp mondottal). Ezen szerkezetnek azon előnye van, hogy a míg az árya «mert» határozatlan, a tamulban az *a), β)* «mert» okadatol mutatva az okra, a *γ), δ)* «mert» okadatol mutatva a tárgyat, az *ε)* pedig okadatol mutatva a módot.

Még... is. Pl. *ní-y-um* (még te is); *még... sem,* simuló *-um* (is) és tagadó ige, pl. még egy zöld levél sem maradt, *oru páss-ilei-yum irukkavillei*.

Még ha... is. Adversativus mód.

Mialatt. Kifejezhető *a)* a participiumok után álló *vareiyil* (határban), *alavil* (mér-*a*-végű gerundium által egyszerűen vagy *kolła* (véve, fogva) toldással, pl. *ní báđugira* szunyadtam, te dalolva én szunyadtam).

Midőn, mikor, a mikor. E mondatkötők kifejezésénél használatnak először *a)* a részesülők *kál* (hely, kor), *porludu, pódu* (idő, kor) ragtalan névszók, a minthogy a magyar «kor» szó is ragtalan; *β)* a *du*-végű igenevek genitivus vagy dativusban *mélé* (fölött) névutóval; *γ)* a *gei, kkei* végű igenevek *-il* locativus raggal; *δ)* az *a*-végű gerundium egyszerűen vagy *kolła* (véve) vagy *seydē* toldással, pl. *nán idei y-erludugira borludu, erludina bódu, erludum bódu* (mikor én ezt irom, irtam és fogom írni), *ní vandadin mélé y-adei ssolluwén* (jöttödön azt elmondom), *ní y-ingan irukkeiyil* (a te itt létedben), *nán irukka-sseydē* (én maradván, mintegy maradvást, cf. bírva és bírvást).

Mielőtt, előbb, hogysesem. Kifejeztetik *a)* a *du*-végű nomen verbalek genitivus vagy dativus esete után álló *mun* (előtt) névutó által; *β)* a jövő idejű participium után álló *mun* vagy *γ)* a tagadó ige *du*-végű igenév dativusa után álló ugyanazon névutóval, a mely helyett állhat az *a*-végű tagadó participium is a *munné* (előtt) névutóval, pl. *avan idei sseyá-munné* (ő ezt nem csinál előt, mielőtt ő ezt csinálja) vagy *ivan adei sseygira-darku mun, sseydadarku mun, seyvadarku mun* vagy *seyyu-(m)-mun* (mielőtt ő azt csinálja, csinálta vagy fogja csinálni) stb.

Míg, a míg, a meddig, valameddig mondatkötők kifejeztetik a participiumok után álló *vareikkum* (határig is), *matlum, matlukk-um* (mértékig), *taneyum, alavum* (mérték is) névutók egyike által, pl. *nán varugira* vagy *varum daneiyum ní-y-ingé kátt-iru'* (míg én jövök vagy jöttöm vagy jövéséig itt várj).

Mihelyest. Kifejezhető *a)* a participiumok után álló *udan, udané* (nyomban) vagy *máttirattil* (mértékben) névutókkal; *β)* a *du*-végű múlt gerundiummal vagy *ppu, vu, al*-végű nomen verbalékkal álló *uli, urli* (hely) vagy *γ)* a *pólé* (hasonló léve) névutó által, a mely a hosszú *a*-val toldott részesülökhöz tapad, pl. *nán idei y-arindá-ppólé burappattén* (mihelyest én ezt megérttettem, kiindultam).

Mikor, a mikor. Lásd *midőn*.

Mind... mind. Lásd a simuló *um* (is) szócskát.

Mindazonáltal. Mondat elején *ánálum, ágilum, áyinum* adversativus módu ige által.

Minél... annál. E mondatkötő kifejezésére két szólam van, *a)* az egyik ez: *evvala-adigam... ó, avvalav-adigam* (a mely mérték több, azon mérték több); *β)* a *evvala-adigam... ó, avvalav-adigam* (a mely mérték több, azon mérték több); *γ)* a *evvalav-adigam* *gudi-kkirén-ó, avvalav-adigam nir-vét-kirén* (minél többet iszom, annál többet szomjazom tkp. vizet kívánok). Az irodalmi, tehát az ősi nyelvben a múlt gerundiumhoz *aneittu* (annyi) szó járul ezen mondatkötő kifejezésére, pl. *tott-aneitt' uru(m) manarkéni, mándarkku karr-aneitt' urum arivu* (ásva főrík a fővény-küt, embereknek tanulva főr=jó, értelem).

Mintha. Kifejeztetik a föltételes mód után álló *pólé* (hasonló léve) névutó által, pl. *ennei nageittár* (pro *ál*) *pólé bésugiráy* (úgy beszélsz, mintha engem kinevetnél).

Minthogy. Lásd *mivel*.

Mintsem. Lásd *hogysesem*.

Miután, minekutána. Ezen mondatkötő kifejezésénél alkalmazhatni *a)* a múlt idejű participiumot *pin, piragu, pirpádu*; *β)* a múlt vagy jövő igeneveket genitivus vagy dativus esetben ugyanazon névutók egyikével, vagy a *mélé* (fölött) névutóval, pl. *nán idei y-erludina-bin* (miután én ezt megírtam).

Mivel, minthogy, minélfogva. Ezen mondatkötők kifejeztetik *a)* a participiumok után álló *padiyinál* (móddal) névszóval; *β)* a *du, gei, kkei, mei* végű igenevek instructivus (ál) esetével; *γ)* a *du*-végű igenevek accusativusával álló *parri* (fogva) névutóval, és végre *δ)* a *kolła* (véve) által kísért *a*-végű gerundiummal, pl. *ní-y-idei sseyda badiyinál*

(mivel te ezt csináltad) vagy *ni-y-idei sseydadinâlê* vagy *sseydameiyâl* vagy *sseydirukkei-yil* vagy *sseydirukka-kkolâ* (te ezt csináltod, csináltsággal, csinált létellel) stb.

Nemcsak . . . hanem . . . is. Ez kifejezhető *a)* a *du*-végű igenevekhez *-um* (is) és *anri* (nem olyan léve) adása s a második igének *-um* (is) simuló szóval való toldása által; *β)* a különböző esetű névszók egyike után *allâmal* (nem olyan léve) s a második után pedig *-um* (is) simulót adva, pl. *avan ingê unâd-um anri gudittân-um* (ő itt nemcsak evett, hanem ivott is); *avan ingê-y-allâmal anê-y-un(m) gudittân* (ő nemcsak itt, hanem ott is ivott), *vittilê-y-allâmal tittattilê-yum birttân* (nemcsak a házban, hanem a kertben is nézte).

Nemcsak nem . . . de még nem is. Kifejeztetik két igenévvel, az első után *alla*, a második után pedig *-um* (is) és *illei* állva, pl. *nân avanei-y-arigirad alla gâdâd-um illei* (én őt nemcsak nem ismerem, de még nem is láttam).

Nem . . . hanem. Ez kifejeztetik az *alla* (nem olyan) tagadónak a két tag közzé tétele által, pl. *avanei-y-alla v-unnei y-adippên* (nem őt, hanem téged foglak ütni), *nân alla niyê* (nem én, hanem éppen te).

Pedig, a mi illet. Ez a simuló *-ô* (e?) kérdő szócskának az illető névhez függesztésével fejeztetik ki, pl. *nî vilêi-y-âdugiray nân-ô vâsikkirên* (te mulatsz, én pedig olvasok), *panam-ô, adu-v-enakk-illei* (a mi a pénzt illeti, az nekem nincs).

Sem, sem. Análum . . . análum és tagadás vagy *-um* (is) . . . *-um* és tagadás, pl. *id-análum adánálum nallad-alla* (sem ez, sem az nem jó tkp. ez volna is, az volna is jó nem), *idu nanrum* (pro *nallad-um*) *alla ttid-um alla* (ez se nem jó, sem nem rossz).

Sőt. A személyes igék után *allâmalum* (nem olyan léve is), *anriyum* (id.), *mêl-um* (felül is) szók egyikét téve, kapjuk a megfelelő kifejezést, pl. *avanei titti-kkarukkinân mêlum adittân* (őt szidta, káromolta, sőt ütötte).

Szinte. Lásd *csaknem*.

Talán, tán, meglehet. Kifejeztetik *a)* az *âkkum* (pro *âgum* lesz) igének a mondanány-igéhez adása által, a mi megfelel a székely «lesz» igével való kifejezésnek, pl. *erlundân-âkkum* (fölkelt lesz = talán, meglehet fölkelt). A tamul mesélő idő kifejezése az *-âm* (lesz = igen) ragaszték által egy képzetnek látszik.

Tehát. Âgeiyâl (levéssel), *âdalâl* (létellel), *ânadâl* (lett-által).

Vagy. Ezen elválasztó kötszó az *allâdu* (nem olyan léve = ellenkezve) gerundium által fejeztetik ki, a mely állhat két mondat közt vagy bármely esetű névszók közt, pl. *tuppakkiyâl-ô v-allâdu kattiyâl-ô kâyambattân?* (Puska által-e vagy kard által sebesült meg?), *ulladei ssollu-v-allâdu veliyê bô* (a valót szöld vagy kitakarodjál).

Vagy . . . vagy. a) *onril . . .* (egyben) *onril . . .*; *β)* igenév és *onrê* (egy) megint igenév és *onrê*; *γ)* . . . *âvadu . . . âvadu*, pl. *onril idu, onril adu v-enakku ttêvei* (vagy ez vagy az énnekem szükséges), *idei tinbad onrê vittu-ppôduvad onrê* (ezt vagy megenni vagy elvetni, *id-âvadu ad-âvadu* (vagy ez vagy az)).

Vajha, bárcsak. Optativus mód.

Valahányszor . . . mindig. Ez kifejeztetik a jövő participium után *tôrûm* (-on, -enként) vagy *porlud-ellâm* (kor-, mind) szók egyikét adva, pl. *nân unnei kkânun(m) dôrûm* (valahányszor én téged látlak), *adei nineikkum borlud-ellâm enakku kkannir sorigiradu* (valahányszor azt említem, mindig nekem a könnyem csorog).

Valameddig. Lásd *míg*.

Valamint . . . úgy, a mint . . . úgy. Kifejeztetik *a)* a *pólê* hasonlító szónak az *â*-ra nyújtott vagy *â*-val toldott participiumok utántételével; *β)* a *du*-végű nomen verbale után *pôla* (hasonló léve) gerundiumot vagy *eppadiy-ô* (miként-e?) kérdő és . . . *appadiyê* (akként) mutató igehatározókat téve, pl. *Nân sollugirâ* vagy *sollum-â ppólê sollu* (a mint én szólok, úgy szólj), *nî sonnâ ppólê* vagy *sonnadu bôlê seyden* (úgy csináltam, a mint mondottad).

A fentebbiekben röviden föltüntetni igyekvém azon módokat, a melyek által a tamul

nyelv a mondatokat összefüzi. E tekintetben az újabb magyar nyelv alig mutat némi nyomot a turanizmusból. Az árya szellem győzött. Azonban vannak a magyar mondat-szerkezetben olyan pontok, a melyek tekintetében a magyar közelebb áll a tamulhoz, mint a török-tatár, mandsu, mongol, japán stb. turáni nyelvek. E pontok egyike az alany és mondománynak szorosabb összefüggése mint ez utóbbi nyelvekben, a hol a lazaság jellemző. A másik pont a szóvonzat. A szórend azt követeli, hogy rendszeren az ige végezze a mondatot s az ige előtt azon szó álljon, a melyre a főnyomatékot akarjuk helyezni a *Fogarasy-szabály szerint*.

MUTATVÁNYOK A TAMUL IRODALOMBÓL.*

BEPILLANTÁS A TAMUL VERSTANBA (*yáppu* tkp. füzés).

Minthogy a tanulok verстана nem olyan egyszerű, mint a magyar, azért jelenleg csak a következő általánosságokra szoritkozom.

1. A szótag (*asei*, iz vagy osztalék) hosszúsága vagy rövideége csaknem egészen magyarosan számítottatik, de a természetileg rövid végszótagot vagy rövid egytagú szót hosszúnak veszik.

2. A verslábak (*sir*) lehetnek 1—4 szótagúak, de minthogy két rövid szótag egy hosszúval egyenlő értékű, azért az állítólag egyszótagú versláb állhat két rövidből és úgy tovább. Minthogy a tanulok zenéje hét (*sa-ri, ga-ma, ba-da, ni*) hangjeggyel s négy alapidémértékjeggyel éppen olyan szabályos, mint az európai zene, nem érthetni, hogyan lehet olyan darabokat helyesen énekelni, a hol a verssorokban a szótagok száma 2—4 szótaggal különböző. A négy osztályú verslábak különféle csoportosítása által *harmincz* különböző versláb származik, a melyek mind növénynevet viselnek. Ezen lábak váltakozását a versfajok szerint a *talei* (füzés) szabályozza, a minek az a következtése, hogy ugyanazon versfajban a megengedett lábak elrendezése más és más lehet. Állítólag P. BESCHI eltamulosodott olasz hittérítő találta ki azt a törvényt, a melyet a tanul költők előtte ösztönszerűleg követtek.

3. A verssorok (*adi*) lehetnek 2—7 lábúak. Egy láb állhat egy vagy több szóból, de egy szó csak ott osztható meg két láb közt, a hol a szótól a képzet természetesen szétválasztható, pl. *várl-ván* (áldva lesz). Másnemű *cæsura* nincs.

4. Az *edugei*-nek nevezett tanul rím abból áll, hogy két vagy több verssor kezdő szójának második mássalhangzója legalább azonos vagy rokonhangzású, pl. ha egyik verssor *karuvi* szóval kezdődik, a többi kezdődhetik *i-ravu, ti-ribu, u-rivu*, de legszebben *a-ru-vi* szóval, mert a kezdő szótag egyméretű s a többi mindenik azonos. Ezen rím hatféle.

a) Midőn csak a második mássalhangzó azonos, pl. *kal, nal | karpu, parru*.

b) Midőn az egyméretű kezdő szótag kivételével a többi azonos, pl. *mey-pporul, e-pporul, a-pporul*.

Vál-pól bageivarei y-ansarka! v-ansuga

Kél-pól bageivar dodarbu. Tiruvalluvar 882 v.

(A kivont kardhoz hasonló elleneket ne féld! féld a rokonként csatlakozó elleneket!

c) Midőn a kezdő verslábnek csak utolsó szótagja rímel, pl. *takk-ár* és *essatt-ár*.

d) Midőn a *y, r, l, rl* hangok nem jönnek tekintetbe, pl. *kátta* rímel *pártta*-val, *típpála, nýppála*-val.

e) Midőn az azonos betű helyett rokon hang áll, pl. *essa* és *takka, ellá* és *poyyá*.

* Több tanul remekíró, főképp Pope's Tamil Poetical Anthology (Madras, 1859) későre jött kezemhez s így az itt adott mutatványok csak csekély számúak és nem válogatott gyöngyök.

f) Midőn csak a harmadik mássalhangzó rímel, pl. *poyme* és *nannei*.

Ezen szabályok nem látszanak igazolni azt, hogy az ősi turáni rím kezdőrím volt, a mit a mongol nyelvben nem csak a népdalok, hanem az ősmondásoknak nevezett példabeszédek is bizonyítanak. Azonban nekem úgy tetszik, hogy azon megjegyzés, a mely szerint az *edugei* kezdőrím különösen ékes, ha azt azonos alakú, de különböző jelentésű szók kezdik, beillenék 7-dik szabálynak, mert hogy a tamil nyelvben nem csak a 2-dik betűvel, hanem magával az elsővel is kezdődhetik a rím, BESCHI *Tembá-v-ani* (hervadatlan koszoru) című nagy eposának 36 énekéből idézett következő versen kívül a közlött költészeti daraboknál is látható:

Mañs'-ansuga-v-anni virli k-kalir-um

Mañs' ansuga mël vañar dër-u(n), milá

Mañs' ansuga válabayár-um urí

Ma'nsañ sugamáy vadi náđ' adirum.

Szóról szóra azonos rendben:

A sütökemence tüzeként ijesztő szemet meresztő elefánt (sereg) is,
A felhőt fenyegetőn magasra emelkedő szekérhad is, (de még) a hold
fényét (elhomályosítással) ijesztő (fényes) kardu vitézek is megérkezve
a vízi hattyu boldogan lakta országot remegésbe hozák.

Mongol közmondási példák:

Ügetei küüni süd' žurtsa (tam. *kür*)

Ükük küüni nüđ' žurtsa.

Szegény embernek a foga éles,

Haldokló embernek a szeme éles.

Mó küün žoymor temetseke,

Možor üker žuduk temetseke.

A hitvány ember (másnak vendége léve) az első helyre tolakodik,
A buta szarvu ökör (az itató) kutnál előre tolakodik.

5. A *mönei*-nak nevezett alliteratio a tamil költészetben az, midőn a verssor kezdőbetűje ugyanazon sorban legalább még egy lábat kezd, pl.

Arañ sollum neñsattān anmei
puñsollum puñmeiyār kañappadum. Tiruvalluvar 185. v.
Az erényről beszélőnek szívében annélküli volta
(barátait) megszóló alávalósága által látszik.

Ollum vageiyāl aravinei y-óvádé
sellum váy ellāñ seyal. id. 123. v.
Illő módon az erényt ne szűnj
a hol lehet (tkp. megy) cselekedni.

Solluga sollir payanudeiya,
Sollarka sollir payanilā ssol! id. 200. v.
Szólj szóltodban hasznosokat
S ne szólj szóltodban haszontalan szót!

Tiyavei tīya bayattalāl
Tiyavei tīyin-um ainsappaḍum. id. 202. v.
 A rossz rosszat fajozván
 A rossz a tüznél is jobban félendő.

Azonban hogy a sok jó meg ne ártson, a teljes azonosság helyett a rokonhang is megjárja olyképen, hogy α) *a, á, ai, au* egymás közt, β) *i, í, e, é* egymás közt, γ) *u, ú, o, ó* egymás közt, meg *s* a *t*-vel, *n* az *n*-nel és *m* a *v*-vel mőneit képezhet.

Kalvi gareiyila ; karpavar nál sila ;
Mella nineikkir(1) pini bala ;

Tellidin

Áráynd' ameiv-udeiya garpavé, nír orliya
P-pál un gurugir (1-t) yerindu!

Nál-adi. 135. v.

A tudomány határtalan ; a tanulók napja nehány,
 (cf. *Ars longa, vita brevis est*)

S egyenként számítva a betegségek (fene) száma nem silány ;
 Jól (tisztán)

Kikeresve hát jót tanulj, a vizet hagyva
 Csupán a tejet megivó hattyuként választva.

Ilyen a magyarban :

fát vágok fát
 régi rakottját,
 vagy
 vágd fiam vágd Forgács,
 tiéd lesz Gimes és Gács.

A mongol nyelvből közmondási példák :

γantsa modo γal bold-ügei
γantsa küün küün bold-ügei.
 Egy darab fából tűz nem lesz,
 Egy ember egyedül nem ember.

1. <i>Amtatan idég' idéd</i>	1. Izletes étket éve
2. <i>arandon šinged ügei,</i>	2. a fogon nem emésztődik meg,
3. <i>öngöteig' ömösöd</i>	3. fényeset (t. i. öltönyt) öltve
4. <i>mörönden náldad ügei.</i>	4. a válon örökre nem marad.

Népdali példa :

1. <i>öögün öndör dabág</i>	1. A hegynél hegyesebb hágót
2. <i>öglö erte dabon;</i>	2. reggel korán hágom.
3. <i>öbögön bórol abátγan</i>	3. s öreg ősz apámra
4. <i>šanasondán dólón.</i>	4. gondolva szól dalom.

stb.

6. Az európaias végrím *iyebu*-nak neveztetik, de ez a tamuloknál igazi classicus műben nem használtatik.

OLVASMÁNYOK A TAMUL KÖLTÉSZETBŐL

I.

Orlukka-mālei.

1. Kalvi.

*Kalvi y-enbadu selva-mudanmei,
kalviyinmei ganṇ-irandinmei.
arliyā sselvam-avadu galvi,
orliyā kkasatṭei y-orliṭṭpadu galvi.
siriyarei pperiyōr ākkun galvi,
neriyil ulagei niṭuttadar kalvi.
tuyar kkaḍal ninda tteppam ān galvi,
uyirkku nar-ruṇeyāy uruvadu galvi.*

2. Porumei.

*Porumeiyudeimei bunṇiyamudeimei,
porumeiyei y-enṛum bōrrudar kaḍamei.
kaḍalin-um beridu ganamuḷḷa boṛumei,
toḍar bagei-y-aneittum seyittidum boṛumei.
kuṛei vand-aṇugā kkoṭṭei y-ām boṛumei,
niṛei neṛi niṅgā nileime i y-ām boṛumei,
piṛar birlei boruppadu berumeisēr boṛumei,
tarei y-ellām vasaṇseya ttakkadu boṛumei.*

3. Nanriyaridal.

*Nanriyalavu nālattir peridu,
nanri marandār nalam beral aridu.
sivanuḷḷaḷavum sey-n-nanri maravēl,
āviy-um adark-iḍāga ttaral-ām.*

Az egyes szók jelentése:

1. orlukkam (rend, szabály, magaviselet, erkölcs, orluṅgu- rendez), mālei (füzér, koszoru, syn. aṇi, mudī), kalvi (tudomány, ismeret), en- (mond), selvam (boldogság, jólét), mudan-me i (pro mudal-me i kezdet, fő, alap), in-me i (pro il-me i in-ség, hiány, -talanság, -telenség), kaṇ (szem, a mivel kandikálunk), irāṇḍu, raṇḍu (kettő), arli- (romlik, szűnik), orli- (ürül, szűnik), kasa-ṭṭei (keserv, kasa'- keserű lesz), orli'- (ürit, szüntet), siriyān (a kicsiny, szerény), periyōn (nagy ember), ākku- (efficio, ā-āgu- vál, fio), neṛi (irány, egyenes irány, út), ulagu (világ), niṛuttu- (pro niluttu- (állít, tart), tuyar (bánat, keserv), kaḍal (tenger, syn. tonnīr), niṇdu- (pro iḍu- úsz-ik), tteppam (tutaj), ān = ām (= āgum lesz, ám), uyir (élet, uy- él), nal (jó), tuṇei (támasz), uru- (ér-kezik, lesz, válik).
2. poru-me i (türelem, poru'- el-ki-bir, tūr), uḍei-me i (birtoklás), puṇṇiyam (erény, tamulul aran), pōrru- (véd, gondoz, tisztel stb.), kaḍa-me i (kötelesség, tartozás), peri-du (nagy az), kanam-uḷḷa (súly-os,

I.

ERKÖLCSKOSZORU.

(A hindu tamul kezdő olvasókönyvből.)

1. TUDOMÁNY.

A tudomány a boldogság alapja,
A tudatlanság a két szem hiánya (tkp. szemkettőjének hiánya).
Örök boldogság maga a tudomány,
Hisz örök keservet csak az szüntet ám.
A kicsinyt nagygyá teszi a tudomány,
S a világnak csak az ád igaz irányt.
Keserv tengerén hajó a tudomány,
És az életben az a legjobbik tám.

2. TÜRELEM.

Türelemmel birni annyi, mint erénnyel birni,
A türelmet bármikor kötelesség őrizni.
Tengernél is sokkal nagyobb a nehéz türelem,
Az üldöző ellent mind legyőzi a türelem.
Veszély nem közelítheti vár ám a türelem.
Az igazság útját nem hagyja el a türelem.
Mások hibáját türi a nagyszerű türelem.
A földet mind kellene hogy bírja a türelem.

3. HÁLÁDATOSSÁG.

A jóság határa a földön is tulér,
Jótettet feledők jót nyerése nehéz.
Életfogytiglan ne feledd a tett jót,
Sőt az életet is azért adhatod.

tkp. súly-való), toḍar- (követ, folytat, űz), pagei (ellenségeskedés), aneittum (annyi is = mindannyi), seyī- (győz, seyitt-iḍu- id.), kuṛei (hiány, csorba, veszély), vandu pro varu-ndu (jött léve, varu- gyere), kōṭṭei (vár, kastély), niṛei (teljesség, igazság, mérték), niṅgu- (elhagy), nilei-me i (állapot, állomás), piṛan (más), piṛlei (ferdeség, fonákság), peru-me i (nagyság), sēr (pro sērūm, erő, csatlakozó, társuló), tarei (föld, scrt. tamulul nilam, nalam), ellā-m (mind), vasaṇ-sey'- birtokol, takkadu (pro taginadu illett az, tagu- illik kell, dukál).

3. nanri (= naṅgu jóság), ari- (ért, ismer), aḷavu (mérték, határ), nalam (föld, tkp. nilam az álló = állam), mara'- (feled), nalam (jóság, jó tett), peru- (nyer, kap, szerezt), ari-āu (nehéz), sivan (scrt. élet, s. uḷḷa = élő), aḷavum (ig), sey- (pro seyṇum csináló), āvi (lélek, élet), um (is, és), iḍāga (helyett, ért), taru- (ad).

Konrei-vêndan.

1. *Ilaram alladu nallaram anru.*
2. *iyâr dêttei ttiyâr golvar.*
3. *Unđi suruṅudal beṅdirkk' arlagu.*
4. *uruḍan baḡeikkin vêruḍan gêdum.*
5. *Enṅ-um erluttu-ṅ ganṅ ena ttagum.*
6. *êvâ makkaṅ mûvâ marundu.*
7. *Aiyam buḡinum seyvana sey.*
8. *Kittâdayin veṭṭena mara.*
9. *Kurram bârkkil surram illei.*
10. *Kûr amb' âyinum viriyam bêsêl.*
11. *Kêttil urudi gûttum uḡeimei.*
12. *Kaiṅṅoruḷ tannil meyyṅṅoruḷ kalvi.*
13. *Korravan aridal urriḍatt' udavi.*
14. *Sirei ttêḍin êrei ttêḍu.*
15. *Tuḍiyâ pṅṅḍir maḍiyi(n) neruppu.*
16. *Torlud' ûṅ suveiyin urlud' ûṅ inidu.*
17. *Tôrlanôḍ-um êrleimei bêsêl.*
18. *Nalla inakkam allad' allar paḍuttum.*
19. *Niragam borundiya v'ûragatt'iru.*
20. *Paiya sseṅrâl, vaiyan dâḡum.*
21. *Pônagam embadu dâṅ urland' unḍal.*
22. *Marundê y-âyinum virundôḍ' un.*
23. *Minukk' ellâm binnukku marlei.*
24. *Mûttôr sol vârttei y-amirdam.*
25. *Mettena pṅṅḍuttal nittireikk' arlagu.*
26. *Mônâmbadu nâna-varambu.*
27. *Virundilôrkk' illei borundiya v-orlukkam.*
28. *Viran gēnmei gûr amb'-âḡum.*
29. *Vêndan sîrin ân dūnei y-illei.*
30. *Odâdârkk' illei unarvôḍ' orlukkam.*

konrei (cassia cserje), vândan (fenség, fejedelem).
 1. *il* (ház, család), *aram* (erény), *alla-du* (a nem olyan, az ellenkező), *nal* (jó), *an-ru* (pro *alla-du* összevonva = nem olyan az),
 2. *î* (ad, ajándékoz), *tê-t-tu* (kereset, *têḍu*- néz, keres), *tî* (gonosz), *koḷ* vagy *koḷḷu*- (vesz, kap),
 3. *un-ḍi* (ev-et, ev-és), *suruṅgu*- (szorong, összehuzza magát), *ṅṅḍir* = *ṅṅḍ-il*, *ṅṅḍu*, *ṅṅ* (nő), *arlagu* (szépség),
 4. *ûr* (város, szülőváros, lakhely), *uḍan* (val, vel), *baḡei'*- (gyüülölködik, *baḡei-kk-in* gyüülölködésen = valaki gyüülölködésen = ha valaki gyüülölködik), *vêr* (gyökér), *kêḍu*- (elpusztul),
 5. *en* (szám, 8), *erluttu* (irat, irás),
 6. *êvu*- (parancsol, ébreszt), *makkaṅ* (pro *mak-kaḷ* magzatok, gyermekek), *mû*- (fogy, vénül), *marundu* (gyógyszer),
 7. *aiyam* (alamizsna), *ṅṅu*- (buv-ik, ezen szerkezet olyan alakú, mint a magyar *könyv-et-buj-ni*), *sey*- (csinál),
 8. *kittu*- (közeledik, jut, *kittâdu* nem jut, nem közeledik, ha valami neked a sorstól nem jut), *veṭṭ-en-* (fôl-patt-an, tûzül-, *veṭṭ-ena*, pattanva = gyorsan),
 9. *kurram* (hiba, *kurru-dam* kurtaság), *pâr'*- (néz, lát, vár), *sur-ram* (környezet = rokonság), *illei* (nincs).

Auveiyar asszony « Cassia koszorus fejedelem (konrei-vêndan) »
 című művéből.

1. A nem családi erény nem jó erény. (Hol nincs család, nincs erény.)
2. A fősvények keresetét a gonoszak kapják.
3. A kevés étőség a nőknek illik.
4. Szülővárosával ellenségeskedő gyökérestől elvész.
5. A számolás és irás szemnek mondható.
6. A parancsra nem váró magzat kifogyhatatlan gyógyszer.
7. Ha koldulsz is a teendőket tedd meg.
8. Az elérhetetlent gyorsan feledd.
9. A hibára nézve nincs rokonság.
10. Ha éles is fegyvered hősködve ne beszélj.
11. Romlásnál az erély visszaszerzi a vagyont.
12. A kézi birtoknál valódi birtok a tudomány.
13. A királyt ismerni a veszélyben segély.
14. Ha szerencsét keresesz, az ekét keresd.
15. A részvétlen feleség az övben (levő) tűz.
16. A hivatalnok étele izénél a földmivelőé édesebb.
17. Társal se beszélj szegénységről.
18. Jó baráttal nem birni szomorúságot okoz.
19. Csak vízzel bőven bíró városban lakjál.
20. Ha valaki lassan megy, világot ér.
21. Élvezetes evés az önfáradtság után evés.
22. Még a gyógyszert is vendéggel együtt edd.
23. Minden villám után eső következik.
24. A vénnek szóltá ige ambrosia.
25. A puhán fekvés az alvásnak kedvező.
26. A hallgatás a bölcsesség határa.
27. A vendégteleneknek nincs illő erkölce.
28. A hős barátsága éles fegyver.
29. Ha a koronás haragszik, akkor nincs támasz.
30. A tanulatlanoknak se értelme se erkölce.

10. *kûr* (hegyes, éles, karcsu), *ambu* (nyíl-, ij-vessző), *ây-in-um* (lett-en-is = török-tatár *i-se-de*, mong. *bol-bo-ĉigi*, éles fegyver létén is, még ha éles is a fegyver), *viriyam* (hősködés scrt.), *pêsu-* (beszél),
 11. *kêḍu*- (pusztulás, *kêttu* obliqu.), *urudi* (erő, erély), *kûttu*- (összesít),
 12. *kai-ṅṅoruḷ* (kéz-i-birtok), *tann-il* (magánál, *tân* maga), *meḡ* (test, valóság, igazi),
 13. *korravan* (király, tkp. a győző, a *kordêra* ütő), *urri-ḍam* (az érkezett, megessett, megtörtént hely, ott, a hol valami történt), *udavi* (segély),
 14. *sîr* (szerencse), *têḍu*- (keres, syn. *nêḍu*- néz, keres), *êr* (egy pár ökör, eke),
 15. *tuḍi'*- (megindul, remeg), *maḍi* (öv, övezet),
 16. *torlu*- (tisztel, imád, szolgál, *torlud ûṅ* a másoknak szolgálva evés), *suvei* (iz), *urlu*- (szántani, túrni, fúrni a földet), *ini* (édes, cf. eny-ek),
 17. *tôr-an* (társ, barát), *ôḍu* (val, vel = *uḍan*), *um* (is), *êrlei-mei* (szegénység),
 18. *inakkam* (barátság), *alladu* (itt pro *illadu* nem létel), *all-al* (szomorúság, *allarpaḍu*- szomorodik, *allarpaḍuttu*- szomorít),
 19. *nîr* (viz, nyír-k), *agam* (belső rész, itt egyszerű névszóképző), *ûr-agattu* (városban, *ûr-il*, *ûr-uj* etc. id.), *iru'*- (örököl = marad, lakik).

20. *paia* (lassan, gyengén), *sellu-* (megy, száll, múlt *senru*), *vaiyam* (föld, világ), *tāngu-* (támaszt és támaszkodik),
 21. *pōnagam* (főtt holmi, étel), *tān* (maga), *urla'-* (fárad, foglalkozik), *uṇ-* (eszik),
 22. *virundu* (vendég, -ség),
 23. *min* (villám, -lás), *pin* (hát, fenék, után), *marlei* (eső),
 24. *mūttōn* (nom. app. *mū-* vénül, fogy, végződik), *sol* (pro *soll-um* szól-ó), *amirdam* (ambrosia),
 25. *mettu*, *meduvu* (puhaság, légység, *mett-en-* puha lenni, cf. *pety-hūd-ik*), *paḍu'-* (feküd-ni), *nittirei* (sancrit, alvás, tam. *urakkam*, *tūkkam*, *tuyil*, *tuṅsal*).

Sivavākkiyar,

Naṭṭa gallei tteivam enru nālu buṭṭam sattuṛir,
surrivandu miṇ-min-enru sollu(m) mandiramē daḍa.
suttā saṭṭi saṭṭuvam gaṛissuvei y-ariyum-ō?
naṭṭa gall-um bēsum-ē nādan ullirukkavē.
ōsei berra gallei nīr uḍeitt' urukka! seygiṛir,
vāsali baditta gal marluṅavu(m) midikkirir,
pūseiberra gallilē būv-um nīr-um sattuṛir.
isanukk' uganda gal iranḍu gall-um allavē?!

Az egyes szók jelentése: *naḍu-* (ültet, állít, plántál, *naṭṭa* pro *naḍuta*), *kal* (kő), *teivam* (scrt. istenség), *nālu* (négy, több, sok), *buṭṭam* (= scrt. *puṣpa* virág, tam. *alar*, *malar*, *pū* stb.), *sattu-r-ir* (pro *sārttu-gir-ir* zártok, odatesztek, áldoztok stb.), *surrī-varu-* (körül-jő, jár, *vandu* ger. perf. pro *varundu*), *mandiram* (scrt. *mantra* varázsfórmula), *taḍā* (fazék, korsó), *suḍu-* (süt, éget), *saṭṭi-* (lábás), *saṭṭuvam*

Mūdurei.

1.

(1) *Nanri y-oruvarṅku sseyda-kkāl,* «a *n-nanri*
y-enru daruṅ gol?» *ena vēṇḍā(m); ninru*
daḷarā vaḷar deṅḡudāḷ unḍa nirei
ttaleiyālē dān(t)ṛarudalāl.

2.

(2) *Nallār oruvarukku sseyda v-ubagāraṅ*
kaṇ mēl erluttu pṇōr kānumē, y-allāda
v-iramillā neisattārk' iṇḍa v-ubagāra(m)
nīr mēl erluttirṅku nēr.

3.

(3) *Aṭṭāluṃ bāl suveiyir kuṇṛād', aḷavalla*
naṭṭālu(m) naṅballār naṅballar; geṭṭālu(m)
mēn makkaṅ mēn makkalē; saṅgu suṭṭāluṃ
dān mikka vēṇṇēi daruṃ.

26. *mōnam* (scrt. hallgatás, tam. *pēsāmei*), *nānam* (pro *ṅnāna*, scrt. cigány *ṅna*, szláv *znanie* tudás, bölcsesség), *varambu* (szély, határ),
 27. *virundu* (vendég-ség, *ilōn* a kinek nincs), *porund-ia* (part. perf. *porundu-* fér, forrad, illik, rábírik),
 28. *vīran* (scrt. hős, tam. *āṇ-ḍagei*), *kēṇṇēi* (pro *kēl-mēi* rokon-ság, barát-ság, szeretet),
 29. *sīru-* (dühös, haragszik), *ān = ām = āgu-m* (levő),
 30. *ōḍu-* (olvas, tanul, énekel), *uṇar-vu* (értelem, fölfogás).

Töredék Sivavākkiyar művéből.

(A bálványimádás ellen.)

A felállított követ istennek mondva sok virágot áldoztok,
 Mig körülmenve bum-bum-hangon szól a varázsfazék.
 Az égetett lábos meg a kanál a mártás ízét ugyan érti-e?
 A kőoszlop is beszél persze a pap benne rejtőzve.
 A csengő követ ti széttörve alakokat csináltok,
 A küszöbül tett kő mig elkopik, azt addig tapodjátok.
 A szentelést kapott kőnél virágot és vizet áldoztok,
 Istennek megtetszett kő! pedig mindkettő csak kő, nemde?!

(kanál), *kari* (a harapós, csipős mártás), *pēsū-* (beszél), *nādan* (úr, főnök), *ull-iru'* (benne lenni), *ōsei* (hang, csengés), *peṛu-* (nyer, kap), *nīr* (tik), *uḍeī'* (zúz), *uru* (alak, tárgy), *sey-* (csinál), *vāsali* (ajtó, bejárás), *pādi'* (belé-tesz, -nyom, -szúr stb.), *marluṅgu-* (vásik, fogy, sötétül), *midī'* (rajta, fölötte tapod), *pūs-ēi* (mosás, kenés), *pū* (virág), *nīr* (nyirk, víz), *isan* (ős, öreg. úr, gazda, pap, isten), *uga'* (a) vig, vig-ad.)
 #) kedves lenni).

Auveiyar asszony «ős szólam (mūdurei)»

czimű művéből néhány versszak.

1.

Ha az ember valakinek jót tesz, «azon jót mikor adja az vissza?» nem kell mondani; hisz az állva dületlen növény pálma-fenyőszál az itta nyirkot koronája (feje) által maga visszaadja.

2.

A jók egyikének tett jótétemény köre írt irathoz hasonlóan látszik; ellenben a szeretetnélküli keblűeknek adott jó a vízre írt irattal egy.

3.

Főzés daczára is a tej ízében fogyatkozást nem szenved, határtalan szeretve is a szeretetnélküliek szeretettel nem birnak; tönkre menve is a magas jellemű, magas jellemű marad; a csiga (ház) égetés daczára is igen szép fehér-festőt ad.

4.

- (4) *Urra v-idattil uyir varlaṅgun danmeiyōr
barralarei kkaṅḍār paṇivar-ō? Kar-rūn
biḷand' iruvad'allar perum bāran dāṅgir
raḷarndu vaḷeyum-ō dān?*

5.

- (8) *Nellukk' ireitta nīr vāykkālvarli y-ōḍi
ppullukk-um aṅḡ busiyum ān; doll ulagi(n)
nallār oruvar uḷarēḷ avar boruṭṭ'
ellārkkum beyyu(m) marlei.*

6.

- (11) *Kaveiyāgi kkombāgi kkaṭṭagattē nīrkum
avei-y-alla nalla maraṅgal; savei naḍuvē
niṭṭ' ōlei vāsiyānirān, guripp' ariya
māṭṭādava(n) nan maram.*

7.

- (16) *Siriyar geṭṭāluṅ siriyar; siriyarē
allādār geṭṭāl, aṅḡ enn' āguṅ? Siriya
bonnin guḍam udeindār ponnāgum, enn' āgum
mannin guḍam udeinda kkal.*

8.

- (17) *Uḍan birandār surrattār enr-irukka vēṇḍām,
uḍanbirandē gollum viyādi; y-uḍanbiravā
mā maleiyil uḷḷa marundē bini dirkkum;
ammarundu bōlvārum uṇḍu.*

9.

- (18) *Illāl agatt' irukka v-illādād' onr' illei,
y-illāḷim illāḡe y-ām-āyin; illāl
vali giḍanda mārram ureikkumēḷ, avvil
buli giḍanda durāy viḍum.*

10.

- (22) *Mannan-um māsaṛa kkarōnuṅ sīrdūkkīn
mannanir karrōn sirappudeiyan; mannanukku
tan rēsam allār sirappillei; karrōrku
ssenra v-iḍam ellān sirappu.*

4.

A veszély helyén az életet is kockáztató jelleműek
elleneiket látva meghunyászkodnak-e? A kő-tám
míg szét nem törik nagy terhet hordtában
dülve meghajlik-e vajjon?

5.

A kölesre eresztett víz a csatornán futva
a fűre is, a mely ott van, foly; a vén világon
mert néhány jók léteznek, azokért
mindeneknek hull az eső.

6.

Az ágas-bogason az erdőben állók
nem az igazi fák; a gyülekezetben
(az olvasásra oda) nyújtott lapot olvasni nem tudó
s az adott jelt nem értő az igazi fa.

7.

A jelesek tönkre menve is jelesek. A nem jelesek
a hol tönkre mennek, mi lesz? A nemes
arany-edény összetörve is arany lesz, de mi lesz
a föld-edény ha összetörök?

8.

«A testvérek (együtt születettek) rokonok» nem kell mondani,
hisz együtt született (velünk) a megölő betegség is; a nem együtt született
hanem a magas hegyen lévő gyógyfű vet véget a fenének;
azon gyógyfűhöz hasonló (idegenek) is vannak.

9.

Ha feleség van a házban, akkor ott semmi sem hiányzik,
ha a feleség csakugyan feleség; de ha a feleség
erősen felesel, akkor azon házat
tigris tanyázó sűrűséggé teszi.

10.

A király és a mocsoktalan tudós összemérve,
amannál ez több fölényvel bír; mert a királynak
a maga országán kívül fölénye nincs, míg a tudósnak
a hová száll, mindenütt megvan a fölénye.

A *mádurei*-beli szók jelentése:

1. *oru-van* (egy, egy személy, valaki), *kál* (hely, kor, *seydakkál* csinálta-kor = ha, midőn valaki csinált), *e-nru* (mikor?), *kol* (ugyan), *vēṇḍu* (kivánatos, kell, *vēṇḍādu* nem kell, *vēṇḍā* kellelten, -m pro *ám* lesz), *ninru* (pro *nil-ḍu* állott léve), *taḷaru*- (döledez, inog), *vaḷar*- (nő itt pro *vaḷarum*), *teṅgu* (pálma), *tāḷ* (szár, szál), *uṇ*- (eszik, iszik), *talei* (fej), *dān raru-dal-āl* (= *tān taru-dal-āl* maga adása-val, mivel maga adja t. i. vissza).

2. *ubagāram* (scrt. = tam. *nanri*, *naṅgu* jótett), *kan* (pro *kal* kő), *mēl* (fölkött), *erluttu* (irat), *pōr* = *pōl* (hasonlón), *kāṇ* (lát, kandikál, itt: látszik), *allāda* (a mi nem úgy van, nem olyan), *īram* (szeretet), *illā* (a nem létező), *neṅsam* (szív, kebel, *neṅsatt-an* szívvvel bíró), *ī*- (ad), *erlutt-ir-ku* = *erlutt-in-ku* = *erluttu-kku*, *nēr* (aranyos).

3. *aṭṭāl-um* = *aṭ-ṭ-ālum* (főzött-vel is, noha főz valaki, *aḍu*- főz, perf. *aṭṭ-ēn* pro *aḍu-t-ēn* főztem), *pāl* (tej), *kunru*- (fogy, csökken), *naṭṭālum* (pro *naṭ-t-āl-um*, *naṭ*- szeret, *naḷḷu*- idem), *naṇ-bu* pro *naṭ-bu* (szeretet), *keḍu*- (elvész), *mēn* (magas, méltóságos), *makkal* (pro *maga-gaḷ* emberek), *saṅgu* (csigaház), *mikka* (part. perf. *migu*- bő, magas, nagy, kitünő), *veṇ-meī* (pro *veḷ*, (fehérség).

4. *urra* (part. perf. az érkezett, a megtörtént, a létező, eset stb.), *iḍam* (hely), *varlaṅgu*- (jár = forog, gyakorlatban van, barangol), *tan-meī* (maga-ság = tulajdonság, *tanmeiyōn* tulajdonság-u), *parr-alar* (ellenségek tkp. *parru* ragaszkodás, szeretet és *alan* nem olyan, ellenkező szókából összetéve), *kaṇḍār* (pro *kaṇ-ḍ-āl* látott-val, ha látja, látva), *irū*- (romlik, *iruvad-all-āl* = igenév + tagadás + instru-támasz), *ṭiḷa*- (szétvállik, hasad, reped, török), *iru*- (romlik, *iruvad-all-āl* = igenév + tagadás + instru-mentális rag, azaz mintegy: romlatlan nal = ha, mig nem romlik), *perum*, *periya* (nagy), *pāram* (súly, nehézség, teher, scrt. *bhāra*, görög βάρος), *tāṅgir* (pro *tāṅg-il*, azaz igető + locativus rag, támasztóban = ha, mikor támaszt), *-raḷarṇdu* (*taḷar*- dül), *vaḷei*- (bólint, hajlik), *tān* (maga = ugyan).

5. *Nel* (a köles egyik faja), *irei*- (ereszt, önt), *vāykkāl* (csatorna, tkp. száj-láb?), *varli* (út, utján), *ōḍu*- (fút, foly), *pul* (fű), *aṅḡ* (ott), *puṣi*- (foly), *ān* = *ām* (ám), *tol* (rég, öreg, vén), *ulagu* (világ), *uḷ-ar-ēl*

Verri-vēr-kai.

1.

Verri-vēr-kai Virarāman
Korkei y-āḷi gula sēgaran bugal
nar-ramirḷ derinda narun dogei dannāl
gurraṅ galeivōr guṇēvilādavar-ē!

2.

Kalvikk' arlagu gasaḍara morlidal.

3.

Selvarkk' arlagu serluṅ giḷei dāṅgudal.

4.

Vēḍiyarkk' arlagu vēdamum orluḷkamum.

5.

Mannavarkk' arlagu seṅ-gōn muṇeimeī.

6.

Vaisiyarkk' arlagu vaḷar-boruḷ ṭṭal.

7.

Urlavarkk' arlag' ing' urlud' ūn virumbal.

(val-ók-kal = ha vannak), *ava-n* (ő, azon férfi), *poruṭṭu* (tárgyban, ért, miatt, *poruḷ* tárgy, birtok), *pey* (esik, pesel).

6. *kavei* (ágas galy), *kombu* (ág, galy), *kāḍu* (obl. *kāṭṭu* erdő, erdei falu), *nir-k-um* (pro *nilum* álló, *nil*-, *nilu*-), *maram* (élő fa tkp. a merev), *savēi* (= scrt. *sabhā* gyülekezet), *naḍu* (közep-ett), *nīṭṭu*- (pro *nīṭṭu* nyújt, *nīṭṭ'* pro *nīṭṭiya* nyújtott vagy pro *nīṭṭum* nyújtó, nyújtandó), *ōlei* (pálmalevél, a melyre a régi *māṭṭu-v-ēn* (hatok, hetek, *māṭṭ-ēn* nem-hatok, -hetek, *māṭṭāda* a nem tudó).

7. *Sīriya* (jeles, kitünő), *enna* (mi a), *pon* (arany, *ponnin* aranyból való), *uḍeindār* (= *uḍei-nd-āl* romoltá-val = ha elromlik), *maṇ* (föld, *maṇṇin* földből való), *kuḍam* (korsó).

8. *uḍan bira'*- (együtt születni), *surrām* (környezet, rokonság, *surrattu* rokon, melléknéviég stb.), *kol*-, *kollu*- (öl, megöl), *viyāḍi* (scrt. betegség), *piravā* (= *piravāda* nem születő), *mā* (magas, nagy), *ṭiṇi* (fene, betegség), *tīr'*- (végez, szüntet), *pōl*- (hasonló lenni).

9. *il* (ház, *āḷ* személy, *ill-āḷ* ház-személy = feleség), *agam* (belső-rész, *agattu* bent), *iru'*- (örököl, marad, lakik, van, *irukka* léve), *illāḍadu* (nem létező valami), *onru* (egy, mint névszó), *vali* (fájás v. *giḍa-nda* fájdalom feküdt = fájást okozó), *mārram* (csere, változtatás, válasz, feleselés, m. *urei*- felesel, m. *ureikku-mēl* feleselés fölött = felesel-t-én = ha felesel), *ṭuḷi* (tigris), *kiḍa'*- (fekszik, hever), *tūru* (sűrű, bokor), *viḍu*- (vet, itt tesz, változtat).

10. *man* (nagyság, fenség, *mann-an*, *mann-avan*, nagyságu, -os, uralkodó), *māsu* (mocskok), *aru*- (romlik, szűnik, *ara* szűnve = -talan, -telen), *karrōn* (pro *kal-t-ōn* tanult személy = tudós), *sīr* (nagy-szerűség), *tūkku*- (csüggeszt, akaszt. *sīr t.* mérlegel, s. *tūkkin* mérő-n, mérésen = ha mérik), *mannan-ir* (pro *mannanil* a fenségnél), *sira'*- (kitűnni, *siraṭṭu* fölény, *siraṭṭu* fölénytel bíró), *tan rēsam* (pro *tan dēsam* maga országa), *allār* (pro *all-āl* nem az léte-l-el, hanem a maga országa azon hely, a hol lakik), *sen-r-a* (pro *sel-d-a* a száll-ott, pl. hely = a hová száll).

Adivirarāma-Bāndiyan tamul királynak «Verri-vēr-kai»

czimü művéből.

1.

A vitéz élt kezelő Virarāman,
a Korkeit kormányzó s fájának koronása által mondott,
jó tamulból választott illatos (szólam-) csokor által
hibát levettek hibátlanok-e!

2.

A tudományhoz illik hibátlan beszélni.

3.

A gazdagoknak illik terjedelmes családot támogatni.

4.

A vallástanítóknak illik a vallástan és az erkölcs.

5.

Az uralkodóknak illik a kormánybotot igazságosan kezelni.

6.

A kereskedőknek illik növény-birtokot gyűjteni.

7.

A szántóvetőnek illik itt (e világon) szántani szeretni.

8.

Mandirikk' arlagu varum boruḷ ureittal.

9.

Tandirikk' arlagu darugaṅ ḅṅmei.

10.

Uṅḁikk' arlagu viruṅḁōḁ' uṅḁal.

11.

Penḁirikk' arlag' edir bēsād' iruttal.

12.

Kulamagaṅk' arlagu gorlunaneḱ pḅḅṅudal.

13.

Aḱivōrkk' arlagu gaḱḱ-uṅarṅḁ-'adaṅgal.

14.

Varriyōrkk' arlagu vaḱumeiyiḱ semmei.

15.

*Tēmbaḁu baneiyin viraḷ barlatt' oru videi
vān-uḱa v-ōṅgi vaḱam beḱa vaḱarinum,
oruwarkk' irukka nirlal āgādē.*

16.

*Telliya v-ālin siḱu barlatt' oru videi
tenṅiḱr kkayattu ssiḱu mīn sineiyinum
nūṅṅidē y-āyūm aṅṅal yānei
aṅi dēr, pḅpuravi, āṅ, pērum baḁeiyodu
mannarkk' irukka nirlal āgumē;*

adanāl:

17.

*Periyōr ellām beriyarum allar,
siriyōr ellām siriyarum allar.*

18.

*Assam uḱḱaḁakki y-aḱivagattillā
kkossei makkaleḱ pēḱudalin akkūḁi
essamarḱ' ēmāṅḁ' irukkeḱ nanḱē.*

19.

Nānikk' illei y-inbam-un dūḅbam-un.

20.

Kēl-un giḱeiy-un geṅṅōrkk' illei.

8.

A miniszternek illik a jövő ügyeket tárgyalni.

9.

A hadvezérnek illik rettenthetlen férfiaság.

10.

Az ételt illik vendégekkel együtt enni.

11.

A nőknek illik ellen nem beszélni.

12.

A jó családbeli nőknek illik a férjjel jól bántani.

13.

Az értelmeseknek illik tanulni, érteni és szerénynek lenni.

14.

A szegényeknek illik a szegénységben is az egyenesség.

15.

*Az édes pálma-fenyő sok gyümölcsének egy magva
noha a mennyet érve magasra és erősen nő,
senki letelepedésére sem nyújt árnyat.*

16.

*A terjedt bengali ficus-fa piczi gyümölcsének magva
a tisztavízű tó piczi halának tojásánál is
noha kicsinyebb: mégis a nagy elefánt,
a szép szekér, paripa, gyalogos és a nagy sereggel együtt
levő királynak letelepedésére árnyat nyújt;*

ezért:

17.

*A nagyok mind, nem nagyok is egyszerismind
s a kicsinyek mind, nem egyszerismind kicsinyek is.*

18.

*A tisztelet és értelem nélküli
korcs magzatokat nemzésnél a család
utódnélkül maradása jobb.*

19.

A bölcsnek nincs se gyönyöre, se gyötrelme.

20.

Se barát, se rokon a tönkre menteknek.

21.

*Erlu nilei mādān gāl sāynd ukki
kkarludei méy-bārl āyinum āgum.*

22.

*Nalla nālam-um vānam-um berinum,
ellām illei y-illillōrkkē.*

23.

*Koḍuṅ gōn mannar vārla(m) nāttir
kaḍum buli varlaṅ gāḍu nanrē.*

24.

*Sānrōrillā ttol badi y-iruttalin
dēn-rēr guṟavar dēya(m) nanrē.*

25.

*Iruvar daṅ solleiyum erludaraṅ gēttē
iruvar-um borunda v-ureiyār āyin
Manu-muṟei neṟiyin, varlakk' irlandavar dām
manam ura maṟugi ninṟ' arluda gaṇṇir
varlivarli irvad' ōr vāḷ āgumē.*

26.

Tuṇeyōḍ' alladu neḍu varli bōgēl.

Tiruvalluvar.

Kuraḷ. Ill-aram. VIII. adigāram.

71. *Anbirk-um unḍō v-aḍeikkun dārl? | Ārvalar
pun-gaṇir pūsa'rarum.*
72. *Anbilār ellān damakk' uriyar; | anbuḍeyiār
enb-um uriyar birarkku.*
73. *Anbōḍ' iyeinda varlakk' enba | v-ār uyirkk'
enbōḍ' iyeinda doḍarbu.*
74. *Anb' inum ārvamuḍeimei, | y-ādu v-inum
nanb' ennu(m) nādā ssiṟappu.*
75. *Anburṟ' amarnda varlakk' enba | v-ai-y-agatt'
inburṟār eyduṅ siṟappu.*
76. *Arattirkē y-anbu sārḅ enba | v-aṟiyār,
maṟattirk-um aḍḍē dūnei.*
77. *Enbiladanei veyir pōla | k-kāyumē
y-anbiladanei y-aram.*
78. *Anb' aggatt' ilā v-uyirvārlkkei | van-bār-kaṅ
varṟan maran daḷirtt-arru.*

21.

A hét emeletes ház néha lábáról esve elporlik
és számár legelő parlaggá válik.

22.

A jó világot és mennyet bírva is
nincs semmi a nőteleneknek.

23.

Gacz kormányu király lakja országnál
a gacz tigris lakta erdő jobb.

24.

Ertelmesek nélküli öreg városban lakásnál
a mézetkeresők rengeteg vidékén lakni jobb;

25.

Ha (a bíró) mindkét félnek szavát hétszer meghallgatva
nem mindkettőnek meglegedésére tárgyal
Manu törvénye szerint: a pert elvesztők
erős szívlázadással sirt könye
ivadékot és ivadékot irtó éllé válik.

26.

Csak társsal kelj nagy útra (tkp. támaszszal együtt,
— ellenkezőleg nagy útra ne menj).

Tiruvalluvar

uraḷ czimü művének a Családi erényről (ill-aram) szóló rész 8-dik fejezete (betűszerinti fordításban)

71. A szeretetre nézve is van-e elcsukó zár? A szeretők
piczi könnye háborút képes hozni. (A pūsal valószínűleg *fosztó = szélvész, vihar
vagy ár» jelentésü.)
72. A szeretetnélküliek mindent maguknak birnak; a szeretők
még a csontot is birják másoknak.
73. Szeretettel egyesült életnek mondják a drága szellemnek
a testtel való csatlakozását.
74. Szeretet szüli a szeretettel bírást; az szüli
a barátságának mondott eléggé be nem látható nagyszerűséget.
75. Szeretettel társult csend-életnek mondják az ötézzéssel
élvezők (= családi életet élők) által nyert boldogságot.
76. Az erénynek a szeretet támasza, mondják a nem értők,
(de) az azt megtámaszó merénylet ellen is az a támasz.
77. Valamint az élettelen tárgyat (tkp. csonttalant) a nap heve, úgy égeti el
a szeretetnélkülit az erény (t. i. az erénytelenséget megtorló igazság).
78. A szeretetet a szivben nélkülöző családi élet (életáldás), kemény földön
kiaszott növény rügyezetéhez hasonló.

79. *Puratt' urupp' ellam evan seyyum | yákkei
y-agatt-urupp' anbilavarkku?*
80. *Anbin varli y-ad' uyirnilei | y-açd' ilárkk'
enbu dól pórta v-uðambu.*

Fejlesztet. A *kuraj-venbá* (rövid párvers) nevezetű versfaj 7 lábból áll, a melyek közül ma rendszeren 4-et az 1-ső és 3-at a 2-dik sorra számítanak. Azonban a Cæsura után következő láb a *mõnei* nevezetű alliteratioval értelmileg a 2-dik sorhoz tartozik. A miért is nekem úgy rémlik, hogy eredetileg a 2-dik sorra esett négy láb s a *mõnei* eredetileg verskezdő (*edugei*) rimül is állott s csak azért tettek különbséget a verskezdő és lábkezdő betűrim között, mert az azonos verskezdő rím sokszor hiányzott, a mi a mongol népdaloknál is megtörténik. Lásd Bevezetés a tamil verstanba.

Az *illaram* (házi erény) fejezet töredéke egyes szavainak jelentése:

71. *anbirkum* (= *an-in-ku-um*, *anbu* szeretet), *u-ç-d-ó* (pro *u-ç-d-ó* va-gy-on-e? pro *val-d-on* pro *vol-d-*, *d*, *sz* jelen idő képző a régi magyarban, mint még jelenleg a drávida nyelvekben), *açei'*- (el-, be-, megzár, *açeikk-um* záró), *tárl* (tkp. a törpülő vagy leereszkedő vagy leeresztő, innen a zárnak egy része, verrou, *açeikk-um* záró), *árva-m* (szeretet, *árva-alan* szerető, kedves, az *alan* képzőt *álan* helyett állónak tartom), *pun-ganir* (pro *pul-kannir* *pulya* = kicsi könny), *púsararum* (pro *púsaltarum* csatát, háborút ad vagy hoz).
72. *Uriyar* (tkp. nom. app. bírók), *enbu* (pro *elumbu* csont).

?*Tiruvalluvar iyarriya «nána vettiyil» 644—651-ám báttugal.**

I.

*Irwineiyundanei y-ureitt' ulagattásán
iratta-v-uðal virlund' ávi birinda binbu
maru senanamági vand' uðal eduttu
vár! buwiyil varuvam enru, vaguttu ssolvár.*

2.

*Kuru v-arindu buwiyil vandu vayadu nuru
gurippága ppirand' irundál gurlandei y-ám-ó?
Ariv-adida(n) nar píravi birappár enru
madida vegu borulgal ellám barippár ándé.*

3.

*Vitt' irundál vileivum unðu, maran-dán unðu,
vér arrál maram aduvun duçirkkum-ó sol?
Sattiyam ám orliya-v-un dán, ándé gélir!
sásirattei meyy-enavum nam' onádu!*

4.

*Setta savam uyir oduñgi ninra bódu
siru madaleiyá ppuwiyir pírappad' édu?
Ittei y-ini y-ariyáda v-ulagattásán
iranda v-uðal birakkum enr iyambuván-é?*

* *Yarppána Kattólikku-ppádugávan*, 17-ám ikkam, 1878-ám *varuşam*, áni *másam 15-án digadi*, *sanikkiramei* (azaz Járpána városi katolikus védgyámol 17-dik száma, 1878-dik esztendő, június 15-dik havinap Saturnuskora azaz Saturni dies = szombat).

79. A külső tagok mind (t. i. azok épsége, szépsége) minő köteléket képeznek a lélek tagját képező szeretettel nem bírónak?
80. Szeretettből áll az élet, az annélkülieknek valója csontot bőr borította test.

73. *iyei-* (egyesül, összeillik), *varlaku* (élet), *en-ba* (pro *en-bár* mondják, *en-* mond), *toðar-bu* (nomen verbale *toðaru-* lánczol, told, összefűz).

74. *inum* (szülő, szül, *inu-*), *nanbu* = *anbu* (szeretet nomen verbale *na-* szeret), *en-* (mond, *enn-um* mondó, mondandó), *náç-á* (*náçu-* keres tkp. néz, lát, utána lát), *sirpu* (pro *sirappu* nagyszerűség, pompa).

75. *amaru-* (s'apaiser, se calmer, mong. *amar* csönd, nyugalom), *ai-y-agam* (öt belső rész = öt fel-fogó tehetség, az ötérzék, *aiyagattu* obl. és melléknévi alak, a. *inb-urrár* az ötérzékü gyönyört elért emberek, azaz házas emberek), *eydu-* (ejt, szerez).

76. *sárbu* (a mire hajlani, támaszkodni lehet, *sáru-* csatlakozni, támaszkodni, *sár-hat-ni*), *maram* (erő, bátorság, merészség), *açd-é*, *aghdé* (pro *ad-é* az-e! épen az, ugyanaz), *tuyei* (támasz, segítség, segítő).

78. *van-pár-kañ* (pro *val-pál-kañ* kemény-fél-en), *varram* (szárazság), *dalir'* (rügyez, *dalirtarru* pro *dalirttal-adu* rügyezet-az, a 3-dik személyü birtokos névmásnak az előképe).

79. *puram* (külső rész, a boríték, a bőr, *puratt-uruppu* külső tag), *evan* (ki, itt, minő?) *yá-kkei*, *á-kkei* (akasztó, kötő).

80. *varli-y-ad'* (út az, ismét a 3-dik személyü birtokos névmás előképe), *nilei* (állap, alap, talaj), *tór* (pro *tól* bőr, takaró), *pór'* (borít, takar), *uðambu* (test).

Töredék Tiruvalluvar «nánavetti (vallásút)»

czimü költeményéből.*

I.

A két (jó és rossz) cselekedetet tárgyalva a vallástánító határozottan szól, hogy a testtől a szellem elválta után más születésbe jöve és testet véve az áldott földre jövünk ismét.

2.

A pap, a ki ismeretekkel birva a földön száz éves kort ért ha újra születik kis gyermekké lesz-e?
«Az értelmes jó születéssel fog születni» mondván a sok értékes vagyont mind magukhoz ragadják.

3.

Ha mag van, kikelés is van, növény is van; ha a gyök elpusztult, még a fa is rügyedzik-e? szólj. Hol az igazság megszűnik, oda ne hallgassatok; hogy a valláskönyvek igazak, még gondolni sem lehet.

4.

A holttestnek, midőn az élet elvált tőle kis motyolékul a földön újra születése mi az? Még ezt (a jelen életet) sem ismerő vallásbölcse «a meghalt test újra születik» papolhatja-e?

* E töredék egyik ceyloni katolikus tamil hírlapból van kivéve, a hol az a nem keresztény tanulok által hitt lélek-vándorlás ellen érvül van fölhozva. Hogy e költemény a *Kuraj* szerzőjétől való-e vagy nem, előttem ismeretlen.

5.

Tanakk' avastei varugiradei y-ariyamar-rân
sâstirangal soli vayiru -danei vaļarppâr.
Kanakkâga vaguttum ivei ppârkkum bôdu
garuttulun-dân maru biravi ganavir kânên.

6.

Enakku «mutti daruvam» enrâr, avarum ândâr,
elidâna dîtsei berrum ivarum ândâr.
Unakk' enakk'enr' arindu v-urei y-unarndu golvâr
wamei y-arindavar ureittu pparei y-enrar-ê.

5.

A maga végórâja jöttét sem ismerő
a könyvekből beszél és a hasát növeszti!
Komolyan és határozottan ezeket átgondolva (látva),
akaratom daczára is újra születést álomban sem látok.

6.

Azt mondva, hogy nekem örök boldogságot adnak, ők is urakká lesznek,
s a könnyü vallásba való avatást megnyerők is urak.
Az «enyém és tiéd» kérdését ismerve, a fejtegetést megértik;
a hasonlatot ismerők már fejtegetve hirdették.

nâna-veṭṭi (nânam tudomány, scrt. žnâna, veṭṭi út).

1. vinei (α) cselekedet, β) bűn), un-danei (pro um és, is, tann-ei magát az accus. körülírása), urei'-(tárgyal, fejteget, megbeszél), u-laga-m (pro scrt. lôka? világ, ulagattu obl. és melléknévi alak, âsân mester, ács stb. = pap), irattam (pro scrt. rakta vér, ratta-v-uḍal vér-test, a test), virlu- (esik, dül), âvi (gőz, pára-hev = lélek), piri- (elvál-ik), pinbu (után), maru (más), senanam (születés, scrt. žana = tamulul pirappu)' âgi (léve, âgu-, â-), eḍu- (vesz, szed), vârl (pro vârl-um áldott, boldog), puvi (= scrt. bhû, bhuvi föld, világ, bhûmi id., tam. nilam), varu-vam = varu-v-ôm (jövünk), vagu'- (oszt, vág, vaguttu ssol- annyi mint a k.-tat. õzõb âyt- törve, határozottan mond), sol-v-âr (plur. = sing. tiszteletből).

2. kuru (guru, pap), vayadu (kor, életkor, scrt. tam. uydî), nûru (száz), kurippu (jel, jegy), kurla-ndei (gyermek), adid-an nom. app. adidam scrt. bõség), nar = nal (jó), madida (kurippu vinei-nek participiuma becsült, madi scrt. mati becs), veḡu (bõ, sok), pari'- (ragad, rabol), ândê (úgy, épen úgy).

3. vittu (vetõmag), viļei- (kel, nõ), vêr (gyökér), aru- (megszûnik, arr-âl pro aru-t-âl megszünté-vel), duļir' = daļir' (rûgyedzik), sattiyam (igazság scrt.), orliya (ürülve = csupán, un-dân = um és, is, tân maga, mindkettõ nyomósító), ândê (ott, oda), kêļ- (hall), sâstiram (scrt. különösen valláskönyv vagy tudomány), mey (test, valóság, igaz), nambu- (remél, híz, vél), onâdu (nem lehet, nem illik, onnu- lehet, illik syn. iyalu-, êlu-, ollu-).

4. setta (múlt idejû partic. sâ- meghal tkp. sâpad), savam pro sâvam (hulla, holttest), oḍuḡu- (el-, megvonul, kitér stb.), pôdu (pro porludu idõ, kor), siru (piczi, csiri-biri), madalei (gyermek, székelyesen motyók, motyolék), êdu pro êdu mi az?) ittei = id-ei (ez-t, ez-t-et), ini (még), iyambu- (fennhagon beszél).

5. avastei (scrt. végóra, végszükség), ariyamar-rân (pro ariyâmal tân, tân maga, itt nyomósító), vayiru (has, cf. finn vatsa, vayiru-danei, az accus. körülírva), vaļar'- (nevel, növeszt), kaḡakku (szám-olás), pâr'- (lát, néz, vár), karuttu (akarat, szándék stb.), kanavu (álomlátás).

6. mutti (scrt. mukti jövõ boldogság tkp. a körforgástól való megszabadulás), taru-v-am (pro taru-v-ôm adunk), ândâr (nom. app. âļu- uralkodik, kormányoz), eļi-ya (szegény, könnyü, elid-ây szék. könyid-en), dîtsei (scrt. tikša beavatás), ferru-m (megnyerve is, peru-), wamei (hasonlat), parei (hirdetés).

A tamil kötetlen irályból mutatványul közlöm a Dr. G. U. POPE által szerkesztett s 1882-ig Madrasban harmincz kiadást ért piczi tamil nyelvtannak (First Catechism of Tamil Grammar) utórészét.

Sor-rodar (sol-todar) adigâram.

96. Sorrodar enbaûu enna?
Peyar mudalâna sorkaļ arttattei t-tandu on-
rôḍ-onru orluḡgubaḍa t-toḍarndu nirral-âm.
97. Vâkkiyam âvadu enna?
Erluvây-um bayanileiy-un ḡuḍiyadu vâk-
kiyam-âm.
98. Erluvây âvadu enna?
Oru vâkkiyattin mudar-poruļ erluvây-âm.
U-m. (= udâraḡam âga) Viḍu idindadu: idil
viḍu enbadu vâkkiyattin mudarporuļ âgiya
erluvây-âm.

99. Payanilei âvadu enna?
Vâkkiyattin mudarporuļin seyalei k-kânbi-
ppadu bayanilei-y-âm.

100. Erluvâykk-um bayanileikk-um ûḍê
aḍei morliḡaļ varapperum-ô?

Erluvâykk-um bayanileikk-um ûḍê bala
aḍei morliḡaļ varum. U-m. «Nalla manidan
dârlmeiyây iruppân»; idil manidan enbadu
erluvây, iruppân enbadu bayanilei. Nalla,
târlmeiyây enbavei aḍei morliḡaļ.

101. Ôr erluvây-um bala erluvây-um oru
bayanileiy-um bala bayanilei-y-un ḡollum-ô?

Ôr erluvây-um bala erluvây-um orê baya-
nileiy-un ḡollum, bala bayanileiy-un ḡollum.
Pala bayanileiḡaļ-âgiya vineiḡaļil kaḍeisi vinei
mâttiram murru vineiyây irukkum. U-m.
Tây-um dandey-um dõtṭattil irundârgâl:
idil irandû erluvây orê bayanilei ḡoḡḍ-ana
(?! ḡoḡḍadu). Tandai bâvañ seydu nirppâ-
kkiyanâgi maraḡam aḍeindân. Idil orê erluvây
mûnru bayanileiyeiy-un ḡoḡḍadu.

102. Payanilei erluvâyodê e-vv-âru iseindu
nirka veḡḡum?

Payanilei y-âgiya vineissol erluvâyodê diḡei,
pâl, idamâgiya iveiḡaļil vêrubadâmal iseind-
irukka veḡḡum. U-m. nân varuvên | kudirei
vandadu | manidar vandârgâl.

103. Pala erluvây varuḡ-gâl bayanilei e-v-
v-âru nirkum?

Uyar diḡei y-âgiya bala sorkaļ erluvâyâga
aḍukkivarin, bayanilei vinei balarbâlâga nir-
kum.

Azriḡey-âgiya bala erluvây varin, baya-
nilei balavinbâlâga nirkum. Um. manidan-um

A szõfüzés fejezete.

96. Mi a szõfüzés?
A név és a többi szõk értelmet adõlag
egymással rendszeresen összefüzve állása.
97. Mi a mondat?
Az alany (t. eredet) és mondomány (t.
eredmény) egyesülése mondat.
98. Mi az alany?
Valamely (t. egy) mondatban a kezdõ
rész alany. Például: A ház bedült; eb-
ben a 'ház' (nevezet) a mondat kezdõ része
alany.

99. Mi a mondomány?
A mondat fõrészének mûködését mutatõ
a mondomány.

100. Az alany- és mondományhoz mellék-
szõk járulhatnak-e?

Az alany- és mondományhoz sok mellék-
szõ szokott jõni. Pl. «A jó ember aláztos
szokott lenni»; ebben «az ember» szõ alany,
«szokott lenni» a mondomány. A «jó és alá-
zatos» mellékszõk.

101. Egy vagy több alany vesz-e egy vagy
több mondományt?

Egy alany is több alany is vesz egy mondo-
mányt is több mondományt is. Több mondo-
mányul lévõ ige közül az utolsó csak személys
ige. Pl. Az anya is az apa is a kertben voltak;
ebben két alany egy mondományt vett. Az
apa vétket csinálván és boldogtalan léven ha-
lált nyert; ebben egy alany három mondo-
mányt vett (tkp. mind a három mondományt,
mert itt az um is általánosító értelmû).

102. A mondomány az alannyal mi módon
kell hogy összhangban álljon?

A mondományul lévõ ige-szõ kell hogy az
alannyal osztály, szám és személy tekin-
tetében különbözés nélkül egyezzek; pl. én
jövök | a csõdör jött | az emberek jöttek.

103. Több alany álltakor a mondomány
mi módon áll?

Ha magas osztályu több szõ alanyul cso-
portosul, a mondomány ige a magas osz-
tályuak többesébe jõ.

Dolognévbõl állõ több alany létében a
mondomány a dologi többesbe jõ, pl. az

stiri-y-um vandárgal | maram-un gani-y-un
gettana.

104. Vevvêru idattu erluvây adukki varin
murruvinei evv-âru varum?

Tanmeiyidattu erluvâyôdê munnilei baðar-
kkeiyidattu erluvây adukki varin, murruvinei
danmeiyidattadây varum.

Munnileiyidattu erluvâyôdê baðarkkei-
yidattu erluvây adukki varin, murruvinei
munnileiyidattadây varum. U-m. nân-um,
niy-um, avanum bônôm | niy-um avan-um
bônirgal.

105. Sandégapporuļei evvâru adukki s-solla
vêṇḍum?

a) Avan-ô, ivan-ô, evan vandân? ena, erlu-
vâyôdê ô-gârattei ppuṇartti p-pinbu vinâsor
kûra vêṇḍum.

β) Avan-âvadu, ivan-âvadu varuvân | agan-
deiy-ânâl-um gôbam- (veguļi) ânâl-um mani-
dargaļukku t-tagâdu | vitteiy-âyin-um nilattei-
y-âyin-un goduppân; ena âvadu, ânâl-um,
âyin-um ennuñ sorkaļei p-puṇartti adukki
ssolla vêṇḍum.

106. Iraṇḍâm vineiyessam sandégapporuļil
enda k-kâlattu vineiyei k-kollum?

Edirgâla vineimurrei k-kollum. U-m. Avan
vandâr kâriyam naðakkum | ippaḍi sseydâl
nanmei uṇḍâgum.

107. Mûnrâm vineiyessam evv-e-pporuļei
t-tarum?

a) Poruṭṭu p-poruļei t-tarum. U-m. Avan
solla p-pônân; idil «solla» enbadu «sollum
boruṭṭu» ena p-poruṭṭu pporuļei t-tandadu.

β) Mukkâla pporuļei-yun darum. U-m.
Avar solla âgum | oļi vara iruļ bôyirru |
appaḍi irukka nâm bôga vêṇḍum.

γ) Viyângôt-poruļei t-tarum. U-m. Aiyâ
var-a! idil «vara» enbadu ,varuga' ennum
boruļei t-tandadu.

δ) Kâraṇa-pporuļei ttarum. U-m. Avan
kêṭ-k-a nân goduttên.

108. Âga ennum vineiyessam nângâm
vêrrumei-yurubôdê e-pporuluḍu buṇarum?

Âga enbadu boruṭṭu pporuļei k-kâṇbikkira

ember és a nő eljöttek | a fa és gyümölcs
elvesztek.

104. Különféle személyü alany összejövê-
sénél a személyes ige mi módon jö?

Első személyü alannyal második személyü
s harmadik személyü alany együvé jöttén a
személyes ige első személyü kép jö.

NB. Tam. 1-ső sz. = tulajdonhely, 2. sz. = elől-
álló, 3. sz. = távolhely.

Második személyü alannyal harmadik sze-
mélyü alany együvé jöttén a személyes ige
második személyü kép jö, pl. én is, te is, ô
is menénk | te is, ô is menétek.

105. A bizonytalan (kétes) értelmet mi
módon kell kifejezni?

a) Az-e, ez-e, melyik jött? (= az jött-e
vagy ez?) módjára az alanyhoz az -ô (= kérdô
-e) betüt kell füzni s azután a kérdô-szôt
kitenni (tkp. hirdetni).

β) Vagy az vagy ez jö (tkp. az lesz ez lesz
jö = az vagy ez jö) | sem az ágálás (pöffesz-
kedés) sem a harag az emberekhez nem illik
(tkp. ágálás léten is . . . | akár a házat (tkp. a
vityillôt «léve is») akár a földet adja; monda-
tok módjára a «vagy» (lesz) akár (léttel is,
léten is) szôkat kell összefüzve mondani.

106. A 2-dik gerundium (t. ige-ucsu) föl-
tétélezô értelemben mely idejü igét vesz?

Jövä idôt vesz, pl. ô jöttével (= ha ô jö)
a dolog fog menni | így csinálva jó lesz.

NB. Hogy a múlt idôképzôs alak eszközlô esete
gerundiumnak vétetik, nem lehet azon megütközni,
mert az a-végü gerundium is lehet ôsi locativus eset.

107. A 3-dik gerundium minô és minô
értelmet ad?

a) Czélzatos értelmet ad, pl. ô mondani
mene; ebben a «mondani» ,mondó czélra'
értelmü czélzatos jelentést ad.

β) Három idôre vonatkozó értelmet ad,
pl. ô szólva (ha ô szól) lesz | a világosság
érkezve (érkeztekör) a sötétség elment | akkép
léve mi kell, hogy menjünk.

γ) Óhajtó értelmet ad, pl. Uram jöjön!
ebben a gerundium *varuga* óhajtó értelmet
adott.

δ) Okadatuló értelmet ad, pl. ô kérve
(mert kért) adtam.

NB. A megfelelő magy. -va, -ve gerundiumot
használatosság a -vân, -vên alaktól különbözônek
tartani, mert azonos mind a kettô.

108. Az *âga* gerundium a 4-dik (tulaj-
donító) esetraggal mikor füzôdik össze?

Az *âga* czélzatos értelmet mutatáskor 4-dik

borludu 4-âm vêrrumeiyôḍu buṇarum. U-m.
Adarkâga vandân.

109. Mudalâm vineiyessam *um* enbadei
p-perrâl e-pporuļei tarum?

Mudalâm vineiyessam *um* berrâl uṇmeiyôdê
nissayapporuļei-yum eṇ-boruļei-yun darum.
U-m. Nân solli-y-irund-um avan seyyavillei;
idil nissayapporuļei ttandadu | Avargal kûk-
kuraliṭṭum aditt-um guttiy-um vandârgal;
idil eṇ-boruļei ttandadu.

110. Iraṇḍâm vineiyessam «um» enbadei
p-perrâl evvârâm?

Inmeiyôdê nissayapporuļây edirgâla murru-
vineiyei k-kollum. U-m. Nân sonnâl-um avan
bôgamâttân.

111. Peyaressam dannei muḍikkum beyar-
ôḍu evvâru varum?

a) Peyaressam-ânadu dannei muḍikkum
beyarukku aḍei sollâga varum. U-m. paḍitta
baiyan | siranda magimei.

β) Peyaressam-ânadu danittu varuvadum
allâmal, onrum bala-vum âna aḍei morli-
galôḍeyum varum. U-m. Vâkkiyatil aḍaṅgi-
irukkira boruļ avanukku t-teriyâdu.

γ) Anêgam beyaressaṅgal ôrê beyarei-
ssêrndâl kaḍeisi essan davira mundina essaṅgal
ellâm mudal vineiyessamâga t-tiriyum. Anri-
yum deļivin boruṭṭu mundina beyaressaṅgal
vineiyâlâneyum beyarâga t-tiridal-um uṇḍu.
U-m. Anêgam manidarei k-kâppârri, migunda
sattiraṅgaļei-y-un gaṭṭi, yâvarukkum anbây
naḍandu vanda durei irandu bônâr. Alladu:
Anêgam manidarei k-kâppârri-avar-um, anêga
sattiraṅgaļei k-kâṭṭinavar-um, yâvarukk-um
anbây naḍandavar-um-ây irunda durei irandu
bônâr.

112. Ideippiravaralây vâkkiyaṅgal varum-ô?
Varum; oru vâkkiyatil erluvây-um bayani-
leiy-um bala aḍei morliṅgal-um uļla vêroru
vâkkiyam vandâl, adu «enru» enbadinâl piri-
kkappaṭṭu mudal erluvâyei-y-um bayanileiyei-
yun darluvi, ideippiravaralây vanda vâkkiyam
ennappaḍum. U-m. «Sêvagan vandu, kaļlar

esettel füzôdik össze, pl. azért (a czélból, a
végett) jött.

109. Az első gerundium *um* (is) kötszôt
nyerve minô értelmet ad?

Az első gerundium *um*-ot véve föl való-
sággal erôsítô értelmet is, elôszámláló érte-
lmet is ad, pl. én noha mondtam, ô nem
csinálta; ebben erôsítô értelmet adott | ôk
kiabáltak, ütöttek és döftek folyvást (k. téve
is, ütve is, döfve is jöttek). Itt elôszámláló
értelmet adott (mert az alakilag concessi-
vust, a mint én nevezem az *um*-os gerun-
diumot, itt nem követi ellenvetô értelmü ige).

110. A 2-dik gerundium «um» kötszôt
kapva (nyerttel) mi módon lesz?

Tagadással erôsítô értelemmel jövä idejü
személyes igét vesz, pl. Noha mondom (mon-
dottal is), ô (még sem) nem akar menni.

NB. Az én felfogásom szerint mind az *irund-um*
(109 pont), mind az itt látható *irund-âl-um* alak
concessivus, a jelentésbeli különbség a következô
ige idejétől függvén.

111. A részesülô (participium t. név-ucsu)
az általa jelentett cselekvést végzô névszóval
miként jö?

a) A «részesülô» az azt végzô névnek
mellékneveül jö, pl. tanult fiatal | kitünt
nagyság.

β) A «részesülô» nem csak egyedül (el-
különítve), hanem egy vagy több mellék-
szókkal együtt is jö, pl. A mondatban rejltô
értelem ô neki nem világos.

γ) Nehány részesülô egy névszóhoz tar-
toztakor az utolsó (hátsó) részesülôt kivéve
(távolítva) az elôbbi részesülök mind 1-sô ge-
rundiummá változnak (t. térnek. Ez általános
turáni szabály). Azonkívül is a világosság ked-
veért a megelőzô részesülök névszókká válto-
zása is megtörténik, pl. A nem egy embert
pártolt, sok középületet épített (t. kötött) és
kiki iránt szeretettel viselkedett úr elhunyt.
Vagy: A nem egy embert pártolt férfi-, (t. egy
szó, nomen appellativumnak nevezve), a sok
középületet épített férfi- és a kiki iránt szere-
tetten viselkedett férfiként élt úr elhunyt.

112. Közbevetôleg mondatok jönek-e?
Jönek (t. jövä); valamely mondatba alany-
nyal is, mondománnyal is, több mellék-
szókkal is bíró (t. való) egy más mondat
jöttékör (jöttével = ha jö), az a «mondván»
szó által elkülönített főalanyt és mondományt
átölelve, közbevetôleg jött mondatnak nevez-

sila boruḡalei k-koṇḍu bônārgal enr-um, aḍutta ūrilē oḷittu k-koṇḍiruk kirārgal enr-um, «arivittān»; enbadil: kaḷḷar sila boruṭkaḷei k-koṇḍu bônārgal — enra vākkiam-um, aḍutta ūrilē oḷittu k-koṇḍiruk kirārgal enra vākkiam-um ideippiravaralāy vanda vākki-yaṅgaḷ ām.

113. Torlir-peyar ettanmeiyāy varum? Torlirpeyar-ānadu beyarssol, vineissol iraṇḍinadu danmeiyai-um berruvarum. U-m. Ti-yōrei k-kāṇbad-un didē | solludal yārkk-um eḷid' ām | solliya vaṇṇam seyyal arid' ām.

114. Mukkālatt-um nigarlum vineiyai e-kkā-lattil kūra veṇḍum? Nigarḷālattil kūra veṇḍum. U-m. kaḍavuḷ eṅ-um irukkirār.

115. Nigarḷāla vineiy-um irandagāla vinei-yum edirḡālattei-yuṅ gurikkum-ā?

Vireivinālē nigarḷāla vinei-yum irandagāla vinei-yum edirḡālattei k-kurikkum. U-m. «varugirēn» enbadu «sikkiramāy varuvēn» enrum arttaṅ goḍukkum | «nān sāppittā-yirru» enbadu «nān sāppidugiradu sikkiramāy āgum» enrum arttaṅ goḍukkum.

116. Irandagāla vinei innum evviḍattu edirḡālattei k-kurikkum?

Nissayapporuḷ-il irandagāla vinei varuṅḡālattei k-kāṭṭum. U-m. «Appaḍi s-seydāyē-y-ānāl settāy | erumbu muṭṭei goṇḍu ḍiṭṭei-yērin marlei beydadu» embaveiḡāḷil nissayamāy ssāvāy enrum, nissayamāy ppeyyum enr-um boruḷ kollappaḍum.

117. Edirḡālatu vinei nigarḷālattei-y-um, irandagālattei-y-um ḡāṭṭumā?

Edirḡāla vinei ḡāraṇam illāmal iyalbāgavē nigarḷālattei-y-um irandagālattei-y-un ḡāṭṭum. U-m. Avan inru darumaṅ goḍuppān | munnōrgaḷ bala ḡāriyaṅgaḷei solvārgaḷ. Ivei-ḡāḷil: koḍuppān enbadu «koḍukkirān» enavum, solvārgaḷ enbadu «sonnārgaḷ» (solinārgaḷ) enavum boruḷ darudal kānga.

tetik, pl. «A katona jövén, a tolvajok (kaló-zok) kevés holmit elvittek' mondván és a közel várban lappangnak' mondván tudatta» mondatban «a tolvajok kevés holmit (birtokot) elvittek» mondat is «a közeli faluban lappangnak» mondat is közbevetőleg (közbe más honnan jövőleg) jött mondatok.

113. Az igenév (nomen verbale t. cselekvés-név) minő tulajdonsággal jő (t. i. a mondatban)?

«Az igenév» a névszó és igeszó mindkettőjének tulajdonságát bírja, pl. a rosszakot látni (látás) is rossz | mondani bárkinek is könnyű | a mondott módon csinálni nehéz.

114. A mind a három időben folyó (járó) cselekedetet mely időben kell mondani (t. hirdetni)?

A jelen (t. folyó) időben kell mondani, pl. isten mindenütt van (tkp. örököl).

115. A jelen idejű meg a múlt idejű ige jövő időt is jelez-e?

A hamarság okáért a jelen és múlt idő jövő időt jelez, pl. «jövök» ,rögtön jövök' értelmet ad | «az én étkezésem (tkp. táplálkozásom) meglett» a. m. az én étkezésem mindjárt meglesz.

NB. Ezen elven alapszik a magy. *kon-d-ul*-féle inchoativus alaknak a régi *d-s* múlt időből való kifejlése

116. A múlt idejű ige még mi helyt jelzi a jövő időt?

A bizonyosság értelmében a múlt idő jövő időt mutat, pl. «Ha akkép cselekszel, meghaltál | Ha a hangya tojását véve a tetőre megy; eső esett»-félékben «bizonyosan meg fogsz halni, bizonyosan esni fog» értelem vétetik.

117. A jövő idejű ige jelen és múlt időt mutat-e?

A jövő idejű ige ok nélkül* alkalmilag jelen és jövő időt is mutat, pl. ő ma alalmazná ad | az ősök sok dolgokat mondanak; ezekben a *koḍuppān* (állítólag, jövő tkp. aoristus), *koḍukkirān* (adóban van) és *solvārgaḷ* mondanak «mondottak» értelmet adónak tekintendő (t. nézd, régi magy. nézjh!).

* NB. Nem ok nélkül, mert a tamil nyelvben is eredetileg aoristus a ma jövőnek nevezett idő s mint ilyen a szokásos cselekedet ideje a t. tatár *r-es* idő módjára, míg a jelen időnek nevezett idő inkább folytonosság.

TÁJÉKOZTATÓ A MÁSODIK RÉSZHEZ.

Jelen gyöknyomozó szótákarban körülbelül 3500 tétel van s ezek között igen-igen kevés van olyan magyar gyök, a melynek egyik vagy másik alaku párját a tamil nyelv is nem bírja; s ha rendelkezhettem volna a kannada, telegu és maleiyálam (malabar) nyelvek szótáraival, valószínűleg minden magyar gyök társát fölmutathattam volna.

Az összevetésnél semmi hangtani koholmányok nem vétettek alapul, hanem csupán a tamil, magyar s a főbb turáni nyelvek hangtani tényei.

A fölvetett szók értelmezését forrásaim nyelvén adtam, hogy ferdtéssel vagy önkényes szócsinálással ne vádolhassanak. Különbö is forrásaim nyelvei valóban világnyelvek s így azok ismerete az e művet tekintet alá vevőknél föltételezhető. Valamely tamil szó sokféle jelentései közül az összevetésre fontos jelezve van. Az általam használt tamil-francia szótárnak kitűnősége mellett az a hibája van, hogy valószínűleg a tömörség miatt a tamil írás szerint azonos alaku sanscrit szóktól az igazi tamil képzeteket igen gyakran nem választja el, hanem egy tétel alatt adja. Ennek egyik oka az is, hogy a tamil szóképzés, nézetem szerint, csak egyoldalulag ismeretes s így a sanscritizáló tudósok egyszerű ráfogása tény gyanánt van elfogadva. Meg vagyok győződve, hogy ha egykor jelen szónyomozásom és származtatásom a tanulok tudomására jő, ők is be fogják látni, hogy ősi nyelvökben mi a turáni s mi nem.

Még csak azt említem meg, hogy az idegen eredetű szókincsből csak azokat vettem föl, a melyek kétségesek vagy a Magy. Ny. N. szótárában hiányosan vannak ismertetve.

A TAMUL ÉS MAGYAR IGEALAKOK ÁLTALÁNOS ÖSSZEMÉRÉSE.

1. A magyar igék mai *l, al, el, ol, öl* tövégzete (mint beszé-l, bot-ol, fuv-al, resz-el stb.) eredetileg annyi volt, mint a *köt-el* alak képzője s így a tam. *l, al (el)* nomen verbalenak felel meg, pl. tam. *pésu-* (parler) megfelel a magy. *beszél* alaknak, a *pés-al (= pés-el)* képzet pedig a *beszé-l* (és beszély) képzetnek. Hogy ez eredetileg így volt, mutatja a *széd-el-eg*-féle továbbképzés, mert a *széd-* gyök elvesztette azon igei tulajdonságot, a melyet a tam. *sādu-* (*sād-al*, chanceler, vaciller...) ige még bír. De különösen igazolja az, hogy a *székely* allativus *ni* rag az igeihez járul, a mit mi az áryaismus befolyása alatt infinitivusnak nevezünk, de a mi tulajdonképp olyan infinitivus, mint a tam. *pés-al-ukku* (összevonva *pésarḷku* beszé-l-ni) vagy tör.-tat. *kür-er-gā* (lát-ni, látás-nak, látásra).

De ezen *l-es* képzet nem volt merev igenév, valamint nem az, az irodalmi tamil nyelvben, hanem olyan fataró képzet, mint az *ó, ő* (kötő, syn. köt-el, olvasó, a melyről az áryaismus befolyása alatt ismét azt mondjuk participium vagy nomen agens, pedig nomen actionis (igenév) is, különben nem mondhatnók, «nézőben vagyok».

2. A magyar *dal, del* (vag-d-al, fér-d-el) *csol, csel* (kor-cz-ol, fér-cz-el), *csol, csöl* (szür-cs-öl) aprózó vagy gyakorító igealakok semmi egyebek, mint másodképzetű igék a *d, cz, cs* nomen acti (tam. *ssu, űsu*) alakokból, ilyen a tam. *ur-űsu-* (*urűs-al* szür-cs-öl), *ur-űsu-* (*urűs-al* hor-zs-ol) stb. másodképzetű ige. Ilyen másodképzet a magy. *kál* (irká-l),

tam. *ūngu, ūkku, ūkkam, okkam* (grandeur, hauteur, élévation etc.) névszókkal.

agg-astyán a romlik értelmű **agg** szóból olyan skr. képzővel, mint a skr. *tam. vīyādis-tan* (beteges ember).

agy (= *ad'*: fej, tető, hegy, pl. kerék-agy szék. = kerék-fej stb.).

Tam. *ussi* (= *uči*, tête, sommet, zénith, milieu, midi, extrémité, pointe etc.: *ussi-y-il adī'*, *agy-ul* = agyonüt), man. *už* (Kopf), t.-tat. *už* (fin, extrémité, pointe), cf. magy. agyar-kodik és acsarkodik.

agya-bugya l. **bugya**.

agy-ag (ragadós föld, sár), cf. tam. *adei*: *adei-man* (terre qui s'attache v. gr. à la charrue *√adu'*- s'attacher etc.).

agyar (agyar-kod-ik).

Tam. *eyiru* (dent, défense, dent courbée d'éléphant, de sanglier), *eyiru din-*, grincer les dents, cf. magy. **jő** és **győ** stb. **ahon** (= a-haj-t, székely pro a-hely-t, cf. ott-ogy-on).

Tam. *a-ngaŋ, a-ngu, a-ŋgē* (pro *a-k-kaŋ*) *a* mutató elem és *kaŋ* (hon, hely) névszóból, cf. man. *tu-ba-de* (da-ort-in: dort).

aj (nyílás, hasadék, vjadék, rovátka; aj-k vagy aj-ak, **aj-ók**, aj-az és **áj-az**, aj-tó || **ej-t** stb.).

Tam. *v-áy* (bouche, ouverture, trou, bouche de sac... lèvres, bord, extrémité, parole, voix etc.), *váy-ádu* dire, cf. t.-tat. *ay-t, áy-t*, magy. **ej-t**, **ejtés**; *sandu-váy* jointure de planches, cf. magy. deszka stb. **aj-az-ás** || *váy-dal, váy-al, váy-il*; porte, entrée, «ajtó» *áya-k-kál, áya-k-kól*, pieu forchu pour soutenir une charpente, support de caisses, tehát ajazó vagy ájazó). A *váy'*- (convenir, s'adapter etc.) ige **aj-az-ódik** alapértelemmel ide vehető. Az alakra nézve cf. magy. **áj-** = **váj-**.

NB. A t.-tat. *ay-iz, aw-iz* (bouche, ouverture) szó társa a tam. *ó, óv* (écluse, a tó, csatorna szája), a mong. *ama* (bouche, ouverture = t.-tat. *am* (vulve), a man. *aiŋya* (bouche, ouverture) = szék. **ánkó** = tam. *aiŋá*- (ouvrir une large bouche), mong. *aiŋai* (hasadék) stb.

aj-ang (szék. vonakodik, haboz stb.).

Tam. *aiy-am* (doute, hésitation, crainte, scrupule: *a.uru, aiy-uru*-, douter, craindre), cf. t.-tat. *oy-al-* (szégyenlős).

NB. A tam. *aiŋsu-* (fél) *ai-ŋsu-* helyett áll, l. **ej-ed**.

aj-án-dék (pro aj-ál-dék, mint neven-dék pro nev-el-dék, s az erőltetett **aján-l** alaknál helyesebb a népies **ajál**).

Tam. *iy-al* (don, donation *√i-*, *i-dal* (donner, accorder etc.). Ezen gyök szétterpesztett nom. v.-ja *aiy-am* (aumône).

ak-ad (ak-asz-t pro ak-ad-t, ak-ad-ály, ak-ad-ék stb., cf. **csüng**, csügg, **függ**).

Tam. *a) akk-adi* (détresse, difficulté), *β) ikk-atiu* (détresse, embarras, gêne, lieu étroit; *ikku* embarras, empêchement).

NB. A magy. «akad» (kerül) «bele-, meg-akad» értelemben az *aga-p-padu-* (belepottyan) ige használtatik, a «föl-akasz-t» a m. «csüggeszt», l. ezt. A t.-tat. *tak-* = tam. *tákku-*, l. tők-ed. A t.-tat. *el-*, mong. *öl-gö* alaknak megfelel tam. *n-álu-*, kann. *n-ēlu-* (to hang) stb.

akar- (akar-at stb.).

Tam. *'karudu-* (avoir l'intention, désirer, estimer, penser etc.), *karut-tu* pensée, attention, dessein, but, intention, penchant, volonté, désir, opinion etc., cf. tam. *mal* = *amal*.

ak-la (aklál: összeakgat), cf. tam. *okk-al* (action de condre deux pièces de toile ensemble etc. *√o'*- convenir etc.).

? **akol** (cf. orosz *okol-itsa* enceinte, circuit, pacage entouré d'une haie *√o-kolo* autour, à l'entour etc., *okól* bordure etc.). Ezért a tam. *á-véli* (tehén -ól, étable à vache) összetett szóval való összefüggés nem valószínű.

al (alj, alá = 'le, alant = 'le-nt, **al-ap**, cf. 'lap, 'lap-ály, al-áz, **gy-al-áz** || 'lank-ad, 'lunk-a).

Tam. *a) ala-n-dei* (étang, cf. *arlu-ndu, árlam*, kann. *ála* profondeur, cf. *β) ila-n-dei* = *ilan-si* dessous, étang, gouffre; *il-aŋg-ódu* habit de dessous: alsó öltő). *γ) ili-* (être bas, vil, s'abaisser; *ili'*-, *ili-ttal* avilir, mépriser, cf. kann. *ili* id. *ili-mulugu* to dive under water, cf. 'le-merül etc.). *δ) ul-oŋgu- 'lo-ŋgu-* (être bas, s'humilier etc., cf. **lanka**, **lunka**, alant fekvőség, és **lank-ad**), man. *olo-ro* (Thal cf. völ-gy), *ulen* (Wassergraben), *w-ala* (unten, hinunter, niederer Platz), mong. *ula* (Sohle), t.-tat. *al-t* (pars inferior), cf. **aszó**.

al-aj-t (puto, existimo) l. **vél**.

alak (rég. schöne, liebliche Forme; alak-ul stb.).

Tam. *arlagu, alagu* (beauté, cf. forma, formositas; alak-talan = csunya, tam. *arlag-arra, arlag-aTTa, arlag-illáda* etc.). **ale** (alé-l, álélt-ság).

Tam. *alu'*-, *alu-ttal* (être fatigué, las, ennuyé), cf. **alu**, **alud-**, mert a man. *amu* (Schlaf, Traum) «Müdigkeit» jelentésű is.

NB. Az **al-ig**, **alé-g** man. *ele-kei* (kaum, mit Noth) szó tövét is ide számíthatni, mert a tam. *ar-id-áy* (nehezen, cf. mong. *arai* kaum) és *varuttam-áy* (fáradsággal), t.-tat. *güž-ile* (nehézséggel) kifejezések arra utalnak.

al-kony (alkonyat, alkony-od-at).

Hogy e szó **alá-konyul-at** jelentésű és így összetett szó **al** + **kony** csonka nom. v.-ból, mutatja a tam. *sáy-un-gálam, sáy-* (pencher, se courber, dicliner, cf. magy. *csaj-b*) ige és *kálam* (temps, cf. **ha** és kel) részekből összetéve. Hasonló jelentésű a tam. *padu-porludu* a *padu-* (tomber, t.-tat. *bat-*, j.-ostják *pat-l-em*, cf. potty-an) és *porludu* (idő, kor) részekből.

NB. A tam. *sáy-am* (soir, soirée) szó átment a sanscritba is s ott egy «végződik» igéből akarják származtatni, pedig «estve» jelentésű, l. ezt.

al-k-alom (rég. = **al-ku**, conventio, pactum).

Tam. *ollu-* (convenir, consentir, s'accorder, arriver, accomplir, raccomoder; être possible, capable, cf. **alkalmas** = képes: *ollu-gei, ollu-dal* nom. v.). Tehát az **al-ku** szintén nom. verbale, s így a t.-tat. *al-γi* (vétél) szóval rimel, de nem egy-gyökű.

alma cf. tam. *elumī-ssei, elumīssa-maram* (citronnier, limonier, cf. tam. *aluma-m* aigreur), mong. *alima, ālima* (pomme), t.-tat. *elma, alma* id.

alu (tam.-féle *d* jelen idő képzővel **alu-d**, s ebből **alud-ik**, **al-sz-ik**; **al-t**, **ol-t** || **álom** || **hál**).

Tam. *a) al* (nuit, ténèbres: *al-ku-*, déchoir, cf. **es-t**, diminuer, s'arrêter, cf. **al-szik**, nem foly; séjourner pour une nuit, cf. régi magy. **al-** = mai **hál-**, meghál; se rétrécir), *al-ka-l*, nuit, séjour pour une nuit, retard, cf. magy. **késő**, t.-tat. *kič* estve, késő tkp. **hátsó**. *β)* tam. *av-i, uv-i* (s'êteindre ki-al-szik: *avi'*-, *avittu p-pódu*, éteindre, étouffer, cf. **ki-ó-t**, **ol-t**, rég. vép = lép). Azaz mind a három ige gyöke a mozgást (élést, világosságot), tagadó **al** (nuit, ténèbres) negatívum, mert

mong. *sōni, sōni* (nuit) = *sūni* (s'êteindre, cf. *szün*) = tör.-tat. *sōn-* id. és tör.-tat. *tōn* (nuit) = tam. *tun-angu* (ténèbres), *tun-su-* (dormir), cf. **tuny-a** a nem mozgó, **szuny-ad** id.). A t.-tat. *uyu-* (dormir), l. **éj** szónál. Mong. *un-tā, un-tū* (dormir, cf. finn *une* álom) és *unt-arā* (s'êteindre). Man. *dedu-* (schlafen) és *dedun* (Nacht) = mong. *zūdō, zūdō* (Traum), a miért is az **ál-om** az **al-**, **alu-** (tam. *al* nuit) alak olyan nyújtása, mint tam. *padu* a *padu*-ból. A tam. *kan-á* (rêve, sommeil), l. a **kum**, **huny** igéknél, a man. *amu* (Schlaf) a **hom-ály** (sötétség) szónál.

a-m-a az a mutató elem továbbképzése.

anda (kedves, gyönyörű).

Tam. *andam* (beauté, élégance, *andam-āna, andam-ulla*, beau, élégant, gracieux, cf. man. mong. *anda* Freund, Hofmeister).

NB. A tam. szó a scr. *anta* (fin, limite, mort) szóval egy cikkben van fölhozva, mert ez is a tam. nyelvben *andam* alakú, de valószínűleg más gyökű.

annyi (rég. a-nyi, tam. *a-nei*, l. a).

anya (vocat. **any-ó!**).

Tam. *annei* (mère), man. *eniye*, t.-tat. *ana, āney* id., cf. tam. *an, annu-* (s'attacher) vagy *inu-* (szül, pario).

apa (voc. ap-ó! aba!)

Tam. *app-an* (père, voc. *app-ā!* Mong. *abo, abai* Väterchen).

NB. A tam. szó az *app-am* (pain, gâteau, tout ce qui se fait avec de la farine) névszóból látszik képzettnek, a mely szerint tkp. tápláló, kenyeret adó.

ap-ad (ap-ály: alább száll > **dagad** || cf. **s-ep-ed**).

Tam. *av-á* (descente, *av-āvu* descendre || *av-al* profondeur, creux, étang, *av-vu-* s'enfoncer). Man. *ebu-* (descendre), cf. **l-ap-ály**.

apró (pro **ap-ar-ó**; apró-z stb.).

Tam. *av-ei'*- (briser, casser, piler, frapper || *av-iru-* se déchirer, cf. t.-tat. *uva, uwa-l, up-ar, uf-ar* id. man. *ufa* Mehl és *ufa-* das Getreide zerstoßen).

ara (1. nurus, 2. sororis frater??)

Tam. *m-arugi* (nurus, belle fille, bru, femme du fils etc. *maru-magal* idem *√marugu-* s'approcher s így az *arugu-* s'approcher, ige testvére).

arany (oron, aran).

A tam. nyelvben a *pon* (or, métal, lustre, éclat, splendeur, soleil cf. fény, fém; *sem-bon*, or pur cf. szín-arany) szón kívül van: *tang-am* (or pur) cf. t.-tat. *tänkä* (ezüst vagy aranypénz), *sonnam* a scrt. nyelvből *visszakölcsönözve*. Kann. *cinna* id.

Továbbá: *kanagam*, *sořnam*, *suvarnam iraniya* (pro hiraniya), *irlam* (or) stb., a melyeket scrt. eredetűeknek tartanak. Ezek után, ha az **arany** nem a lat. *aurum*, akkor bizony az *iraniya* társa és árya, mert a zürjen stb. *zar-ni* stb. első izig való rokonságot mutató szók anyja a persa *zer*, *zar* scrt. *sořna* (or).

arasz (cf. t.-tat. *kar-iš* empan, cf. *kir-iš* extension; tam. *arlu-v-am*, étendu, extension; tam. *sān* = k.-tat. *sōyām*, mong. *tsōm*, *sōm* empan; a tam. *o:tei* id. pro *o:tei* \sqrt{ala} -mesurer cf. *öl*; a vogul *taras*, *toras* id. cf. tam. *tarlu-vu*-embras-ser tkp. terjeszt s így a magy. nyelvben is lehetett a tam. *arluwam* (*t-arluwu*-) alaknak megfelelő ige.

ar-at (arat-ó || ol-ló pro or-ló || s-ar-ab, sar-ló, sorló, solló, cf. tam. *ippi* = *sippi* stb.).

Tam. *aru'*- (*aru-ttal*, *aruttu-ppōdu*-couper, tailler, moissonner etc., *aru-kki* instrument pour couper, cf. t.-tat. *or-ak* id. man. *or-gi* (Schärfe, Schneide, *arja-čan* Siechel, Beil, cf. tam. *ari-vál*, faucille etc.).

arány l. **irány** (arány).

ar-cz (szék. or-cza), l. **orr**.

arszlán, **oroszlán** (man. *arsalan*, *erselen*, mong. t.-tat. *arслан* id.).

Tam. *ari* (lion), *ari-má* id. Ez utóbbi szó 2-dik része «állat» jelentésű s ilyennek látszik az *ars-lan* utórése is, az első rész pedig inkább a tam. *arasu* (roi, király) szóval vethető össze, a melyet a scrt. *raja*-ból hoznak ki. (?)

-as-t-ul (-es-t-ül s hibásan *as-tól* stb. Ez = **as**, **es** melléknévképző + locativ. *t* + adv. *ul*, *ül*). L. **-az**, **-ez**.

asz- (asz-ik, asz-al, asz-ott, **asszu** pro *asz-iju*, cf. tam. *pas-iya* és *passu*).

Tam. *adu*- (cuire, accomoder; *ad-al*, *adu-dal* cuisson, épauissement par l'effet du feu; *aduppu*, foyér, âtre etc. *attu* pro

adu-tu, chose cuite, extrait des fruits et du suc de palmier, cf. mong. t.-tat. *ut*, *ot*, *ud* (tüz, feu) és tam. *arl-al* (feu, chaleur), mert *t* és *rl* váltakozik.

aszó (Hossz-aszó-falu Csik-Székben s másutt is).

Hogy az **aszó** jelentése «alanti hely, mélység, völgy» s így vizenyős hely, mutatja az **aszó** nevű faluk fekvése. A tam. *ayam* pro *asam* (étang, boue, champ, eau) egy-gyökű az *asa-du* (bassesse: alantóság), t.-tat. *as-t* (alj), *aša-γī* (alantóság) szókkal. L. az **es**-gyököt.

asszony (régén **achsin**, **ak-szin**).

Tam. *akk-assi*, *akk-eissi*, *akk-âl* (sœur ainée, nom donné aussi à une compagne, mong. *ege-či*, *ek-či*, sœur ainée, femme), cf. mong. *aγa*, man. *aγ-ôn*, t.-tat. *aγa* frère ainé és man. *agu* sieur, úgy hogy e szók nőnemesített alakjának kell vennünk a kérdéses szót.

-at, **-et**, **-t** (régén élettelen tárgyat jelentő névszók genitivusa: nyar-at szaka, tel-et szaka, éj-t szaka, tam. *adu*, Suffixe du génitif, helyesen csak tárgyneveknél.

NB. Nem tudni, ha az accusativus *at*, *et*, *t* nem genit. ragból lett-e a szláv nyelvek hatása alatt, minthogy az élő lényeket jelentő névszók nál genit. és accusativus egy.

-at? (et, pl. **sük-et**, tkp. fületlen, cf. mong. *čiki* fül, mert a tam. *sev-idu* = *sevi-yili* fületlen. Ezen *idu* mint fosztóképző elavult, helyette *arru*, *aTTu* vagy *aTTa* az általános).

atka (Baróti Szabó D. szerint folyók partjain kavicsból és porondból álló földréteg, cf. tam. *adukku*, accumulation, monceau, rang etc. \sqrt{adu} -).

-at-lan (et-len: **hall-at-lan**, **é-t-len**).

A kann. *kēl-iddu-illa* (hall-at-lan), *baru-v-ad-illa* (jöv-et-len), tagadó alakok állanak múlt idejű nom. v. (hall-at) + *illa* (tagadó rég. *lan*, *len*). Ezért valószínű, hogy az **at-lan**, **et-len** tagadó képzőben is csak a **lan**, **len** a tagadó, az *at*, *et* nom. verbale végzet s végre a névszókra is elragadt (pl. szem-et-len), cf. **talan**.

-att (ett, ott, ött, *t* locativus rag, cf. tam. *id-attū* hely-t, *kula-ttū* tóban, t.-tat. man. mong. *da*, *de* id.).

-atta (ette rég. «a midőn» mondatkötő

kifejezésére használt igerag l. a nyelvtanban a mondatkötőket).

atya.

Tam. *attan* (père, prêtre, dieu, ainé, ancien; *assan* seigneur, maître, père || *aiy-an* père, prêtre, acien, supérieur, maître etc.), tör.-tatár *ata*, *âtej*, mong. *etsi-ge*, *etse-ge*, dim. id. cf. orosz stb. szláv *ot-ets* id.

NB. A tam. *atta-m-biyān* (mari de la sœur ainée) igen-igen hasonlít a magy. *atya-fi* összetételhez, másként elemezni a tamul szót nem tudom.

av (av-as || av-ik, av-ul, av-at: av-as = ó, régi, rossz).

Tam. *av-i*- (cuire, se préparer «fő, frisseségét veszti» — se gâter, se corrompre, pourrir «av-ul, korhad» — périr cf. «el-avul» se tourmenter, cf. «aggódik»: *avidal*, *avisal* nom. verb. *avisal-ây-p-pō*-se gâter, se moisir, rancir, av-ul, av-as lesz, romlik, *avisal nāřam* puanteur, rancissure, rancidité, avasodás szag: *avi'-avi-ttal* verb. trans).

β) *n-avu-*, (*n-av-al* pourrir, se gâter, périr, cesser: avul, elav-ul, cf. tam. *annu* = *n-anu-*), cf. man. *aba-* (verderben, faulen).

NB. Az **av** társa **ó** = mong. *aγu*, *oγo* = *ú*, *ó* (nagy = öreg), jap. *oho* = *ó* (grand), tam. *ó*, pl. *ó nây* (nagy kutya = farkas) *ó-muđivu* (perte tkp. nagy-fogyás). A tam. *avv-ei* (öreg asszony).

a-vagy l. **vagy**.

-az, **-ez** (-asz, esz, **-as**, **-es** melléknévképző, **ig-az** «igen-es, nem görbe, nem hazug», **szár-az**, **neh-ez** stb. s így eredetileg **at**, **ad** (**et**, **ed**) = tam. *attu*, kijevtve *at* melléknévképzővel, a melynek a mong. *tu*, *tai*, *tei*, *te* a társa fordított alakban.

a-z (az a melléknévi mutató névmásnak éppen olyan dologra vonatkozó alakja, mint a tam. *adu*, régi magy. **ad**; ezért mutat ez is rendesen nem személyre. L. a. **azsag** (azsag-ol: tkp. piszkáló, mozgató fa).

Tam. *asei'*- (remuer, agiter, ébranler, s így az **izog** ige társa).

á (à).

-á (-é, eredetileg dativ-allativus és mutativus rag, cf. tam. *á* pro *ága*, tkp. az

águ-, *á*-, *feri*, **vá-l** ige gerundiuma s azután mutativus-rag, pl. *án-á-p-piranda-van*, a him-é — ma him-m-é született, cf. poronty).

áb-as-kod-ik = **ág-as-kod-ik**, a mi azt mutatja, hogy valamint a tam. *g* váltakozik a *v*-vel, úgy nyelvünkben a *b*-vel.

ábra (ábráz-, ábráz-at. Ha e szó nem a szláv *ob-raz*, *ob-razets* «kör-metszet, alak, kép» szó rövidülete: akkor a mong. *o-bor* szóval együtt a pers. *áb-rú* «arcz-iv, szemöld, arcz» szóhoz tartozik).

ács (ács-legény, ács-ol stb.).

A tam. *ás-án* (maître, prêtre, ancien, chef, «artisan, architecte» mester, művész), nom. appellativum-képzős s így olyan, mintha mi azt mondanók «ács-ember». Az **ács** *l*-ezett alak, mint **gyim-i-cs** stb.

NB. A mong. *modo-či* (ács, fa-művész) s így lehetne t.-tat. *aγač-či* is, de én ilyent nem láttam s még kevésbé *áčči* alakot.

á-csor-og (án-csor-og pro *ál-csor-og* s így az **ál**, **áll** gyakorisága; a «dor, dör, tor, tör, csor, csör» képzők mása a tam. *taru-*, *daru-*, pl. *pō-daru-* járkál) cf. **bó-dor-og** pro **boly-dor-og**.

ád = **ad**.

ád-áz. Tam. *ad-áda* (mauvais, injuste, inconvénant etc. \sqrt{adu} - convenir).

A tam. alak tagadó részesülő s valószínű a magy. szó is az és így a *söt-ét* (cf. tam. *sud-áda*) melléknévvél együtt az ősi tagadó igealak maradványa.

ág (cf. **galy**: **ág-as-kod-ik**, **áb-as-kod-ik**, **ág-az-at**). Az **ágas**-kodik igének jelen-tésre nézve a tam. nyelvben *óngu-* és *ekku-* (se tenir sur la pointe des pieds pour atteindre etc.) igeik felelnek meg. De az *óngu-* (s'élever, croître, pousser, monter comme un arbre, profiter etc. cf. t.-tat. *aγa-é* arbre, tkp. le croissant) ige származéka *ókam* s így az *ákk-am* (élévation, accroissement, profit, détachement cf. ágazat) képzetnek is *ángu* alap felel meg. Ezen alak eredeti társát l. a következő szónál.

NB. A tam. *alaku* (branche) szó az «áll» gyökhöz tartozik.

ága (ágá-l. Szék. = nagyra van, büszkélkedik).

A tam. *aga-n-dei* (orgueil, arrogance, présomption, *a-ullavan* un arrogant (képzet az *aga-du* (lieu élevé) szóval egygyökű. Az *aga* gyökből való az *á-n*, *á-ni* (mále, tkp. a hágó, homme, supériorité) és *ánavam* (orgueil, arrogance) éppen úgy, mint *é-ni* (échelle: hágcsó) pro *aga-n ege-ni*, cf. **hegy**.

NB. Az *agandei* (úgy képezve, mint *udan-dei* union stb.) szó gyökeül az *agam* szót mutatják, de ez nem a scrt. *aham* (ego), hanem «montagne (Hágó)» szó, a melyet hiába akarnak *a-ga* (nem menő) összetétellel magyarázni.

ágy (= *ád'*, ágy-al, ágy-at vet stb.), cf. tam. *ad-ei* (couverte, kotló-fészek: a tam. *an-ei*, lit, couche, tkp. a magas hely; *é-nei*, lit, a hágó; *katt-il*, lit, a kötött hely; *satt-agam*, lit, couche, a csatolt hely; *padukkei*, lit, tkp. a *pad* v. fekvő hely).

ágyék (= *ád'-ék*, szék. = a két czomb elágazása s azok közötti szűk hely).

A tam. *idakk-ar*, *adakk-al* (parties honteuses) két syn. szóból: *idakk-ar* (lieu étroit, expression indécente) és *adakk-al* (resserement, action de cacher etc.) van összetéve. *√adakku-* (réprimer), *idukku-* (serrer, presse: *idukku-serre*, espace, lieu étroit, espace entre les doigts etc.). Az osm. *kas-ik* (ágyék), *kis-ik* helyett áll *√kis* (se serrer), l. **köz**.

NB. A *lágy-ék* szó vagy *l*-ezett alak, vagy a *lágy* képzete, de ekkor nem szék **ágyék**, hanem **vékony** (a test vékonya) jelentésű.

ágyu (= *ád'u*). E szót az *l*-ezett **álgyu** alak miatt **ál** (= hál, fekszik?) gyökből származtatja a M. Ny. N. szótára; de *ád'* hangutánzó gyökből származása valószínűbb. Ezen hangutánzó gyök mása a tam. *vedi*, *véttu* (explosion, détonation, coup de canon — de fusil, cf. **pat**: *vedi-gunđu* bombe tkp. pattanó gömböc; *vedi sudu-tirer* un coup de canon, mintegy «pat-tanót süt» etc.).

áhá, tam. *áa* (interjection de surprise, de douleur et de compassion).

áh-it, tam. *á-v-en* (dire ah! báiller, ouvrir la bouche, *á-v-enru váyeittira* báiller et dire ah! ce qui est une marque de désir, d'anxiété), *ávi'* (báiller, désirer, cf. **áhit** és **ásit**, cf. magy. bihad = bivaj).

áj, **v-áj** (cf. **ás**).

Tam. *áy-* (ôter, arracher, éplucher, plumer, vider une volaille, un poisson etc.; trier, choisir, considérer attentivement etc., azaz: váj, kiváj, kitép, kiürít s átvitelesen: választ, vizsgál), t.-tat. *-oy-* (creuser).

áj-az l. **aj**.

áj-ul-, tam. *ay-aru-* (défaillir, s'évanouir etc.), cf. t.-tat. *bay-i-l-* (s'évanouir) és tam. *máy-* (*máy-al* s'évanouir, disparaître, périr etc.).

ákom-bákom (a. b. irás, rendetlen, ide-oda irás).

Tam. *akkam-bakkam bár'* (regarder tout autour, azaz: oldalra és oldalra ide-oda néz). **ál** (hamis, színlelt, **ál-ság** = alattomoság, ravaszság; ált-at).

Tam. *árlam* (1. profondeur, creux, bas, mer; 2. dissimulation, ruse, artifice «ál-ság», cf. **ür-eg** és **ürügy**). A tam. *poj* (ál, hamis, hazug) = t.-tat. *boš* (üres, hazug); t.-tat. *j-al-an* (hazug) és *jalan-γac* (csupasz, üres). A magy. *ál-tat* egy-gyökű a mong. *al-da-*, t.-tat. *al-da-n-* (sich irren, verfehlen) igékkal, de nem kölcsön, mert a gyök nálunk van.

ál-d (*d* transitív képző *t* helyett, mint a «kül-d, ól-d» stb. igékben).

Tam. *v-árl-ttu-* (louer, féliciter, souhaiter du bien, bénir etc. *√vár-l*, *várlu-* (prosperer, être, vivre, heureux etc.) Mellék-alakok: *várl-i'* (abonder, croître excessivement, se réjouir; *áli'* se réjouir, être joyeux, content; pleuvoir, mert az eső = áldás, öröm). Ezen ige egy-gyökű az *ál-am* (largeur), *ál-vu* (extension diffusion), *ál* (l'arbre banyan tkp. az áldott fa, a melyből egy erdő lehet) szókkal. Az eredeti gyök *agalu-* (s'étendre etc.).

NB. A man. *al-gi-* (schreien, preisen) = t.-tat. *al-ki-š* id. s talán a tam. *ál-áttu-* (crier) igével, de nem a magy. szóval.

áll (áll-kapocs, szán álla, lajtorja álla stb.).

Tam. *alagu* («machoire», bec d'oiseau; lame, tranchant, «tout ce qui est long, alongé, tiré» etc.). Ezért mondjuk mi is szán stb. álla, s ezért kell a Tam. *alaku* (branche) szót ide számítani.

NB. A magy. szó két *l*-je olyan, mint a tam. *pal* és *pallu*, *al* és *allu* stb.

áll- (áll-ap, állap-od-ik, áll-ap-ot, áll-it pro áll-aj-t pro áll-al-t).

Tam. *a) nil-, nillu-*, gond *ela* (se tenir, être debout, s'arrêter, durer etc., *nil-am* terre, sol, pays etc., cf. *nal-am* terre, — mindkettő úgy képezve, mint *áll-am*, *nil-ei* stabilité etc. s ebből 2-od képzetű ige *nilei'* se fixer, rester etc., *nilei-ppu* nom. v. stabilité; 3-ad képzet: *nileipp-i'* fixer, rendre stable; *niru-ttu-* pro *nilu-ttu-*, arrêter, mettre debout etc.). *β) ar-ku-* (pro *al-ku-* être stable, fixe).

A magy. gond alak, valamint a man. *ili-* (stehen, bleiben etc.) azt mutatja, hogy a tam. *n-il-* stb.-ben az *n* olyan előtét, mint a *n-anu-* pro *anpu-*, *n-anguram* pro *anguram* stb. szókban. Ezen *il*, *el*, *al* gyök alapértelme egyszer «al, alj, alap» és másodszor «magas».

áll-at (de **ál-at** is: un être, sőt az «asszony-álat» összetételben = «személy»).

Tam. *ál* (personne, homme fait, serviteur, ouvrier, capable, digne tkp. valaminek embere: *ál-áy-ppó-*, devenir grand, même en parlant des arbres; *ál-ákku-* élever, établir, procurer de l'ouvrage etc.). Ebből következik, hogy az *ál* alak is az előbbi igehez tartozik.

álmél-at (álmél-kodik).

Ha e szó nem az **ám-ul** *l*-ezett alakja, összevehetni a tam. *ala-mala'* (se troubler, s'inquieter, être triste), a melynek 2-dik része a *malei'* (être troublé, confondu, étonné, stupéfait) igével azonosnak látszik.

ál-om (alm-od-ik stb.) l. **alu**.

által l. **át**.

ám (úgy ám, igen ám).

Tam. *ám* (oui, *ám-ám* oui, oui! assurance) az *á-*, *águ-* devenir, servir stb. ige olyan részesülője, mint a magy. **mul-om** (m. színű) a **muló** mellett. Hogy a magy. **ám** ige-féle, mutatja az **ám-bár** (lesz-bár, legyen-bár) összetét.

ám-ul (ám-it pro ám-ul-t).

Tam. *ém-áru-* (être désappointé, trompé, se troubler, craindre; *émárru-*, *émáTTu-* tromper, déconcerter, troubler, cf. *ém-ilandi* celui qui regarde tout troublé *√émam* confusion, troublé, ivresse).

ángy (= *ánd'* ángyi).

Tam. *annu* (femme du frère aîné: *annan* frère aîné *√an* dessus, felső és vénebb; a magy. szó alakja úgy áll a tam. szóéhoz,

mint tam. *onnu* az *on-du* (irva *on-ru-* egy)-hoz, cf. t.-tat. *en-ge*, *jen-ge*.

ánk-ó (ánku szék. szájtató).

Tam. *anya-* (ouvrir une large bouche), man. *anya* (Mund, Rachen, Oeffnung), mong. *anyai-* (sich öffnen, klaffen), cf. **aj**. **áp-ol** (gondoz, szeretettel tetéz).

Tam. *anbu* (amour, affection, amitié, bienveillance, bonté; *anbu-sey* aimer, *anbulla* aimable etc.).

NB. Ha a magy. **áp-ol** = rég. **ap-ol** (baiser, t.-tat. *óp-* id.) még akkor is áll az összevetés, mert a csók a szeretet következménye.

I. **ár** (víz-ár, ár-víz || **ár-ad**, ár-ad-at, ár-asz-t).

Tam. *a) ár* (plein, rempli, plénitude; *ár-irul* grande obscurité: ár-borulat; *ár-anar* grand chagrin, cf. sanyar; *ár-uvam* eau, cf. ár-hob; *aru-vinei* pro *ár-vinei* grand péché, cf. ár-bűn; *ár-ósei* contralto etc. *ár-*, *árnd-iru-* abonder, être plein, cf. ár-ad-oz; *ár-ttu-* remplir, accomplir: ár-asz-t). *β) vár-* (s'écouler, se répandre, s'élever, s'allonger, être versé etc., *vár'* verser, répandre, fondre etc., *vár-t* eau, eau profonde, qui inonde, déluge, cf. t.-tat. *ar-t* sich vermehren).

II. **ár** (= bér, ér-ték: ár-ul), cf. **bere**, **bér**.

Tam. *ár-kk-am* (1. sang, valószínűleg más szó ez értelemben; 2. mérite, valeur, cf. *aru-mei* valeur, mérite etc.).

III. **ár** (ár, hegyes eszköz: subula).

Tam. *ár* (fil, tranchant, pointe d'une arme, *ár-mei* id. *ár-ganam*, flèche aigue; *ár-ani* tkp. hegyes eszköz: aiguille de rotin pour coudre les planches des bateaux).

NB. A Tam. *ús-i* (aiguille, poinçon, alêne) = a csúcsos, *kad-ir* (id. = a hegyes).

ár-ny (ár-nyék, árny-ék-oz || **ár-ny-ad** = puszt-ul).

A Tam. *nirl-al*, *ntr-lal* (ombrage, fraîcheur, délice etc.) rokon egyszer az *ir-m*, *ir-am* (moiteur, fraîcheur, froideur, *ir-n-gan* lieu frais) alakkal, másodszor a *nir* (eau... nyirk alakkal, mert **árny**, **nedvesség**, **hűvösség** együtt jár. Az *iruttu*, *irul*, *iravu* szók alapjelentése «borulat, sötétség».

A magy. szót sem egyik sem más hoz nem számítom, hanem a tam. *áru-* (se refroidir, se rafraîchir, s'apaiser, se calmer, cesser etc.) igéhez annyival is inkább, mert ez az **árny-ad** (haló, hűlő, pusztuló, szünő,

félben lenni) értelmet is bírja. Hogy az *árny* főjelentése «hüvösség» lehet, mutatja a t.-tat. *kül-gä, kül-ägä, kül-ät-kä*, osm. *göl-gä* (ombrage) a *kül, köl* szóból, a mely megfelel a tam. *kul-am* (étang \sqrt{kulu} froid. hüvösség), mert a turániak őshazájában a hüvösség a tavakban, folyókban (mong. *γol*) volt.

ár-ok (árk-ol, árok partja).

Tam. *áru* (rivière, fleuve, chemin, route manière, règle \sqrt{aru} - to cut, cf. arat). Hogy e szó gyöke az *aru*- ige, mutatják az orosz stb. szláv *jar* (roché, rivage escarpé, endroit profond dans un fleuve) és *jaruga* (ravin) szók, a melyek társai t.-tat. *jar-ik, jaruk* (ravine etc.), mong. *ergi*, id. \sqrt{t} -tat. *jar-* (hasít, repeszt: pro *ar*).

árpa (hordeum, t.-tat. *arpa* id. mong. *ar-bai* id.

Man. *arfa*, eine Art Getreide, *erpe*, Blütchen an den Lippen, cf. árpa a szemén, cf. tam. *arluppu* (riz cuit).

NB. Hogy ez utóbbi összevetés nem túlzás, mutatja a mandu *buda* (gekochter Reis) = mong. *buda, boda* = magy. *buza, búza* stb.

I. **ár-t** (= márt, a más dolgába ártani magát stb.

Tam. *árl-ttu*- (enfoncez, abaisser, presser dessus etc.).

NB. A M. Ny. N. szótára az *ár-t* és márt igét csak hasonlónak vette, pedig azonos is, mert *m* előtét és *m* elesés nyelvünkben is van éppen úgy, mint a tam. nyelvben, cf. *érlagam* = mér-lagam, cf. *birka*.

II. **ár-t-** (árt-al-om, árt-atlan).

Tam. *órl-* (*órl-ttal*, fornicier, corrompre, violer, chercher à séduire: *órlí, órltti*, corrupteur).

ár-t-ány (herélt, v. kimetszett *kan*, v. *emse* az *ar-at*, vág, metsz összevont alakja pro *arat-ány*?).

áru (áru-l, áru-l-kod-ik).

Tam. *máru* (changement, mutation, troc, échange, équivalent etc. *máru*, *már-al*, changer, troquer, échanger, vendre, manquer à sa parole etc.), cf. *beré, berél*.

ár-va (ár-ul).

Tam. *aravei* (abandon «orphelin», personne délaissée \sqrt{aru} - être coupé, tranché, terminé, détruit, cesser, finir etc.).

ás- (ás-kál-ód-ik || **vés**).

A tam. *assu* (type, lettre, signe, moule etc.) tkp. «ásott, vésett és ásó, véső» is, mert *kurli-y-assu* (instrument pour faire un creux dans les plaques de metal) és *kavar-ásam* (vrille, furu tkp. kavarva-ásó?), cf. man. *aža-* (couper, inciser).

ásit l. **áh-it**.

-ász (*ész, kan-ász, kert-ész* stb.).

Minthogy ezen képzőt nem azonosíthatni a mong. *či*, burját *ši*, man. *ši*, jap. *si*, t.-tat. *či, ži*, nom. agentis képzővel, s a tam. nyelvben az *ál* (személy, ember) hasonló szerepű: azért az **ász** társát a tam. *ádü* (homme, garçon) szóban látom. A *či, ši* képző vagy az avar *či* (ember, homme) vagy a kínai *ssz* (artifex, mester) szóval azonos.

át (átal, általában, átal-kod-ik, átló, átbótába stb. keresztül, kasul).

Tam. *attam, attanei* (forme croisée: *attan-gál*, jambes croisées; *attá-mugam*, air de travers; *attá-dułti*, désordre = átbótába; kann. *adda* transversal, crosse-vice: *adda-niluvu*, breadth and length, tkp. átalja és nyulója: *adda-tiruvu*- át-térít.

átalag (n-ézve. antalag: petit baril).

Tam. *aladei* (grande cruche, grand pot).

NB. Az *ai* végzet hol *aj* (é), hol pedig *ag, ak*.

át-ok (átk-oz, cf. átok-szitok).

Tam. *a)* *adattu-* (gronder, réprimander, menacer, censurer, crier: *adattugeti, adattu-dal* nom. v., *β)* *adakku-* (menacer, réprimander etc.), *γ)* *vattí-* id.

NB. A mong. t.-tat. *an-d* (eskü, átok) szó a tam. *an-ai* id. szóval egygyökű, ide nem vehető. Az állítólagos t.-tat. *at-ku* (vetés), rimel, de nem azonos.

áz- (áz-ik, áz-tat, cf. tam. *á-m, áttu*, humidité, eau, froid, mert «víz, nedvesség» az alapszó).

Ba.

baba (babá-z-ik), l. **báb**.

bacza (együgyü, gyáva, ostoba).

Tam. *mađa-m* (ignorance, stupidité, *mađei-y-an*, sot, stupide, idiot, imbécille).

badar- (badar-ság, badar beszéd).

Tam. *padaru-* (agir, — marcher — avec précipitation: *padari s-sollu*- dire à la hâte,

inconsidérément, cf. man. *badar se-*, un-bedact reden).

badács l. **madár**.

bag-la l. **boglya**.

bagoly (bagó, bagó).

Tam. *pojgei, poj-gai* (gros hibou, cf. t.-tat. *bajkuš*, valószínűleg a *poj*, hazug, hamis szóból. A vogul *manglā* alaknál közelebb volna a skr. tam. *pingalam, pingalei* hibou $\sqrt{skr. pinga}$ nigricans e gilvo).

bagó (bagóz).

Ákár «mocok, piszok», akár «soma-gocska (a minő a bagó)» jelentésű a szó, mégis a mong. *baki, baži*, t.-tat. *bok* (merde) szókkal együtt a tam. *pakku* (ordure, saleté, mucus) társa, s a **bog, bag** gyökhöz tartozik.

baj (baj-os, baj-ol, bajl-ód-ik, párbaj).

Tam. *may* (foule, presse, guerre, combat etc.). Minthogy e szónak két orosz szó: a *boy* (combat, bataille) és *voy, voy-na* (guerre) felelhetne meg s a görög *βοη* (kiáltás) szláv *voy* id. nem gyök: nem valószínű az összetartozás.

baj-usz, tam. *vi-sei, mi-sei* (moustache).

NB. Nézetem szerint e szó összetét: baj = tam. *váy* (aj-k, száj) + *s-ig-ei* (touffe de cheveux) s ekkor a t.-tat. *bi-jik, mi-jik* id. szintén meg volna fejtve: *ajk-ször*.

bak (kicsi, rövid, mong. *baγa* id. \sqrt{tam} *pagu*- couper, trancher etc. azaz: a mi el van vágva, cf. **röv**).

baka (bakács, rég. kocsi=skr. *vaha*, vehiculum).

bak-acs (mak-acs, mak-uj tkp. az, a ki megkötí magát s így a **bog** (v. **bag, bak**) gyök képzete).

bak-a-ncs (bokancs), l. **boka**.

bak-csó (gémfajta), cf. tam. *vakkā* (espèce de cigogne).

bakk (bak-ik, bak-l-at, bik-ik stb.).

Tam. *pađa-du* (éléphant mâle, buffle, taureau, grandeur etc., cf. **bika**).

bak-og- (= akadoz, mak-og || bak-tat = akadozva megy).

Tam. *pikku* (déviation, perplexité, embarras, obstacle, arrestation, cf. **póka**).

bal (rossz > jó, jog, bal-og || *bal-ga*, téves).

Tam. *varlu, varluku* (erreur, glissant, mensonge, malheur, cf. bal-sors: *varlugu, varluvu*- glisser, faillir, s'égarer, errer,

s'écarter de la bonne voie, cf. man. mong. *bal-ai*, fehlerhaft, thöricht etc.).

NB. Az arab *belā* (Unglück) szóra nincs szükség.

ball-ag- l. **bar-ang**.

bal-ta (mong. t.-tat. *bal-ta*, cf. \sqrt{tam} *val* tranchant, épée etc. s általában vágó eszköz).

bamba (bambu), cf. tam. *pam-mei, pom-mei* (poupée, marionette).

bandsal (félre néző: banda, bandsi: louche).

Ezen kevésé ismert tájszó vagy a *fancsal* (tekerics) vagy a **kancsal** ferdült alakja, mert sem *dsa*, sem *dsi* nem magyar képző; az osm. *bak-* (néz) igéből kifacsarni nem lehet.

bangó (süket bangó, az **ánkó** olyan *b* előtétése, mint **bámul** az **ámul**-ra nézve.

Különben mong. *manγó* (dumm).

bangy (= *band'*, fa-moha).

Tam. *pañsu* (coton, *pañsei*, fin, mou, délicat, cf. **fancz**).

bankus (szörny, a bankus megesz), mong. *manγus* (ein fleischfressendes Ungeheuer).

banya (vén asszony, anus).

Tam. *pan-du* (antiquité, ancienneté, *pañdei* ancien; *pān*, ruiné, ruine, destruction, *pān-dal*, ce qui est gâté).

bara (kisebb tó, víz-kiöntés).

Tam. *parav-ei* (extension, étendue, «eau stagnante» \sqrt{para} -, *paravu-* s'étendre, se répandre etc.).

bar-ang (barang-ol || **ball-ag** pro **barl-ag**, cf. **talló** pro **tarló**).

Tam. *varl-angu-* (*varlang-al*, aller, marcher, se promener etc. || *varl-i*, chemin, cf. t.-tat. *bar-, var-* aller, marcher).

bari (bari-ka: bárány).

Tam. *maři* (1. agneau, chevreau, petit de la brébis, de la chèvre etc. 2. brébis, chèvre etc., cf. orosz *bar-an*, mouton, bélier, *bara-šek*, jeune mouton).

NB. Véleményem szerint az eredeti alak a **bar-i**, a melynek társa a **bar-ka** (a szörös bimbó) s így eredetileg «fodros, bodros», mert az orosz *bara-ški* is «fodros ször» jelentésű, cf. tam. *maři-bara-ški* is «fodros ször» jelentésű, cf. tam. *maři-* (rouler, onduler, se plier etc. fodrosodik). Ezért még ha a **bárány** szó árya volta be is bizonyúlna, a **bari** alak turáni.

I. **bar-ka**, l. az előbbi szót.

II. **bar-ka** (barká-l = tarká-l, tarka).

Tam. *vari*, kann. *bari* (tracer, tirer des lignes, dessiner, écrire, cf. irott pálcza = barkált, tarkált, pl.: *vari* 1. ligne de diverses couleurs, série, rang, point, tache etc. 2. bariolé, à raies, *vari p-puli*, tigre bariolé, syn. *pori*-, écrire, tracer, dessiner etc. *pori*, signe, marque, point, tache, raie, beauté, ornement etc.).

III. **barka** (barká-cs: lépes mézzel kereskedő).

Tam. *merlugu* (cire, viasz: azaz, úgy látszik a **lép**, **viasz** idegen szók előtt a tam. *merlugu* szó mása a **barka** járta).

barlang (antrum, cf. har-ang).

Tam. *párl-i* (caverne de montagne, cellule, couche, litière pour les animaux etc. $\sqrt{párl}$, ruine, vide, cf. *varu*, vide: üreg etc.).

NB. Én az orosz *berloga* (tanière, repaire) szó gyökét nem ismerem.

bar-n-a (man. mong. *boro*, tam. *purku* couleur brune, cf. **pör-g-öl**).

bar-om tam. *per-ram* (pro *peru-dam*, espèce bovine, boeuf, vache, mérite: tehát éppen úgy mint a magyarban \sqrt{peru} -, acquerir, gagner etc.).

NB. E szóért nem szükséges a keleti törökség *bar-im* (vagyon) szóhoz folyamodni, mert a t-tat. *bar*, *var* (exister), a mong. *bari* (greifen, halten) igével egy s így a **bir**-gyökhöz tartozik.

basz- (basza-kurdé, szék. az orchideák egyik faja, a melynek gyökerét szerelemre gersztőnek hiszik). A man. *meše*- (stossen, den Beischlaf vollziehen) ige megfelel a tam. *pey*- (pro *pes*- presser, fourrer, placer, mettre s így a **basz-ár-ka**, tarisnya, a mibe tenni, dugni lehet szintén ezen ige képzete).

NB. A t-tat. *bas*- (nyom, lép, tapod) rimel, de nem az, mert a t-tat. *sik*- (cf. *gyik*-, *gyak*) ige alapjelentése sem «lép, nyom» jelentésű.

baszuta = maszuta, l. **masz-og**.

batonya, batla (madár neme), cf. tam. *podí*, *podá*, *pidá* (espèce de gros héron); *puá* (la cigogne indienne).

batu (batyu, batyu-zsák: általában csomagoló takaró s maga a csomag).

Tam. *podí* (sac, sac plein, chose pleine, fourrée, charge etc. $\sqrt{podí}$ - couvrir, envelopper dans une toile, cf. *połtanam*, *poł-*

tałi, *połtalam* sachet. paquet etc., magy. **motyó**).

bazsár = madár.

bá

bá, bá-cs, bács-i, l. **bátya**.

báb (báb-a, báb-u || baba, babá-z-ik stb.).

Tam. *páv-ci* (peinture, statue peinte, poupée, marionette, cf. babá-z-, bába-asz-szony, — femme, cf. déli-báb: *pávei-y-iru*'- être beau, baba = szép: *pávei-y-attu*- faire danser des marionnettes, cf. báb-játék). A tam. nyelv szerint a *pávu* (hosszúság, mejjék-fonal, cf. egy báb-czérna, egy bába 10 lépés) gyökből való.

NB. Csupán a **buba** szó árya; az orosz *baba* (vén asszony szó) nem határoz.

bá-dog (bá-dig szék.).

Hogy e szót *lap* jelentéssel értelmezzük, nincs szükség az árya **plat** alakra, mert a tam. *pá* (extension, surface, plancher etc.) közelebbi.

bád-j-ad (v. **bágy-ad**, bágy-asz-t). Tam. *vad-akkam-áy-iru*'- (se faner . . . languir, souffrir de fatigue ou de lassitude $\sqrt{vad-angu}$ (se faner etc.).

NB. A t-tat. **baj-il** = tam *máy*- (ájul) ige nek semmi köze.

báj (báj-os, báj-ol).

A magyar nyelvben három rokonértelmű szó van: *báj-ol*, *büv-öl* és *vajik-ol*. Ez utóbbi = tam. *mayakku*-, *mayakkal* (fasciner, charmer e'c.); a **büv-öl**-ige társa: a mong. *bügü-le*-, *bögü-le*-, *böo-le*, t-tat. *büjüle*-, tam. *pag-attu*- (charmer, fasciner etc.). A **báj-ol** a tam. skr. *máya* (sorcellerie) alakhoz tartozik.

bálvány (bálvány-oz; bálvány-os).

Tam. *pulavan* (i. poète, auteur, savant, 2. «dieu», cf. orosz *bolvan*, idola). Minden bálvány «isten» a benne hívőkre nézve s így a két alakot azonosnak tartom, míg a kölcsönt állítók az ellenkezőről meg nem győznek.

bámul = ámul.

I. **bán-** (bán-at, bán-kod-ik || bán-t, bán-tal-om stb.).

Tam. *pan-i* (peur, affliction, gêne, char-grin: *pani*'-, *pani-ttal*, trembler, être troublé, vexé, peiné, cf. *pani*- s'humilier, se courber etc.).

II. **bán-** (jól, rosszul: bánásmód).

Tam. *pannu*- (faire, accomplir, produire, causer: *kadisây bannu*- traher avec rigueur ou dureté, cf. gaczul bán, szék.). Azaz ezen ige tkp. jót vagy rosszat tesz valakivel s a tam. *pénu*- (soigner, chérir etc.) szintén a *pannu*- mellékalakjának látszik.

bárány l. **bari**.

bár-cs (Cnicus: bogács-féle, tuju, *barču*- to comb), l. **fésű**.

bár-gyu (= *bárd'u*: együgyű, gyáva, buta).

Tam. *márl*- v. *márl-gu*- (mourir, «être paresseux, lâche, indolent, lent, hébété etc., cf. p. p. *márl-n-da*).

bár-zs-ing (bár-zs-ing: nyelő gége).

Mintogy a szó nemcsak mű-, hanem tájszó is, nem hihető, hogy a görög *pharynx* rontása volna; ezért cf. tam. *mírl-ungu*-, *vírl-ungu*- (avaler: le-nyel) igt, mert a tam. *rl* hang *rlš* is.

bát-or (bátor-kodik, mehetsz bátran).

A tam. *pattiram* (süreté, précaution attention, *pattiram-áy*, en süreté: bátran) szó össze van zavarva a skr. *bhadra* (læ-tus, felix et felicitas) szóval: holott társai: mong. *batu* (fort), man. *baturu* (tapfer), mong. *batur*, *bátor*, t-tat. *batir* id. A perzsa *behadur* a mong. *batur* ferde átírása, mert a perzsa *á* nem egyenlő a turáni *á*, *á*-val.

bátya (= *bát'a*, bácsi, bács, **bá** szék).

Tam. *pátt-an*, *páttan*, *páttan* (grand père, aieul, bis-aieul, cf. *pi-du* grandeur, *mü* ancien, vieux, *mü-du* vieux, ancien, *müdunan* frère aîné, cf. tuda *pi-y-an* grandfather, azaz a gyök *pi*, *pá*, *pü*, a melyek társa a magy. *bá*, *fő*, *fej*; t-tat. *bej-ek* és *böj-ük* nagy, magas).

NB. Az orosz *batya* (père, ironiquement, *baty-ka*, père, prêtre etc.) semmit sem bizonyít, mert az árya *patr* gyök más.

bä

beb-eg = hebeg, cf. kann. *poru* = *hornu*.

becze (= *bätsä*: 1. borju, gyermek, 2. tehén).

Mintogy az ősi felfogás szerint az ember és állat kisedede közt nincs különbség, e szó társául a perzsa *bäcä* (gyermek) látszanék. Azonban a **becze** szónak több

társa van: **boczi, boc**s, sőt szék. **pücsi, pücsi-ke**. A megfelelő tamul alakok: *podu-gu* (chose petite) *pod-isu* (petit, petit enfant): *pu-al-van* (fils, enfant \sqrt{pudu} - croître). Sőt dr. GUNDERT még a skr. *putra* (filius), *póta* (petit des animaux etc.) szókat is ama tam. igéből származtatja. Ezért oda kell vennünk a mong. *boto-ya* (teve-fiu, boc), t-tat. *buzayu*, *bizau* (Kalb) szót, a miből következik, hogy a magy. **borju** nem a *buzayu* r-es kölcsönzete.

beczö (= *bätsö*: hüvely, tok, takaró).

Tam. *modu* (cosse de pois). Azonban valószínűbb, hogy az idegen «láda, szekrény (lat. scrinium) szók meghonosulása előtt a **beczö** mindenféle tartót jelentett s így a tam. *pełti*, *połti* (coffre, caisse, cassette, malle, boîte etc.) alak testvére.

beh (= *bä!*) Fölkialtó szó, a kérdő *-e?* (tam. *e* kérdő névmás), *b*-előtétese árya módon használva.

bek-es (= *bäk-es*, cf. orosz *bek-es*, redingotte fourrée $\sqrt{?}$). A képzet magyar.

bel (= *bäl*: *bél*, *bele*, *bé*).

Tam. *ul*, kann. *wol-a* (intéreur, le dedans, esprit, volonté; dedans, dans etc.: *ull-é*, cf. **be-le** vagy **bel-é**, *ullukk-ul* bel-ül; *ull-áy* belsőleg, *ull-itta* belső, *ul-valippu* bel-fájás, *ul-vekkei* bel-égés stb.).

NB. Ezen fontos szó alakját illetőleg, cf. magy. *kül-d*, *kél*, *kel* (*käl*) *köl*.

bere (= *bärä*: beré-l, cserél, forgat, változtat).

Tam. *veru* (autre, différent: *ver-á*-changer, s'altérer etc. *veräkku*- v. trans., cf. man. *veri*, ein anderer, ein fremder, cf. **más** és másol).

berecz (= *bäräts*: rüpac), l. elemzését a **borsó** szónál.

berek (= *bärek*).

Tam. *parugu* (broussailles, buisson \sqrt{para} -, *para*'- grossir, croître).

besz-e (= *bäc-ä*, rég. **besz-et**, ma: besz-éd, besz-él stb.).

Tam. *pésu*-, (*pés-al*, parler: *pésu-dal*, *pés-su* nom. v. parole, discours, language etc.).

NB. Hogy nem a magy. *besz-éd* jött a szláv-ból, hanem megfordítva, mutatja a leszármazása.

míg a szlávoknál csak a nom. verbale «*beč-ied*» van meg.

bet-eg (= *bät-äg*, beteg-ed-ik stb.).

Tam. *padu-* (souffrir, périr, tomber etc. *pad-ar*, affliction, maladie, douleur, peine etc.), t.-tat. *bat-* id.

NB. A t.-tatár *bit-* = mongol *büte-* = tamul *muđi* = magy. *fogy* (*fod'-*) s így nem ide való.

be

be rég. és székely **bé**, pro **bele** (rég. bel-telik), l. **bel**.

becs (böcs, becs-es, becs-ül || becs-mér-el).

Tam. *messu-* (olv. *meč*, louer, exalter, célébrer, kann. *tuđu. mečü-* to like, tam. *meysu-* id. \sqrt{mey} , corps, réalité, verité). A *mey* változata: *viy-am* (corps, grandeur, largeur, extension, totalité, cf. mong. *beye*, *biye*, man. *beye* Körper, selbst, t.-tat. *buy*, Wuchs, Stature etc.). Ebből *viya'* (louer, estimer, s'étonner, admirer: *viyakkalei* louer, louage, azaz, bér, becs, becslés stb.), t.-tat. *bey-en-* (to like).

NB. Ebből láthatni, hogy nincs szükség a skr. *bhač* (dividere, colere) igére, sem a persa *beha*, *baha* (Preis) névszóra, annál kevésbé a t.-tat. *bič-im* (metszet) képzetre, a mely a *metél* gyökhöz tartozik. E szerint a *becs* a főbb turán-ság *mey*, *beye*, *buy* (corps, réalité, grandeur) gyök társa, mert a tam.-magy. hangtan szerint *y = s*, *cs*. Ezen gyökből való a tam. *mé-d-agam* (estime, estimation, excellence etc.) képzet.

beder-ed-ik = peder-ed-ik.

begy (= *bed'*: bögy. 1. jabot, gésier, 2. mamele || begyek = dudorodás, begyer-ed-ik = duzzad stb.).

Tam. a) *pidu-kk-am* (saillie, bossage, ce qui avance en dehors, action de bouffir etc.). β) *mid-aru* (gosier, gorge, gorgee; *mid-a* grande cruche, cf. **begyekes**). γ) *mad-i* (ventre, sein, rondeur des mames, pis de vache, cf. **begy** id.). A mong. *bete-gi* (Kropf der Vögel) a magyar szó tovább képzete.

begy (újj-begy, szék. újj-hegy). A kann. hangtan szerint *p* (b) = *h* s így a *begy* lehetne hegy változata is, de fölösleges az előbbtől elválasztani, mert az **újj-begy** az újj kiálló része.

† **belezna** (bilizna, szék. = hiba, rés a szövésben, cf. orosz *blizna* cicatrice, gerçure;

trace courante v. *pelečina* tache d'une autre couleur).

belén-dek (= bolondító fű, Hyosciamus niger, cf. man. *beli-yen*, albern, thöricht).

bell-ér (szék. marhakereskedő: bellér-ke-dik).

Tam. *vil-*, *villu-* (vendre: *vil-ei*, prix, valeur, vente, kann. *bele*, *tuđu. bile* id., tam. *vilei-nar* marchands). A **bell-ér** az erős alakból úgy képezve, mint **csisz-ár** a **csisz-igéből**.

bend-ér-ez (bender-ész, szék. = nőszül a kaskas).

Tam. *pend-ir*, *pendu* (femme etc.).

bendő (böndő, bendi).

Tam. *pađam*, *pađi*, *vand-i* (ventre, cf. *vand-anam* pélican, azaz a bendős madár).

ben-g (bön-g = mong. *böng*, cf. man. *pingu* Apfel), l. **bingyó**.

ber-cz (börcz: bog, csomó, görcs; börczös fonal), cf. tam. *para-đu* (cheville de pied, mert ez is csak **bog**, *boka*, **mirigy**).

bere-cz (ripacs, himlőhely), l. **bor-só**.

ber-he (bőr-kötény, ágyéktakaró || szij).

Tam. *vár* (bande, ceinture de cuir, sangle, courroie etc.). Man. *fer-ze* (Haut), cf. **bőr**.

berke (Laubast). Tam. *pirakkam* (branche d'arbre).

bernyák-ol, l. **vir-nyák-ol**.

? **bertók** (birtók, szék. elfajult szilva, cf. szláv *párodok*, fruit aigre, ápre; de cf. tam. *parlu-tta* mür, vieux, décrépit $\sqrt{parlu-}$, jaunir, mürir, mert a **birtók**, lehet az idétlen érett vlmí is).

ber-z (berz-ed), l. **bor-z-ad**.

betija (szék. nehéz kórság, cf. skr. *bhēda*, tam. *pēdi* cholera, diarrhée: vajjon czigány szó-e?).

betű (bötü, betű-z).

E szó, valamint a man. *bit-ze* (Schrift) egy *bet-*, *bit-* igét tételéz föl, azonban ma csak a lágy alak létezik a mong. *bič-i-* (écrire: *bič-i-k* écriture etc.) igében. Ezen alak kemény alhanguja a tam. *pađi'* (imprimer, creuser, graver, écrire etc.), cf. **vés** és **mete**.

† **betyár** (= délszláv betyár = osm. *bekiar* = arab *bek'ar* nőtlen).

bez-eg (bezz-en || pez-derkedik).

Tam. *vis-er'* (être impétueux, s'irriter, se fâcher, se presser etc.).
bezs-eg (pezs-eg), l. **buz-og**.

bé

bédó (= buta, bamba, balga).

Tam. *péd-ei* (homme ignorant, niais, simple etc.).

béka tam. *pégam*, skr. *bhēka*, t.-tat. *bađa* (grenouille), cf. *vikkam* (enflure) s a magy.

béka (daganat, mint marha betegség), $\sqrt{tam. vingu-}$ (fuvódik, s'enfler).

béke (békét köt), cf. tam. *vikku-* lier, köt és *vikkam* nom. v. lien, kötés).

békó tam. *víg-am* (anneau, bague, serrure, verrou; kann. *biga* a lock, t.-tat. *bič-ak* *bič-au* id. mong. *bučú* id. $\sqrt{tam. vi'-}$, *vikku-* lier).

Béla (rég. *Wela*, cf. szék. **Béle**-falva).

E szót szlávoknak tartják, mert a szláv nyelvekben *biel*, *bél* «fehér» jelentésű, csakhogy e szín-név aligha árya, mert tam. *vel* (blanc, *vellei* blancheur, blanc, argent, pureté, clarté etc., kann. *bili* id. mal. *velutta* id. nem árya s így Bihar régi neve **Bell-ar-ad** (fehér-vár) egészen jó turáni szó.

bély-eg (bély-og, bily-og, cf. t.-tat. *bil-ge*, mong. *bel-ge* id. $\sqrt{man. pile-}$ anmerken, t.-tat. *bil-* savoir, connaitre, tam. *pul-am* connaissance).

béna (csonka, bén-ul, bénit stb.).

Minthogy e szó **bénna** alakban is előfordul, a tam. *pim-am* (morceau, fraction, fente, chose fendue, brisée etc.) szóval együtt a skr. p. p. *bhinna* pro *bhidna* (fissus $\sqrt{bid-}$ findo etc.) alakhoz tartozik.

bér (bér-es, bér-el).

Tam. *pēru*, nom. v. chose obtenue, gain, profit, mérite $\sqrt{pēru-}$ obtenir, acquérir etc. cf. mong. *bari-* greifen).

bér-cz (bér-cz: magasság, valaminek felső fele: járom bér-cz-e, a járom felső görbe fája, hibásan tovább képezve «járom bér-czé-je).

Tam. *peru*, *periya*, *pēr* (grand, haut; *peri-su*, *peridu*, ce qui est grand).

NB. A börcz-öl (hág, meghág) tájszó e gyök tovább képzetének vehető.

bév (szék. = **bő**, bévség, bőség).

Tam. *vegu-* (abonder, *vegu-su*, abon-

dance, cf. man. *fiče*-füllen). A skr. *bahu* (multus, multum) nagyon árva az áryaságban.

bi

bibasz l. **pimasz**.

bicsak-l-ik (pro bicsakol-ik «elhibáz, ficz-m-odik» értelemben nem a **bicsak** szó származéka, hanem a **ficz** gyöké, l. ezt).
bicz-e (a ki sántítva lép: bicz-eg, **böczög**, *biczcz-en*).

Tam. *muđi-vu-* (boiter, clocher, être boiteux; a keletiek tánca *biczegés*-nél nem lévén egyéb, ide vehetni mong. *böžik*, *böžig-le-* tanzen = t.-tat. *beje-gü* Tanz).

bid-es = **büd-ös** (tam. *muda-lei* mauvaise odeur).

bigye (*bid'e*) = **bugya** (csomoly).

bigy-eg (= *bid'-eg*: bigygy-en stb.), l. **pitye**.

bika (mong. man. *buča*, t.-tat. *buča*, taureau, cf. man. *buka* Hammel, \sqrt{mandu} *buku* = mong. *bököi*, *büküi*, stark, kräftig, tam. *piđu* force, arrogance; mert az **ökö** stb. lehet a **bögő**, de hím állat «erős, hágó» alapjelentésű, cf. tam. *ēru*-taureau $\sqrt{ēru-}$ monter etc.).

NB. Az orosz *bik* (taureau) csak annyit bizonyít, hogy a szlávok is együtt nomádzáltak a turániakkal.

bik-makk-ol (szék. akadozva beszél: olyan szóikerítés mint a tam. *tikku-mukku*, *sikku-pikku* perplexité, cf. magy. csög-bog, s így a **bog** szó változata, l. ezt).

bil (bil-ing, bill-eg, billen || fil-ing, fill-eng || ill-eg || libb-eg).

A tam. *virlu-*, *virl-* (tomber, succomber etc.) = kann. *bilu-*, *bilu-*, to fall, to drop, to totter). De a tam. *virlu-đu*, *virl* nom. v. (racines pendantes des branches de multipliant) azaz a *Ficus* *Baniana* -fa ágairól «fillengő, fityegő gyökérszerű hajtások» s így a tam. ige nemcsak **esik**, hanem **pilleg**, **fill-eg** (lefelé mozdul) jelentésű is. A tam. *virlu-* ige az *irli-*, *ili-* (descendre, être bas etc.) alak v. elötétese. Ezért **ill-eg** az eredeti, azután a **bill-eg** s ennek fordítottja a **libb-eg**.

bil-incs (rab-bilincs; bilincs-el).

Tam. *vil-angu* (fers, entraves, menottes *kai-vilangu* kéz-bilincs, *vilangam* id. $\sqrt{vila-}$ défendre, prohiber, empêcher etc.

NB. A szláv *blints-ak* = magy. *bilincs-ek*, mint német *Hajduk-en* = magy. *hajdu-k* pluralis.

bimb-ó (virág-bimbó || bombék || pimpó).

Tam. *vimmu-* (se gonfler, *vimmina bú*, bouton gonflé, prêt à s'ouvrir; man. *bumbuku* Blattknospe; *pimpina-* ein fettes Gesicht haben, cf. tam. *pommali*, abondance, augmentation, poupée, *pommali*, grosse femme, az alapértelem lévén «a duzzadás»), cf. **pampuska**.

bincsök l. **boncsók**.

bingyó (= *bind'ó* || bingó).

Tam. *piisu* (olv. *pindsu*, fruit à peine formé, a mi a magy. szó is: *kasa-r piisu*, fruit tendre, fruit amer à peine formé = **keserű bingyó**).

bir- (= *bir*, *bir*: el-, ki-bir; bir-o-dal-om s nem bir-od-al-om; bir-tok stb.).

Tam. *poru-* (poru-dal: porter, supporter, endure, tolérer etc., *sumei boru-* porter un fordeau; *pori* objet, bien; *poru-l* objet, chose, bien, possession, valószínűleg hibás származtatás).

NB. Minthogy a magy. *bir-koz* a *bir* igétől nem választható el: ide kell vennünk *vira'*- (vaincre, conquerir) igét is. A gyök tam *viram*, *piram* (force), mong. *bira* id. *ber-ke* (fort), mong. *bari-* (greifen: *bari-ldo-* kämpfen).

birá (biró, birá-l stb.).

Minthogy a régi «fol-nagy, fal-nagy» **birá** vagy **biró** jelentésű volt: valószínű, hogy a **birá** szó jelentése is a tam. *pirán* (maitre, seigneur) szóéval egy lehetett s a **birál** jelentés csak később fejlett ki. A szerb *birow* az orosz *čud* (biró) mellett mit sem bizonyít. A *bra-t'*, *bir-at'* (prendre, porter) igéből «választott» jelentésű szó csak *vi-brannij* lehet, mert *bra-l* = az a ki vett.

birí l. **csiri-biri**.

birka (apró, göndörszörű nemesetb juh). Tam. *érlagam* (brébis, bélier laineux), *mérlagam* id.

bit-ang (bitang-ol: rég. 1. zsákmány, préda, erőszakkal elragadt jószág, 2. urahagyott || **bit-or**, bitor-ol).

Tam. *pid-ungu-* (arracher, tirer, extraire, ôter, enlever, depouiller, extorquer; destituer etc. *pidungu* = bitor, bitorló *Vpid-i'* prendre, saisir). Hogy mi jogon tartják ezt **german** szónak, nem értem.

bit-ó (bitó-fa: kivégző, halálfa).

Tam. *vittu-* (tuer). Minthogy a **bitófa**, «határfa» jelentésű is: a *bit-* igét «végez» jelentésűnek kell vennünk s így a **fiz-et** (tkp. végez, leró, teljesít) ige egyik alakjának.

biz (biz-al-om, biz-tat).

Tam. *pidi* (confiance *Vpidi'* - prendre, saisir, tenir etc.). A köz tamul nyelvben *visuvasi'* - (croire, se fier etc.) = skr. *viç-vása* (fiducia tkp. ki-félemítés v. félelem szüntetés).

bizog (bizgat) = **izog**, cf. **moz-og**.

Tam. *visukk-en* = tul. *misuku*, kann. *misuk-ádu-* to move).

bizs-eg (1. nyüzs-ög, 2. pezseg, 3. visz-eg, viszk-et, 4. buzog a fővő víz: tam. *musu-musu-* id).

bizsi (szék. gyermeknyelven = a tűz éget; **bizsi-l** = tüzes fát, vesszőt körben forgat).

Tam. *vísi* (rayons de lumière; kann. *bisulu* the sun: nap, *bisi* vagy *bici* hot *Vjap. fi*, 1. tűz, 2. sol, nap, 3. dies nap).

bí (*bí*)

bín (rég. = bün, bün-ös, bín-höd).

Tam. *vin-ei* (1. action, oeuvre, verbe; 2. «mal, péché, infortune, malice, fourberie» etc.).

bo

bocs (medve-, bivaly-bocs), l. **becze** (*bätsä*). **bo-cs-án-** (bocsán-at pro bocsál-at, bocsájt pro bocsál-t, cf. kiájt, kiát pro kiált || **bó-csu** szék. = **bu-csu**, bócsu-z, bucsu-z, bócsuz-ik, bócsuz-tat).

A Tam. *pó-* (s'en aller...) igéből van: *pó-kku* (allée, sortie, fuite, voie «excuse»...), *pókku-* (*pókk-al*: «laisser, aller, congédier, envoyer, abolir, effacer»...) 2-od képzetű trans. caus. ige, *pókk-ádu-* (mourir, cf. szék. bócsuzik, syn. *pó-*), *pókk-áttu-* syn. *pókku-*; továbbá *poss-á-* (*poss-á-ttal*: oublier tkp. laisser passer) vagy a *pó-kku* nom. verb. vagy a *póssu* (c'est passé, c'est fini) 3-dik személyű múlt képzetből. E szerint a *bó-csu*, *bu-csu* (1. menet, 2. menesztés = engedés) nom. acti, mint kor-cz, fér-cz vagy tör-zs stb., **bócsu-z-**, **bucsu-z-** 2-od képzetű ige (mintegy: men-et-ez, bócsuz-ik, magát meneti és menti), a *bocs-án-*, *bocs-ál-*

alak pedig 3-ad képzet. A rég. **bulcs-át** l-ezett alak, mint **gyimilcs** pro gymics.

NB. A t-tat. *buša* (ür-es: évacué, vide *Vbuš, boš, buša-t* vider, évacuer...) rimel, de nem idevaló. A tamul *póy-varugirén* kifejezéssel **bócsuzik**, a mi olyanforma, mint a székely «elmegek» ma is létező bucsuformája.

bod-a (fogantyú), tam. *pidi* (*püdü*: prise, poignée, manche *Vpidi'* - prendre, saisir).

bod-ocs (= **bogyó-cs**, bogyócska, éretlen kis gyümölcs).

Tam. *vađu* (fruit non mür, encore vert *Vvađu-* le fruit se former, se nouer dans la fleur).

NB. Az e szóval első izigvaló rokonságba csavart finn stb. *marja* szó eredetijét a germán nyelvekben kell keresni.

bodon (szék. budon, bödön tkp. kivájt üres fatörzs, az ősi edény).

Tam. *podu-mbu* (trou, creux, creux d'arbre, caverne, cf. bodon-kut).

bod-or (podor) l. **peder**.

bodza (= borza szék. rég. **boz** is, cf. orosz *boz, buzina* sureau).

Itt valószínűleg nem azonos szókról van a szó, mert a szék. alaknak megfelel a **bor-dó** (síp, cső, üres szár) s így a **bür-ök** (csöves, síp) szóval rokon-gyökű. A **bodza** r-vesztett alak. A rég. **boz** pedig inkább a **bozót** gyökhöz való.

bog (nodus: bog-os; csögös-bogos; bog-oz || **bok-a** || pok-la || pók-a stb.).

Tam. *a)* *mokku* (noeud, noeud d'arbre, *mokk-ulla* nodosus tkp. bog-való). *β)* *póg-il* kann. *pokku* (nombril, a köldök, mint, bog, csomó). *γ)* *pikku* (obstacle, cf. **bi-ga**, a bogos). *δ)* *vikku-* (lier, cf. **póka**), mong. *boyo-*, *bó-* (binden; köt, bogoz), t-tat. *bak, baγ* (kötés), mong. *bak-tsa*, man. *bak-san* (Bündel).

bog-la (bog-lya pro bog-ol-a, **bug-ja** szék.-mong. *bojol, boyol* meule *Vboyo-*).

Tam. *mokku-l* (agglomeration; nombril = noeud, calice, bouton de fleur, mert mindenik a **bog**, csomó). A Tam. *pó-r* (tas, monceau, meule etc.) összevont alak.

bogolya (szék. tiltott szerelemben élő férfi s így a **buv** ige eredeti alakjából való, l. ezt).

Gróf SZÉCHENYI B.: Keletázsiai útja. II. köt.

bog-ár (bog-ár: bog-ár haj, bog-ár szem = fekete stb.).

Ez utóbbi jelentésben a **bogár** szónak megfelel a tam. *pug-ar* (couleur brune, brun, noirceur *Vpug-ei*-être enfumé, noir-cir: fumer etc.) s maga az állat neve is eredetileg «bogár» (fekete), mert a tam. *vandu* (bogár) szó is rendszeren *karu-vandu* (fekete rovar) összetétben áll.

bogyó (= *bod'ó*) l. **bodó-cs**.

bogy-ol- (= *bod'-ol*: göngyöl, burkol).

Tam. *puda-vei* (toile, habit: a **bogyola**).

bohó (bohócz, bohós-kod-ik).

Tam. *paga-di, pagi-di* (moquerie, bouffonnerie etc.).

NB. Az olasz *bajazzo*-ból **pojácza** lett, tehát nem lehetett **bohó** is.

boj-t (boj-t-os: 1. öltöny- stb. bojt, 2. ág-bog, szék., cf. man. *boki-da*, mong. *bag-lá, boyo-dok, bódok*. Quaste *Vbak, boyo* köt, a **boj-t** is onnan való, mert a tam. *kussu*, houppe, is a *kattu-* igéhez tartozik).

boj-t-ár (gyerkőcze, legény, fiatal).

A Tam. *mai-d-an, mai-d-ar* (fils, garçon, homme) szó a *paiyan* (petit enfant, garçon, *paiy-ul* petitesse) szó gyökmásából származik.

bok-a. Hogy e szó a **bog** (csomó) erős alakja, mutatja a t-tat. *topuk* (boka tkp. Knot, Knäuel) és a tam. *kanu-kkál* (cheville de pied, tkp. gongy-láb, azaz a láb gongya, csomója).

bok-or (bokros: sok, bő).

Tam. *poŋg-ar* (bosquet, branche d'arbre *Vpoŋgu-* abonder, se répanre etc.). A Tam. *pud-ar* (bokor) mong. *bota* elemzését, l. **boz-ont** alatt.

bol-dog (cf. «hi-deg, ördög» szók képzetét; boldog > szegény: szegény ember szándékát boldog isten bírja).

Tam. *poli-dal* (accumulation, abondance, élévation, excellence, splendeur *Vpoli-* s'accumuler, être entassé, abonder, briller etc.), cf. mong. *olo-n*, t-tat. *bol*, man. *pulu* (beaucoup, abondant).

bol-ond (bolond-ul).

E szó értelmezésére fölösleges az orosz stb. szláv *blud-it'* (paillarder, kicsapong) igéhez folyamodni, mert a **bol**, **boly-og** ige nem árya s a képzet turáni.

bol- (bo-lt, er wölb, helyesebb **ból-t**) l. **ból-og**.

boly (hangya-boly: körös valami).

Tam. *pał-ei, vał-ei* (1. chose circulaire; 2. trou, tanière, repaire «nid de formis blanches, poutre»: hangy-boly; 3. tache, cf. fol-t), cf. mong. *bolo* (tas rond), man. *bulun* (Haufen).

boly-ho l. **molyho**.

boly-og (boly-ong: kering, forog, csavarog || **boly-g-at** = kever, zavar).

Tam. *a) ałei-, ałávu-, vałávu-, viłávu-* (mélér, mélangier, troubler etc.); *β) mal-angu* (remuer, se troubler, être agité, troublé etc.); *γ) ularu-* (1. agiter, secouer; 2. s'agiter, remuer, chanceler, rôder etc.). Az *a)* értelemben cf. mong. *buli, bula-mik* (mélange), t.-tat. *bula-š-* (se méler) etc.

b-om-ol (bom-t = bont) az **om-ol** ige *b* előtése.

boncs-ok (bondsok, **bincsök**, lófarkszörből álló boncs, fűrt).

Tam. *panissei* (boucle de cheveux, cheveux tressés et pendans ou noués, cf. *piñ-agam* cheveux tressés).

bony (= *boñ*: bonyo-dal-om, bony-ol, bony-ol-od-ik || **fony-ol-od-ik**, fonyol-og || fanyal-og || finyeleg szék.).

Tam. *a) puñ-ei-* (*puñei-dal*), *piñ-ei-* (s'attacher, se lier, s'unir, se méler, s'accoupler); *β) puñ-aru-* (se joindre, s'accoupler, se combiner etc., *puñar'*- v. tr.); *γ) piñ-angu-* (être tressé, pressé, emmélé, s'embrouiller, être mécontent, se quereller, se fâcher etc.). Tehát a magy. igeik minden jelentésével. Meglehet a **fon** ige rokona, de egyelőre jó megkülönböztetni.

bor (bor-kut, bor-víz).

Tam. *pirli* (*pirlü*, callou, jus de cocotier fermenté, tehát a déliindiai rokonok *bora* √ *pirli-* faire sortir, jaillir en pressant). Az alap értelemléhet a savanyúság is (tam. *pułi*), de lehet «for» is.

NB. A szlávok *kvac* savanyu italának a neve *boza* volt, s e szó a tam. *cerebralis r* miatt lehet mellékalkak.

bor-da (1. oldal-borda, côte du corps; 2. szövő-borda, peigne du tisserand).

Tam. *parlu* (degré, échelon d'échelle, «côte du corps» costa; *parlu-varei* id.).

NB. Minthogy az orosz stb. *ber-do* csak a

takács-bordát jelenti, ezt pedig az oldal-borda megelőzte: nagyon valószínű, hogy két különböző szó van összezavarva.

bor-do (borda is: cső, üres szár, síp) gyökét l. **bür-ök** szónál.

borék, borít l. **boru**.

borju (bornyu mong. *biraju, bir-ó, bürü*, továbbá **piri-ny-ó** szók társa a tam. *puru-vei* âge tendre: jeune brébis), t.-tat. *bizaju*, l. **bocs** alatt.

? **borona**. E szó legközelebbi társa az orosz **borona** (herse, *boron-it', boron-ov-at'*, her-ser, boronál), de a gyök ismeretlen lévén, tekintetbe kell venni a tam. *vara-ñ-du* (rateau, herse, racloir) szót is, a melynek igéje is *varañdu-* (gratter), ennek társai: *varagu-* (gratter), *parañdu-* és *parañdu-* (se gratter), *par-añdu-* id. E szerint a **bor-z, bor-oz-da** névszókban van a gyök. **boru** (boru-s, boru-l, bor-ít pro borul-t, bor-ong, bor-ék || bur-ok, burk-ol; buru-l szék. = merül).

Tam. *a) pur-a'* (garder, conserver, protéger tkp. borít, fed; *purani*, partie extérieure, peau, écorce, cf. bőr, borító; *purani* id. *pur-am*, extérieur, dehors etc. || kann. *bura-ka* covering, cf. **burok, borék**); *β) ur-i, purani*; *γ) ur-ei* (enveloppe, couverture, fourreau, étui, gaine, taie); *δ) ir-ulu-* (s'obscurcir, devenir obscur, sombre; *irul irul-am*, nuage, obscurité etc. borus, borul-t stb.), mong. *buru-* (verdunkeln, verhüllen), *böri-* (verhüllen: *bör-öngöi* dunkel, umwölkt), man. *buri-* (bedecken, überziehen etc.). A többi alakokat, l. a **bör** szónál.

NB. A «reá, le-borul, kiborul» képletés kifejezések.

bors (t.-tat. *boroć*, n.-mong. *buruš*, tam. *arisam, arisu*, poivre, skr. *marīca* poivre noir √ telugu *miryam* poivre Dr. GUNDERT szerint). A **bors** tam. nyelven még: *tirañgal* (tkp. ridé: ránczos, törődött), *miłagu* vagy *mułagu* (**meleg**, hevítő, mong. *yalun öbös'* meleg, égető fű). De a tam. *arisam* skr. *marīca* lehet tam. *varisei* (rangée, file: fűzér, a minőt a bors képez) mása vagy tam. *marī-* (se plier, onduler, tehát ismét: a ránczos) ige származéka.

NB. A **bors** stb. az orosz *perets* mása nem lehet, mert akkor **ber-s, bereć, bereš** alakú volna.

bó (*bó*)

bó-b (bóbita = **bú-b**) l. ezt.

bócsu (szék. = **bucusu**) l. **bocs-án**.

bó-d-or-og-. Lehet **boly-dor-og** helyett úgy képezve, mint a Tam. *pó-d-aru-* (mendedél), de lehet biz' az a *pó-d-aru-* társa s a **bó-csu**-val egy-gyökű.

bód-ul tam. *péd-uru* (avoir l'esprit troublé, égarer) l. **béd-ó**.

ból-og (ból-int = hajl-int; **ból-t** v. trans., **ból-t** nom. acti, bólt-oz).

Tam. *vał-ei-* (*vał-ei-ndu bó-* se plier, s'incliner: *vałeivu, vana-vałeivu* palatium coeli: menny-bóltozat).

NB. A M. Ny. N. szótára a **ból-t, be-bólt** ige nem ismeri, pedig ez létezik mint a **ból** ige trans. alakja a Tam. *vałe'i-* (*vałe'i-ttal* courber, plier, voüter etc.).

bö

böczek (tuskó) a szék. **bucsak** mása.

böczög l. **biczeg**.

bög-öz = **bog-oz**.

bödön = **bodon**.

bögyök (dudor, gögy), **begy, begyek**.

böj-t (rég. bejt: éhezés, koplalás: böj-től).

Tam. *pasi'-, payi'-* (*pasi-ttal* avoir faim, mong. *bats-ak* Fasten, man. *maču-* Hunger leiden).

NB. A **böjt** (nom. acti) szót a j- miatt **böj-t**-nek ejtik. A germán *Fasten* a szláv **pos-t puost** alakhoz tartozik, de a Tam. igére nézve egyik sem lehet gyök.

bök- (szűr), cf. tam. *mug-ānei* (pointe, le devant), cf. **ök-öl**.

bökk-ed (szék. = **böfög**; **bökk-en** = akad).

Tam. *vikku-* (*vikku-dal*: avoir le hoquet: *enakku ssöru vikkudu*, nekem a rizs csuklást, köhögést okoz tkp. akadt.). Hogy a **csuklás** (mong. *zogo-do-* avoir le hoquet) és **bökk-edés** (man. *zogo-* roter) változik, azért van, mert mindkettő tkp. **akadás**, s ezért mondjuk, «itt a dolog bökkenője».

böl-cs (rég. **bel-cs** is √ t.-tat. *bil-, bel-*, man. *bil-*, tam. *pul-am* connaissance etc.).

bölcső. Ha «bellőke» alak is van, a *bil-, bill-eg* igéből kell származtatnunk s nem a t.-tat. *besik*-ből, mert az ősi **bölcső** **billegő** volt, cf. **fut, fut-os**, tehát **bil, bil-es-ő**.

bövény (= bölön szék. bölön-bika, cf. Bölön falunév).

A **bölön-bika** szóbeli jelző s a *Bölön* helynév a **boly-og** igéből aligha származik; valószínűbb, hogy a **bölön** = orosz *bolonie* (région couvert de bois, cf. k.-tat. *bolon ré*) és tam. *mullei* (pays de forêts, de bois; forêt etc.), úgy hogy a **bölön-bika** = erdei vad-bika.

böllön- (böllön-köd-ik = ellenkedik).

Tam. *mal-ei-* (s'opposer, résister, combattre, rivaliser etc.) s minthogy **ellen** mellett **bellen** is van $\sqrt{\text{ellen}}$, l. ezt.

bölömb-öl (a bika s a nagyhangon síró gyermek).

Tam. *pulambu-* (*pulamb-al*, pleurer, gémir etc.).

bömb-öl-, cf. tam. *émbu-* (*émb-al*), *émbali'* (se lamenter etc.).

bömm-ög-. Tam. *pomm-en-* (mugir, faire du bruit).

bör-cz = **bercz**.

bör-tön (úgy képezve, mint **ösz-tön**).

Tam. *pur-ei* (petite chambre, cellule, cachot, prison etc.).

bötyök = **bütyök**.

bő (*böö*)

bő-g (**bé-g**, **bög-és**, **bő-dül**).

Tam. *a) mukkam, mukkaram, ukkaram* (mugissement du taureau etc.); *β) pukkaram* (mugissement du lion), cf. t.-tat. *ba-γi-r-*, *böjür-* (pro *bögür-* mugir). A gyök valószínűleg *muk*, *puk*.

bőr (bőr-öd-z-ik, bőr-öz stb., cf. borék, burok).

Tam. *pör-vei* (enveloppe, manteau, «peau» etc. $\sqrt{\text{pör'}}$ - envelopper, couvrir etc.), man. *fer-i*, *ferje-* (Haut: *furdeje*, Pelz tkp. bőr-zeke). Ide tartozik tam. *vár* és magy. **ber-he**.

bősz (bősz-ül, bősz-it: bősz tekintet).

Tam. *péy* (pro *pés*: démon, diable, malin, démoniaque, fou, sauvage, mauvais, enragé).

NB. Hogy az orosz *bię* (diable, démon) a scr. *piśāca* (démon) szóból származik-e vagy a turáni hosszú őnhangzóju szó kölcsönzete-e, ki tudja megmondani?

böv = **bév**.

bu

bucsak (böczek: tuskó).

Tam. *a) muttei* (masse informe, boule, balle, cf. bucsak-fejü); *β) mottam* (bloc, masse, grosseur, cf. magy. **buczok** = idomtalan tömeg).

bucz-ka (homok-buczka, buczkó: domb, dudorodás) l. **puczok**, **puczko**.

bu-da (pro bujda, budár, **budok-ol** pro bujdokol).

Tam. *pudei* (cachette, lieu secret; *pudei-se* cacher). A *püdu-*, *pugu-* rövidült alakja, l. **bú**, **buj**, **buv**.

NB. Hogy a szék. **buda** nem a német *Bude*-ből való, mutatja annak **bodé** alakja.

bug (galamb-bug; szék. bag).

Tam. *pukk-il* (maison, refuge $\sqrt{\text{pugu}}$ - entrer, se fourrer). De lehetne a **bag**, **bag** (csomó, kötés) szóval is azonosnak tartani.

buga (tuber) vagy a **bag** mellékalakja vagy a **guba** fordítottja, l. **guba-cs**.

bugy- (= *bud'*: bugy-og, bugy-or-kál a víz, ki-**bugy-gyan** a vér || bugy-og a gyermek, szék.).

Tam. *a) mođu-mođu* (son ou bruit du glou-glou dans la gorge; *mođukku-mođukku* id. *mođukku-mođukk-en-*, *mođu-mođu'*, faire le bruit susdit; *β) mođa-mođa* (mot imitatif du bruit du cuir, des vétermens etc., cf. **bugyogó** öltöny).

bugya (= *bud'a*: **bigye** = daganat).

Tam. *pudei* (enflement, boule, rondeur, cf. *pudali'* - s'arrondir, souffler en s'arrondissant; *pudei'* - frapper, battre etc.: *pudeittu k-konđiru'* - enfler, une tumeur se former, cf. **agya-bugyá-l**, úgy ver, hogy **agya-bugya** támad bele).

bug-lyos = **boglyas**.

buj l. **bú**.

buja (bujál-kodik).

Tam. *muyangu-* (embrasser, cohabiter, «avoir commerce charnel», tenir ferme, étroitement, serré, cf. buján termő, nővő, cf. man. *buye-* lüstern).

NB. Az orosz *buy-niy* (impétueux, furieux) a *boy-kiy* (vif, emporté) testvére, de egyik sem gyök.

buj-t (buj-t-og-at, instigare || boj-t id.).

Tam. *muy-arru-* (pro *muy-al-tu-* pousser, exciter, faire persévérer: *muyarr-al* olv. *muyaTT-al* excitation, instigation).

Szótár.

181

sioval **zobog** || **bezs-eg**, **bizs-eg** || **pezs-eg** || **pozs-og**).

Tam. *a) musu-musu* (l'eau bouillonner, cf. **mozog**); *β) mođu-mođu* (bouillonner: *mođu-mođu* son imitatif du bouillonnement).

bú (*bü*)

bú- (**buv-**, **buj**: a «bele-megy» összetétel helyett való ősi ige; **buv-at**, **buj-tat**, **buj-ká-l**, **bujdák-ol**, **budák-ol**).

Tam. *pugu-* (entrer, se glisser, se fourrer, entrer dans un trou ou dans un lieu bas etc. *pugu-ttu-* v. trans. caus. **buv-at**; *pü-du-* = *pugu-* s így a szék. **bú-d-os** (pro bujdosik) összevont alak társa. Ide tartozik a Tam. *vé*, *véy* (espionnage tkp. buj-ás, bujkálás).

bú (**bú-s**, **bú-bánat**; **bucsa**, **bucsál-ód-ik**, szék.).

Tam. *vé-s-adei* (affliction, chagrin, fatigue, langueur; *vés-adei* id. A gyök **bú**, **vé** (ég, fő) jelentésű, cf. orosz *peč-al'* (chagrin, tristesse $\sqrt{\text{pek}}$, *peči-* sül, fő, pers. *puz*, *paz*, t.-tat. *piš-*).

NB. A tam. *vés-áru-* (se chagriner, se fatiguer) értelemben *vés-uru-* (**bú-ér** helyett áll, mert *vés-áru-* csak (se soulager, se reposer tkp. *vés* árnyad) értelemben helyes).

bú-b (**bú-ba**, **bó-b-ita**; **pú-p**. Tam. nom. verbalék, alapértelem: kiállóság «saillie»).

Tam. *mü-ppu* (olv. *mü-p* supériorité, prééminence etc. $\sqrt{\text{mü'}}$ - hervorragen). A tam. *musuppu* (bosse) a magy. **buczka**-val, a *murippu* (bosse) a magy. **marj**, **morj** szókkal egy-gyökű.

búcsu l. **bocsán**.

burj-a (**burj-án**, **burjá-s**, **burján-os**: mauvaise herbe).

Tam. *pür-i* (herbe, faute, défaut: *pür-yör* gens vils, bas peuple, méchants: *pür-en-grandir* grossir, cf. nő mint a burján; *pür-bür-enru valaru-* grandir, croître, s'élever, se gonfler).

búsa (csiganemű állat; **púzsá**, **puzsu** id.). cf. tam. *püssi* (ver, insecte, reptile, lézard, serpent). Ilyen mindenféle jelentésű a tör.-tat. *böžek* (ver, insecte, reptile: *sümüklü böžek* = magy. **búsa**). A gyök értelme valószínűleg **mász**.

búza, cf. tam. *possa-m* (nourriture) a többi alakot l. **árpa** szónál.

NB. A tam. *muy-alu-* «persévérer, s'accou-tumer» értelemben a *muy-angu-* társa, és a magy. **buj-a-nak** igéje volt, a melyből **buj-t** v. trans. lett.

buk-ik (helyesebb **bukk-ik**, **bukk-an**: esik).

Tam. *pukku* (son imitatif du tomber: *pukku-ppukk-en-* la rosée tomber).

buk-si (= szék. **bucsi** a bucsak-ból, amaz pedig a **bag** szóból).

bulya (= buja).

Tam. *pullu-* (consentir, adhérer, s'accorder, s'accoupler etc.).

bunda (átalában: takaró).

Tam. *munđu* (ceinture intérieure, toile de dessous etc. a *müdu-*, couvrir, ige *n-ezett* alakja).

bunkó (bunkó-s bot).

Tam. *puŋgam* (gros bout, bunkó; pied d'une flèche, a bunkós vége), cf. man. *funkó* (Klotz, Stück), cf. **ponk**.

burdé (szék.) l. **putri**.

bur-ok (burkol) l. **bor-u**.

burr-og (szék. erős morgás).

Tam. *murl-angu-* (résonner, retentir, mugir la mer, gronder le tonnerre: *murlakku-* battre le tambour).

busa (1. vastag-fejű, nyakas, 2. bőség, man. *buša* viel, tam. *müsu-* s'agglomérer, mong. *busa-* id.).

busz (= szusz; **busz-ma** = fölfutt, puffadt képző).

Tam. *müssu* (respiration, souffle, haleine: force, bravoure, cf. **busz-ma**: akaratos).

buta (but-ul, but-it || **fit**, **fit-os**: a tompa orr).

Tam. *a) mođtu* (chose ronde, sphérique, en forme de globe, de boule, cf. **bot**, **buti-kó**; *mođtei* tête chauve, rasée, «instrument, chose émoussée sans pointe, sans tranchant, obtus»; *m. putti* esprit obtus: buta elme; *m. mádu* bête sans corne: buta ökör stb.). *β) mut-an* (benêt, homme stupide; *mutta-ttanam* stupidité obstination, cf. **mutuj** $\sqrt{\text{muttu}}$ - frapper contre etc.).

NB. Főlöszleges mutogatni, hogy függ össze «a bot, buta és a kopasz fej».

but-or (bugyor id.).

Tam. *muttu* (meubles, ustensile, vase etc., *tattu-muttu* id., cf. szatyor-butor). Mindkét részen a *batyu*, *motyo* **motyolék** szók társa $\sqrt{\text{muđi}}$ (lier, nouer, envelopper) gyökből.

buv l. **bú**.

buz-og (a fővő víz: **buz-gó**, **buz-d-ul** || inver-

bü

büdü (büdük szék. büdü-be szorít).

Tam. *mudukku* (coin, angle, «lieu étroit, cul-de-sac» étroitesse, gêne etc.), osm. *bužak* (coin).

bünný-ög (szék.) *munu-munu-* (murmurer, marmoter).

bür-ök (conium: sip-fű, tehát az üreges, csöves növény).

Tam. *purl-ei, pur-ei* (creux, tube, tuyau, chose percée, creusée en dedans).

bürü (gyalog-híd, mong. *buru-m* hid).

büsz-ke (hety-ke, ágáló, fenn-héjázó).

Tam. *mi-n-su-* (pro *misu-* surpasser, dépasser, croître trop... «devenir hautain, orgueilleux, arrogant» *missam* nom. verb. \sqrt{mi} , *mis-ei*, *mi-su*, hauteur, dessus etc.).

bütü (szék. valaminek buta vastagabb vége).

Tam. *pid-angu* (le côté opposé au tranchant ou à la pointe, le gros bout, culasse, crosse etc.).

büty-ök (bütyök = bog || fütyök, göcs = kötés, csomó).

Tam. *a) muđi, muđissu* (noeud, lien, articulation, jointure, cf. szék. ujj bütyke, bütykös ujj, noeud d'arbre, cf. fütyök, fütykös bot); *β) müttu* (jointure, articulation $\sqrt{muđi}$, *müttu* - lier, nouer, joindre, syn. *puđu* - id.).

büz (szék. célpont, cf. tam. *ussam* objet lancé vers le but).

bű (büü)

I. **bű** (szék. = piszkos, ronda, bü-ség || **pih**, **piha**).

Tam. *pi* (merde, ordure, fiente, s ebből: *pé-lu* - chier, cacare).

II. **bű** (bübáj: büv-öl tkp. bög-öz, bog-oz).

Tam. *pagattu* (charmer, fasciner, mong. *bügele-*, *bögele-*, *böüle* - id.).

büd-ös. Tam. *a) muđei* (puanteur, mauvaise odeur, viande); *β) müttei* (punaise = büdös féreg).

bűn I. **bín**.

büz (üz szék. büz-ül, üz-ül, büz-höd stb.).

Tam. *a) úsu-* (*usal*: se gâter, se pourrir, se moisir, puer, sentir mauvais etc.); *β) mossu, mossei* (forte odeur de brébis on de monton), kann. *tułu musu-* (to smell: büz-ül), tam. *musu* (se gâter), man. *buće-* (sterben), t.-tat. *us-al* (schlecht).

Csa (ča)

csabrág (sabrág||czafrag||czaprag||czafr-ang = takaró, ló- vagy nyereg-takaró, pers. *zin-puš*, orosz *čaprak* housse). E szó mintája a t.-tat. *jap-r-ak*, *žabr-ak* (Blatt; $\sqrt{jab-}$, *žab-*, fed, takar), de ezen igének *čab-šab-*, sőt *čabar*-alakja is kellett, hogy legyen, mert a tam. *sappar-am* (mennyezetes ülés az éléfánton stb.) szintén ide tartozik.

csacs-i. A görög-olasz eredetű «szomár, szamár» elfogadása előtt, valószínűleg eme szó volt az ősi szó *i* kicsinyítővel, cf. tam. *tađu* (petit cheval du pays).

csacs-og (csacs-ka).

Tam. *sassu* (bruit, tumulte etc., *sassađi* mélange, fracas, tracas etc.).

csad-aj (csut-aj: cserjés erdő: Gebüsch).

Tam. *sed-i* (arbuste, buisson, broussailles, petit bosquet, cf. *sad-ei'* - pousser des branches touffues; *sad-ei* longue et épaisse chevelure etc.).

csafar- = csavar-.

csah-ol- (csih-ol-).

Tam. *sakku-sakk-en-* (faire un bruit répété).

csaj-b (nom. verb. görbeség: csajb-os, cf. **csá-b** stb.).

Tam. *sáy-* (pencher, s'incliner, se courber, décliner, plier etc., *sáy'-* v. tr. *sáy-vu*, *sáy-ppu* nom. v. pente, déclin, aversion, déviation, cf. **csáb**, — ce qui n'est pas droit, cf. **csá-mpa** inclination, affection etc.).

csaj-ka. Lehet az osm. *kayik* szlávós *čayka* alakja is, de lehet a man.-mong. *žay-a* (eine Art Kahn) kicsinyített testvére is az **csaj** gyökből, mert a tam. *sáy'* - nemcsak «hajlít, görbit», hanem «hajt» (mozgásba hoz) jelentésű is.

csak. Elemzését, I. **csupa** alatt.

csal- (csal-fa, csal-árd, csaló-ka || **csel**, stb.).

Tam. *a) sala-m* (mensonge, tromperie, ruse; *sala-vattei*, chose vaine, inutilité, üres, csalárd; *salu*kku vanité, ostentation etc.); *β) sulugu* (expédient, moyen, ruse; *sulugan* homme rusé etc.). Mong. *žal*, man. *čala-* (irren, sich täuschen, cf. csalatkozik), cf. t.-tat. *jala, žalan* (mensonge, mensonger).

csal-ád. E szót a lat. familia szó alapján összezavarták a **csel-éd** szóval, pedig a **család** = összeség (cf. mong. *bülü* család =

csapat, falka), a **cseléd** annak tagja. A tam. *kuđumbam* (famille) szó a *kuđu-*, *küđu-* (se réunir, se joindre, magy. **had**) ige származéka. Ezért a **család** vagy a tam. (scr.?) *kuł-am* (gulya, család) szó változata, vagy a mong. *čöl-ya*, man. *čul-yan* (Versammlung) szóval egy-gyökű.

csal-án (csoll-án, csij-án szék. pro csily-án).

Tam. *sullu* (chaleur excessive, irritation, démangeaison comme celle que cause la piqûre des orties, tehát a **saly-og** ige gyökből), cf. tam. *ká-n-sori* (urtica = *káyum-sori* hév-surol), mong. *žalajai* (urtica, *žala-* éget). A t.-tat. *kicitkan* (urtica = viszketű), *isir-yan oli* (harapás füve). Ezért fölösleges a t.-tat. *čal* (üt, ver) igehez folyamodni.

csal-it (képzése olyan, mint pázs-it, I. ezt).

Tam. *sól-ei* (bosquet, bocage, verger, lieu planté d'arbres, t.-tat. *čal* id., cf. mong. *šalü* csáté). A tam. szó hosszú önhangzója oknélküli, cf. *solá* (corps) = *sólá*, s nyelvünkben is van hasonló eset.

csal-og-ány. Valamint **csatt-og-ány** úgy e szó is hangutánzó gyökből való, cf. tam. *sal* (son imitatif: *sal*lu bavardage, *salár-idu* - faire du bruit).

csam-angó (kutya ütő; a **csap** = üt ige változatából, mint a tam. *sam-m-ađi* (fouet, marteau a *sab-ukku* id. alak mellett).

csap- (= vág, üt, oszt, ereszt || **szab-** = vág || **czab-ar** = csapongó || **czaf-at** = vágat || **seb** = vágás, sértés || **seb** = vágatás = gyorsaság).

Tam. 1. *sabukku, savukku*, kann. etc. *čabuku* (fouet tkp. csapó, cf. az ostor csapója); 2. *sapp-áni* (battement de mains, kéz-csapás); 3. *savuttu* (modèle, exemple, cf. szab-at, szabály: *savutt-áy*, szabatosan); 4. *samm-ađi* (csap-ütő, cf. csamangó); 5. *sapp-en-* (se presser, cf. szaporán); 6. *sambu-* (frapper); 7. *sapp-ei* (fouet); 8. *sippi-ttuvam* (fracture, rupture, cf. **sebez**, **czaf-at**); 9. *sippi-an* (tailleur, cf. **szabó**); 10. *sivv-enru* (vite, sebesen, sebbel-lobbal, cf. siet); kudagu, *žappu-* (to bit: csap); t.-tat. *čab-*, *čap-* id. mong. *čap-či-* (trapper, battre, couper), man. *sab-ka* (Stäbchen, cf. csap-ág, vágott ág); osm. *sapa* (bâton: a csapó), cf. tam. *'appu-* (1. csap, 2. tap-aszt, 3. gypju = a fedő).

† **csap** (Zapfen, csap-ol) a **cső**, **csév** gyökkel semmi köze.

csapa (szék. = csipa, facsipa: csapás, csipás szem).

Tam. *tuppu* (cire rouge, gomme-laque), mong. *tsabao* (Leim) *čabo* id.

csata (csata-pata, csete-pata: csatáz stb.).

Tam. 1. *sa-n-dei* (dispute, querelle, bataille, combat, guerre, *sandei-y-idu* - csatáz, cf. **göndör** = gödör); 2. *sada-buda'* (faire du bruit, *sada-sad-en-* id. *sadaku-ppu-đakk-en-* id.).

csatak (csatang: sár, piszok, csatakos = lusztos, lucskos).

Tam. *sadakk-al* (boue) *sedukku* (boue, boubier: *sada-sada'*, s'amollir).

csatora (csatorál: rajong, veszekedik).

Tam. *sadár-budár-en-*, faire du cruit, cf. *sadur'* - frapper, taper, battre).

csatt (csat-ol = köt, csatló-s).

Tam. 1. *sad-angam* (paquet de voyage; «serrure, crochet»), 2. *sattam* (cadre, règle, ordre, modèle etc. *iruppu sattam*, Schiene, vaspánt, ráf tkp. a kötő), man. *čada-* (zusammenbinden), man.-mong. *sad-un* (Verwandtschaft, Eheverbindung); osm. *čat-ir-* (joindre, cf. mong. *čidür, čüdür* Fuss-fessel), cf. **köt**.

csatt-og (csattan, cf. katt-og).

Tam. 1. *sodakku* (clquet, castagnettes \sqrt{soda} '), 2. *satt-am* (bruit, ton, voix, cri etc.), 3. *tađu* (frapper ex. gr. à une porte, choquer, heurter contre etc. osm. *čat-*, *čat-*, *čatiš-* id.); t. *čat-il-da* (faire du bruit).

NB. A tam. *sattam* a skr. *čab-da* (sonus, strepitus szóból) származtatják, csak hogy ennek nincs skr. gyöke, mert a *čap* (jurare) gyenge valami, úgy hogy a *čab-da* \sqrt{turan} *csap-* (battere, frapper).

csavar (csafar: t.-tat. *čav-ir*, man. *sibere-drehen*), cf. tam. *tamar-idu* (percer, forer etc.), mert a «fűr, szur» (t.-tat. *bur-* forgat, *bur-ir-* furu) is tkp. csavar, forgat.

csá (čá)

csá-b (hajlás, diviation || **csá-k** görbeség; *csák-ó* id. || **csá-nk** görbeség || **csá-m**, **csá-moly-og** = kering || **csá-mpa** görbeség stb. szók gyöke *csaj*, I. **csaj-b** nom. v.), tam. *sáy-gei*, *sáy-vu*, *sáy-dal*, *sáy-tal*, *sáy-ppu* nom. v. $\sqrt{sáy-}$.

csádé, l. **sáté**.

csákija (szék. cs.-csont, lólábszár csontok korcsolyául használva, cf. mong. *šarai* (osselet, jeu d'osselet : játszó csont).

csámpa, l. **csáb**.

csámpor-od-ik (szék. = savany-od-ik s így a **sav** gyök nasalizált alakja, l. ezt).

csáng- (cseng-, csöng-, t.-tat. *čan*, man. *čan̄ya* Glocke, mong. *tsangina-*, *čingina-* sonner, tinter), tam. *sangu* (conque, grand coquillage, mert az első hangszer csigából állott).

csángó (czáng-ó : czánkó-z-ik).

Tam. *tan̄gu-* (s'arreter, faire halte, demurer en chemin ; lambiner, rester derrière, abriter : czánkózik).

csáva (csávik = a sóska ennivaló szára).

Minthogy a **csáva-gödör** jelentés csak másodrendű : a **csáva** szót a **savany**, (tam. *savar*) gyökhöz kell számítanunk, cf. tim-só (arab *šam*) és *tim-ár* (csáváló).

csáv-og, l. **csóka** (= csávoga).

† **csárda**. Minthogy e szónak **csárdak** alakja is van : az orosz *čerdak* (grenier) szóval együtt = perzsa *čar-tak* (pro *čahar-tak*, négy oszlopon nyugvó szin).

† **csár-ma**. Az osm. *čarir-ma*, *čairma* (kiáltás, hívás, láрма) összevont alakja.

csáté, l. **sáté**.

cse (čä)

cse-der-it pro **csen-der-it**, l. **csen-**.

csege (*čägä*, rég. víz-rekeszték : *csege*. Szék. csúcsba végződés, **csegély** id. **szeg-** vág ige mellék alakja).

cseh-el = **csah-ol**.

csek (= *čäk*, rég. gázló = csekély, sekély-es, sekély = a hol a víz csekély $\sqrt{\text{csek-}}$, csök-ik, nem nő, törpe marad).

Tam. *sakk-ali-* (s'appatir, s'étendre, mint a csek, v. sekélyes víz, s'asseoir les jambes croisées : tepsed, cf. t.-tat. *čök-*, *čük-* leülepedik, lereszkedik = mong. *sök-*, *sögüt-* knien tkp. leereszkedik, törpül), tam. *tukk-uni* (peu, petitesse), mong. *tsöge-ken*, *tsö-ken* (wenig) mellékalakok.

csek-1-e (= *čäklä*, pro csekel-e, rég. tör, kelepce).

Tam. *sikku* (piège, *sikk-al* entrelacement $\sqrt{\text{sikku-}}$ s'enlacer), cf. **szük**, **csuk**. **csel** (= *čäl*), l. **csal**.

csele- (= *čälä-*, cseleked-ik).

Tam. *sól-i* (travaille, occupation, affaire, embarras), cf. t.-tat. *kil-* faire, agir) és Tam. *kül-i* (gage).

cseléd (= *čäléd* : család-tag, szolga).

Tam. *silad-an* (serviteur, camarade, compagnon, cf. szláv *tselad*).

csen- (= *čän*), man. *žen-du* (heimlich *ž-γai-* stehlen), cf. **csemp-es**.

csenevész (*čänävész*) = **sanyavész**, l. **sanny-ad**.

csere (= *čärä*, cseré-1), l. **tér**.

csereke (= *čäräkä* : ágas-bogas, akasztó rúd), l. **csórag**.

cser-ep (= *čäräp* : csör-me, csörmelék, **cserep-ez-ik**, repedez, töredezt).

Tam. *serippu* (brisement, destruction, meurtre $\sqrt{\text{seri-}}$, briser, détruire etc.).

cserény (= *čärén* : csikósok s gulyások vesszősátra, cf. tam. skr. *sarāna-m*, refuge, asile, abri, défense, maison).

csermely (= *čärmäl'* : $\sqrt{\text{csereg}}$, csörög ige).

csete (= *čätä*, csete-paté, l. csata || csett-eg, -en).

Tam. *sittu-p-pütt-en-* (faire du bruit, craquer, cf. csetteg-pattog).

csev-eg (= *čäv-eg*), tam. *seppu-* (dire, parler), man. *žubeŋge* (erzählend), osm. *živi-lde-* (ramager).

cse (csö)

cse-ál (csejál, csenál, szék. csinál-1).

Tam. *sey-* (*seyy-al* : faire), kann. *key-*, mong. *ki-*, vulg. *ké-* id.).

† **csecs**, tam. *susi* = skr. *čučī* (mamelle $\sqrt{\text{čuš-}}$ szláv, *çoç-* emik, szop).

cseka (szék. disznót hívó szó), l. **disznó**. **csembe** = **csimb-e** (marhát csipkedő légy), l. **csip-**.

csemeg-e (édesség, nyalánkság).

Tam. *suw-ei* (goût, saveur, douceur, l. az *ei* népképzőt a nyelvtanban).

csemer (csömör ; csemerl-ik, csemert dörögöl).

Tam. *timir* (torpeur, roideur, paralysie, engourdissement : *timir'* - être engourdi, paralysé «se dégoûter de la nourriture» megcsemerlik ; *timir vāngu-*, dissiper la torpeur par de frictions). Az alapértelem «tömülés, tömörülés».

csemete (1. fahajtás, 2. aprófa).

Tam. *simindu* (cheville, bâton, pieu).

I. **csemp** (csemp-és, csemp-ész).

Tam. *simbu-* (prendre furtivement, dérober).

II. **csemp** (csempel-öd-ik = csomóba fonódik || csepű = kócz, csep-es. Szék. = kóczos || csepéte, cseplesz, cseplye = csalit).

Tam. 1. *simbu*, *simb-al* (1. fibres, étoupe, filament, 2. baguette, copeau, éclat de bois) : *simb-ar*, *simb-ä*, bourre de fusil), 2. *tumbu* (fibres, filaments), k.-tat. *čübek* (Werge).

NB. Az osm. *ustupa* (étoupe) = olasz *stoppa*, lat. *stupa* s így nem ide való. A vaj-csepű, mint üledék a tam. *tippi* (lie, marc, résidu) társa és más gyöknek látszik.

csen-d (csön-d, nom. acti).

Tam. *tani-* (*tani-ndu bó-*, s'apaiser, se calmer etc.).

csen-g (csen-eg : csen-d-ül).

Tam. *kin*, *kin-idu-* (tinter).

csep-er-ed-ik (csöpör-öd-ik : ki cs. a vér), cf. tam. *kubir-idu-* (jaillir avec force, avec vitesse).

cseplesz (1. sűrű csalit, l. II. csemp 2. hitvány, kis termet, cf. tam. *sippil-ätti*, petit, peu, petitesse).

csepp (csep-eg : csepp-en).

Tam. *tumi* (goutte de pluie ; *tumi'* - dé-goutter ; t.-tat. *tam* id., mong. *čibigin*, man. *sab-dan* (Tropfen : *tab-tib* Ton des tropfenden Wassers, cf. skr. *tīp-*, *tēp-* tomber goutte à goutte).

cseprő (apró cseprő), tam. *sippiram* (petitesse, chose petite).

csepű (csep-es stb.), l. II. **csemp**.

cser (ebben : cser-ben hagy), l. **csér**.

csereg- (csör-ög, cser-gő).

Tam. *sira-ppei* (claquet, crécelle, cf. **csiri-p** képzet), mong. *tsargi-*, man. *čarki-* (klappern).

cserg-e, l. **ser-ge**.

cserje (cserjés), tam. *mara-sseřivu*, *serřu* (densité, arbrisseau $\sqrt{\text{seri-}}$ être pressé, serré, dense, épais, $\sqrt{\text{seru-}}$ id.), cf. **sűrű**. **cserpenyő** (szék. = serpenyő), cf. tam. *siru-bānei* (aulula, petit pot), cf. **csiri**.

csesz- (csisz-ol, dörzsöl, vakar).

Tam. *téy'* (pro *tés'* : froter, frictionner, gratter, cf. **cseszle**, szék. a viszketést okozó szunyog).

cset-1-ik (= bot-lik, hebeg).

Tam. *terru* (*teTTu*, *t-käl*, pieds qui battent le briquet, qui se choquent l'un contre l'autre en marchant ; *terru-väy*, bouche bégue).

csé (čë)

csécs (himlő, kanyaró).

Tam. *sisšilippän* (espèce d'éruption, de pustules «de petite vérole») s így a t.-tat. *čēček*, *čicek* (virág, himlő) kölcsönzésről nem lehet szó.

csék (csök || szeg).

Osm. *sik*, *čük* (pénis) ; man. *čoki-* (hi-nein stecken), man. *čig-le-* id., tam. *siv-am* (phallus, pénis), mong. *čüb* id., tam. *g = v* és vizont.

csép (1. fléau, 2. lapos fenyőfa hasáb, szék).

Tam. *suppi*, *supp-al* (menu bois sec, menues branches d'arbre, *suppalay ppó-*, devenir fluet, sec comme un bâton : azaz az alapértelem fadarab, bot, osm. *čob* = k.-tat. *čub* és *čub-aγač* cséplő csép), man. *subeγe* (Zweig, Reiss).

csér (= sár : csér-os ; cserben hagy = sárban hagy).

Tam. *sēru* (boue, borbier : *sēr-ādu* csér-oz, sáros ; *sirumiyam*, boue, fange).

csésze. A szláv *časa*, *čas-ka* lehetett az arab-persa *kāse*-ből, de a magy. szó közelebb áll a mong. *tsögö-tse* szóhoz, ennek töve pedig a **csiga** az ősi csé-sze.

csév (cső, csöv-es, csév-es).

Tam. *sāvanam* (tuyau de blé etc. tube, roseau, cf. **cséve-nád**).

csi

csibe, k.-tat. *čebes* id., mong. *šobū-n* (pro *šibaγum* oiseau) ; man. *tsibin* (Schwalbe), tam. *sivi-du* (chose petite : *sibiŋ-agam* petit enfant, minthogy a csibe is gyermek).

csid-ma (szék. = csizma). A magy. **csizma** társa az osm. *čizme*, *žizme* s mindkettő apja a szék. *csid-ma*, mert a t.-tat. *čiz-* (vonalat húz) nem a gyök. Tam. *sōdu* (calceus, chaussure : *sōdi-ppu* équipement, décoration, fourniture etc.).

csidu (csid-kó, csit-kó, cf. szeker és szeker-kó || **csi-kó** pro csit-kó).

Tam. *sittu* (peu, petit. *sīd-ei* défaut de

croissance), mert a tam. *kuŋti* (poulain, petits des quadrupèdes, enfant etc.) tkp. kicsi jelentésű.

A csuvas *tiga*, a melyből a **csit-kó** szót kicsavarni akarták, = mong. *daya*, man. *daya-n* (Füllen).

Az állítólagos csagatai *čikin* (?) = mong. *čiki-te* (füles, vadszamar, *čikin* fül, szóból. **csiga-biga** (1. földi csiga, 2. haszontalan valami, 3. sok összefont szövevényes baj).

Minthogy a 3-dik értelemben megfelel a tam. *sikku-p-pikku* (embrouillement, embarras, empêchement) ikerített szó: következik, hogy a **csiga** szó is tkp. héjába csukódó állat | cf. **csuk**, **szük**; **biga** a **bog** mása.

csigolya (nyak-csigolya «nem hátgerincz», hanem «a nyak-fűzés, összekötés», mert: csigolya-fűz, csigolya vessző = kötő, fűző vessző).

Tam. *sikk-am* (tresse, ouvrage, bourse en forme de réseau \sqrt{sikku} , *sikk-al*, s'enlacer, s'accrocher etc., tehát a **csiga** szóval egygyökű).

NB. A **nyak-csigolya** hasonló észjárás mutat a lat. *cer-vix* (cer = Persa *ser*, caput, *vix* pro *vinx* a *vincio*: kötő, fűző, azaz: a fejet a törzshöz fűző).

csiger, **csügör** (szék. = alma-lé, cf. orosz *čijir*, vin nouveau és tam. *sikkar*, callou, toddi: pálmabor).

csik, **csik** (csik-asz: vékony, sovány valami, tehát csik = a vékony, vonalszerű folt; csúcs, hegy).

Tam. *sikku* (tache, souillure; *sikk-am*, sommet. maigreur \sqrt{sikku} maigrir, cf. csik-asz = szik-ár, czingár stb.

NB. A t-tat. *čik* (szeg-ély, határ), man. *tsik-in* (Rand, Ufer) szókat a **szeg** gyökhöz kell vennünk.

csik-ar- (torqueo; tourner).

Ezen igének semmi köze a t-tat. *čij-ar-* (faire sortir, kimeneszt $\sqrt{čik}$ - sortir) igével, mert a magy. ige a **teker**-ige társa.

csikk-an (szék. = ficzomodik).

Látszólag a t-tat. *čik-* (sortir) tovább képzése, de valóban a **sikk-an** ige társa. **csik-l-and-** (pro csik-ol-ad, mert helyesen verb. intr.; csiklandós).

A tam. *kusu-* (*kus-al*, nom. verb. chatouillement) lehet a mong. *giži-gna-*

roži-gna- (pro *γ-gina-* id.) ige gyöke, de a magy. szóra nézve csak inversio-val; ezért valószínűbb a tam. *akk-il* (chatouillement: aisselle) szóval összefüggés, mert itt az *s* elesés gyakori (cf. *ippi* = *sippi*, *illi* = *silli* etc.).

csikló (szék.) = **csukló**.

csikor-og tam. *suŋr-en-* (rendre ce son, faire du bruit; t-tat. *čijir-da-*).

csi-kó, **csi-kó** \sqrt{csidu} .

csill-ag (csill-og, csill-ong).

Minthogy a magy. szó alhangu: megfelel a tam. *solí'*- (briller, reluire, flamber) ige, a melyből való a mong. *čol-bon* (csillag), man. *čuluk se-* (plötzlich kommen und gehen), t-tat. *jil-diz*, *žol-doz* (csillag, *žon-doz*), mert *y*, *s*, *č*, *ž* váltakozók. A tam. *min* (stella) a *minnu-* (briller) nom. agense képző nélkül.

csill-ap (nom. verb. csill-ap-od-ik, csillap-ul stb.).

Tam. *sallu-* (se relâcher, s'apaiser, se calmer etc., cf. *sollal* manque, diminution, mong. *čile-* s'achever, se finir), man. *žala-* (ruhen, nach-, ab-lassen; *žala-pi* aufhörend), k-tat. *jal*, *žal* (Ruhe).

csill-at- (szék. = ugrat, szöktet, tam. *tuŋlu-sauter*, bondir etc.), l. **dél-czeg**.

csill-e (kis erdei szekér, cf. tam. *sil* rota, kerék), l. **szekér**.

csill-eg (mozog) a **csill-at** ige félhangú gyöke.

csima (czima, csoma, tkp. csomós vlmí).

Tam. *simi*, *simei* (touffe de cheveux, — du sommet de la tête), cf. **csomó**.

csimbász-kodik (csimbész-kodik, csimp-esz-ke-dik) \sqrt{csip} , **csimb**.

csimbók (csombók: gönyölt, csombolyított vlmí).

Tam. *simb-uri* (bourlet, coussinet pour porter des fardeaux sur la tête).

I. **csin** (csino-s || csinján banni = szépen banni).

Ha e szó az orosz *čin* (ordre, rit, rang, grade, dignité: *čin-njy*, décent, convenable) szó társa, nem érhetni, miért van a magy. **csin** szónak oly szük körű jelentése, t. i. **szépség**, cf. tam. *sin-am* beauté, mong. *čin-ek* \sqrt{szin} , **szé-p**.

II. **csin**, **csiny** (csiny-t tesz || **csing**, szék. **czin-k**: büntett).

Tam. *tin-mei* (mal, malheur, > nanmei; *ti-ŋgu*, mal, tort, malheur, faute \sqrt{ti} , mal). **csina** (csinál), l. **cseál**.

csin-bin (a dolog csinja-binja: minutiae rei, a dolog aprólékossága, finom részletei).

A tam. *sinna-binnam* (petits morceaux, cf. dirib-darab) ikerített szó első részét a skr. *čin-na* ($\sqrt{čhid}$ -couper) p. p. alakból, a másodikat a *bhinna* brisé, fendu részéből származtatják. Csakhogy a tam. *sinnam*, *sin* (petit, jeune, faible, bas) szó társa: *zen-ge*, csenevész, s mint töredék, k-tat. *šin-* (frangi, *šin-ik*, töredék: *san*, rész, tag) gyökre támaszkodik. A tam. *sinnam*, *sannam* (délicatesse) értelem van a magy. **csin-bin** szóban úgy, hogy az utóbbi rész csupa rim.

csin-g (szék. = czink), l. **csin**.

csing-a, **csingál-**, **csingálódik** (akasz-kodik), l. **csügg**.

csing-ér (**czing-ár**: sovány, száraz, cf. csiszár || szikár stb.).

Tam. *siŋgu-* (maigrir, s'épuiser, diminuer, manquer, déperir, se gâter, s'user), cf. **szegény**, **szigoru** szék.

csip- (szúr, fog, rag-ad: csip-esz-ked-ik, csimpesz-ked-ik || csimb-esz-ked-ik || czipes-ked-ik).

Tam. *sim-indu-* (pincer, piquer, toucher avec le doigt; prendre à la derobée, arracher: mintegy csip-int); mong. *čim-ki-*, id. t-tat. *čim-dik* nom. verb. ebből: *čim-dik-le-*, id. man. *žib-ge-* (sparsam, a ki csipetenként eszik | mong. *šibegür-ge-* id.), cf. orosz *ščip-at'* (pincer).

csipa = **csapa**.

csip-asz (csupa, csup-asz || **czup-ér** || **siv-ad**, siv-at-ag pro sivad-ag, siv-ány, siv-ár, siv-ó || **si-ma**, si-mul).

Tam. *siv-á* (vacuité, vide, disette \sqrt{stvu} -racler, raboter, planer, raser, peler; peigner, polir, fourbir, aiguiser, affiler, couper mince. *siv-al*, *stvu-dal* nom. v.).

NB. A **csupa** hiba = tam. *verum birlei* (n'etre que pure erreur tkp. pöre hiba) azaz: üres; hasonlóképp tam. *summ-á* (oisiveté, inutilité, gratis) ismét csak üresség (csupaszság), *summá sollu* (parle n'importe) csak vagy csupán szólj!

csipe (csémp, csipő, csipő csont).

Tam. *sappei* (hanche, cuisse: épaule de mouton: ce qui est maigre, mong.

sübe, *sübege* die Körpergegend unter den Rippen, tehát a lapos, sovány rész).

csipor (szék. csupor: petit pot), cf. tam. *seppu* (petite boîte, gobelet, petit pot) és *simirl* (petite boîte, cassette). Azaz a magy. szó ez utóbbi társa alakilag, az előbbi jelentésével.

csir, **csira** (a mag kelő, növény része).

Tam. *sira-vei* (accroissement, cf. sarj). **csira** (= fataró, cf. tam. *siri*, vulve, mert a fataró is hasonló szóból indul ki).

csiri (apró; **csiri-biri**).

Tam. *siru*, *siriya* (petit, jeune etc.): *siru-varei* bagatelle, peu de choses).

csir-ke (csür-ke).

Minthogy a tam. *kurugu* (tendreté, jeunesse *куру*, petit; *kurla* jeune, tendre, enfant) «poule, volaille» jelentésű is a magy. szó **csir-i** szóval egygyökű s ide vehetni man. *šor-jo* (Küchlein), mong. *tsur-ba* (junge Brut: jung) szókat is.

NB. A szláv *kur*, *kuritsa* (poule) szó társa a tam. *körli* (poule), s valószínűleg a Húnoktól lehet.

csisz (csisz-ol: csisz-ár).

Tam. *titlu-* (polir, aiguiser, piler le riz une seconde fois etc.).

csit-ri (kurtára nyirt), l. **csut-a**.

csitt! cf. t-tat. *išit* (hallgass).

csizma l. **csidma**.

cso

csobb-an (csubb-an).

Tam. *toppu* (son imitatif de la chute d'un objet pesant: *topp-en-*, faire «top»; *topp-tipp-enru adi'*, battre, frapper rudement tkp. sup-sip mondva üt). A mint észrevehetni a tam. *topp-en-* **csubb-an**, **supp-an**, sőt **topp-an** három alaknak lehet megfelelője.

csobolyó, cf. tam. *tumbalei* (gourde: azaz tők és tők-korsó: ősi edény, cf. k-tat. *tubal* kéreg edény).

† **csoda** (csuda, árya, szláv, scr. *čodya*, merveille a tam. nyelvbe is belevitték, pedig van tam. *viyappu*).

csokmány (faragó fejsze, cf. a tam. *sukkumá-t-tadi* gourdin, massue első részét, mert 2-dik része *tadi* bot jelentésű, cf. orosz *čekmar* battoir).

csokor (cf. bok-or: csokr-os, csukr-os || **sok**). Tam. *tokk-a* (uni, réunir, amasser, con-

tracté $\sqrt{\text{togu-}}$ se joindre, *togu-di* réunion, foule, tas, masse, paquet, gerbe), mong. *tsuk* (das Ganze), *tsuk-tsa* (Haufen), man. *sukku* (Büschel = k.-tat. *čuk*), tam. *sukkei* (guirlande, étoile), t.-tat. *čok* (viel).

csom-boly (csomboly-it, cson-g-oly-it). Tam. *sumbu-* (*sumb-al*: se rétrécir, se retirer, se rappetisser, se rider etc., cf. száját csongolygatja).

csomó (= rakás, kereszt, sok || csomóta).

Tam. *summei* (tas de riz, meule de gerbes de riz non battu: rizs-csomó, rizs-kalongya; *summādu* bourlet de porte-faix, cf. csomóta — corymbus —, csimbók).

cson-ka l. **ton-ka**.

csont(os). Tam. *sand-uyir*(os), tuļu *sandū* (Knöchel), man. *šantu* (Knöchel bei Thieren), mong. *šando-čömüge* (czomb-csont). A mong. *čömüge* lehet t.-tat. *kemik*(os), man. *kem-in* (Markröhre), de nem **csont**.

NB. A tam. *elu-mbu*, kann. *elu-bu*, tuļu *elu* (bone) eredetibb mint ost. 'luu, vogul 'lu, finn. 'luu.

csop-or (csopor-t = csomó).

Tam. *tóppu* («foule», bocage, verge, bosquet etc.).

csor-ba. Tam. *sara-sarappu* (inégalité à la surface ou au tranchant).

csor-da. Tam. *torlu-di* (foule, multitude; *torlu* troupeau de vache; *toru* foule troupeau de vaches, accroissement, abondance, cf. **csürhe**).

NB. Az orosz *čreda*, *čereda* jelentése «tour, ordre» s így a nyugati szláv *črěda*, mint **csorda** olyan ősi alak, mint a szláv *plov* a perzsa *pilev* szóra nézve.

csor-og (csur-og, csor-d-ul; csúr-víz: csor-va).

Tam. *sura'* (sourdre, sortir, jaillir; couler etc.; *sori-* couler abondamment, pleuvoir etc.; *sóri-* nom. v. sang, pluie: a csúr, csurgó).

csosz- (csusz-ik, csúsz-mász).

Tam. *tottu-* (monter, grimper, s'étendre, ramper etc.).

csó (čó)

csód-ik (el-oldó-dik: a t.-tat. *čöz-* ige régi testvére).

csók (csó-kol), cf. kann. *kuđagu sóku-* (to touch, to affect: érint, illet), mert a tam. *sumbi'*, mal. *čumbi-kka* (to kiss) messze

áll, ha a miénk nem *csuvok*-alakból való. Aztán a tuđa *mułti-ken* (I feel) töve = tam. *mułti* (csók).

csóka (pro csávog-a t.-tat. *čauka*, *čaukā*, mong. *čok-nuđa* id., man. *čakó-đa* Elster).

A tam. nyelvből a *sógu* (diable) szót említhetni, mert a mong. *eliye* = **ülű** meg **ördög**, s ki tudja ha nem így van-e a csóka szóval?

Mínthogy az orosz *galika* nem azonosítható a nyugati szláv *čavka*, *kavka* (cf. tam. *kákkei*, *kákkaý* corneille) szóval, ezek elseje a magyar hosszúhangzó átírását mutatja.

csórag. E szó legközelebbi társa mong. *súruk* (perche), míg a **csereke** alaknak inkább a *šurok*, t.-tat. *širik* (perche) a megfelelő. A tam. *sora-đu* (bâton recourbé) nem bizonyos.

csóra (csór-ál || **csúr**, cs.-csavar).

Tam. *súr'* (tourner, faire pirouetter, rouler etc.).

csór-é (csöre, csur-di: csupasz, mong. *tsori*, *čirma*).

Tam. *sirei'* (raser, faire la barbe, retrousser un habit).

csór-ol- (a tehén tőgyét fejéskor csavarja s így a **csórál** igével egy: ilyen alapértelmű lehet a tam. *kara'*, *ura'* - traire la vache).

csótán (a blatta nevű rovar, cf. tam. *súdavam* scarabée).

csót-ár (ékítmény: nyereg alá való).

Tam. *súttu-* (mettre, orner, revêtir, appliquer etc.; *súttu* ornement, s így a **súj-t-ás** szóval egy-gyökű).

csót-ol-og = **kódorog**.

csóva. E szó eredeti értelme nem «szalma stb. tekercs» mint a M. Ny. N. szótára adja, hanem «vékony, lengő karó», mert a **csóvál** (mozgat) és csóvára ütni a fejet, a **tekercs** jelentésből nem jó ki. Ezért cf. tam. *sav-ał* (aviron, croc, perche $\sqrt{\text{savału}}$ -être flexible, se plier, se courber).

cső

csöcs = **csecs**.

csög = **göcs** (nodus).

csők l. **csék**.

csők-ik l. **csek-ély**.

csölömpöl. Tam. *silambu-* (*silamb-al*: faire du bruit, résonner).

csöll (pro *csöröl*), l. **csör**.

csömbök = **csimbók**.

csömek (tömeg) = **csomó**.

csömör = **csemer**.

csöm-ösz-öl (=gyömöszöl = tömöszöl, tehát a **töm-** mellékalakjából).

Tam. *semmu-* v. *semm-ıđu-* (*semmıđ-al*: boucher, luter, couvrir de lut etc.).

csöpörödik = **töpörödik**.

csöpü = **csepü**.

csör, **csór** (csör-l-, csör-öl, csöll-, úgy mint talló pro tarló).

Tam. *sur-ei* (tuyau etc., k.-tat. *süre* id., mong. *tsor-γo* csurgó cső; tam. *táru-*, *tárkurl-al*: csörölő cső, tuyau sur le quel est roulé le fil qu'on met dans la navette etc. L. **kür-t**).

csöröcs (fülbe való csöröcsölye, a malacz, kecske nyakán levő gömbölyű kinövés, cf. tam. *kurlei* sorte de pendant d'oreilles; bourgeon etc.).

csörege (a zergő, száraz fánk).

csör-me-l-ék = **törmel-ék**, cf. **cser-ep**.

csösz-ög = **csosz-og**.

cső (čöo)

cső = **csév**.

cső, **csöh** (=gyé! gyi! czo, czoh! czoh-ol).

Tam. *sú!* (mot pour faire avancer les animaux: *sú-kkáttu-* exciter, aiguillonner).

csőcselék (apróság, apró hitvány tömeg).

Tam. *susulam* (bagatelle, un rien).

csőd-ör (czödör: monyas, hágó ló).

Tam. *kudirei* kann. etc. *kudure* (cheval, chevrolet, tréteau, cavalerie $\sqrt{\text{kudı}}$ - sauter, sautiller, bondir, cf. magy. kuvik = csuvik). Ezek után fölösleges a német *Zelter-* (une haquenée)-hez folyamodni.

csőd-ül. Tam. *sěđu* (*södü*: foule, assemblée).

csöre = **csóré**.

csösz (ör). Man. *žuče* (Wächter, mong. *žiše* Wache).

NB. Az osm. *čauš* (sergent = mong. *žiöči* Führer etc.) más-gyökű.

csu

csubb-an = **csobb-an**.

csucsor = **dudor**.

csuda = **csoda**.

csuk- (zár, betesz; csukód-ik, csukoló = csukló etc.).

Tam. *sikku-* (être saisi, emprisonné, s'enlacer, s'accrocher etc., l. **szik**, **szük**). **csut-a** (sut-a, csut-ak, csuti-ka: tövéből levágott kurta valami, a mi csomót képez || **csut-r-i**, csitri).

Tam. *sedu'*, *sedukku-* (planer, dégrossir, aplanir, râcler, sarcler, couper: *sed-il* fragment, petit morceau de bois, d'os, copeau etc.).

csut-or-a a **csucsor** és **dudor** mellékalakjából.

csú (čú)

csúcs (csücs, csücs-ök).

Tam. *sussu* (bec d'oiseau: a madár csöre, csucsos, hegyes orra, cf. tam. *usi* pointe, son aigu, apht; *úsi* aiguille, *kussu* pointe, extrémité).

csúf (csúf-ol).

Tam. *tuppu* (faute, tache, saleté; mong. *tsüb* ronda, *čib-il*, *čüb-ül*, bűn, cf. man. *tsifa-* anstreichen: beken, szennyez). A tam. *tupp- aravan* (homme malpropre) hibás képzet pro *tupp-aravan*, cf. **söp-ör**.

csúnya. Tam. *sün-iyam* (tache, souillure, saleté $\sqrt{\text{sün}}$, ün, viande chair, hús, mert meleg vidéken a hús az utálat tárgya).

csúp (hegy-csúcs, tető).

Tam. *tubi* (cime de montagne, sommet, faite; *tubigei* id. coupole, man. *čob* Berggipfel), cf. **sipag**.

csúz (csontszaggatás), cf. tam. *süttei* (corruption, carie des dents; vermoulure).

csü

csücs (csücsök a **csúcs** mellékalakja).

csücsör-ke l. **dudor**.

csügg, **csüng** (csügg-ed, csügg-esz-t || csükk-ör-ög, **csinga**, függelék, csingál-ód-ik).

Tam. 1. *tüngu-* kann. *tügu-* (pendre, être suspendu, pendiller, se balancer, dormir, sommeiller; être assoupi, paresseux, défailir, se faner: *tükku-* v. trans.), 2. *toügu-* id., 3. *sög-á'* (s'affliger, s'attrister, se chagriner, se flétrir, se faner), cf. man. *čuku-* (nachlässig sein, ermatten, neigen).

csügör = **csiger**.

csül-ök (csülk 1. gömbölyű csont vagy csontdarab, a melylyel játszanak, 2. hasított köröm, 3. a kötél karikás vége).

Tam. 1. *silli* (petit morceau, pièce, frag-

ment; roue, cercle, trou, maille), 2. *sillu* (petite pièce ronde, palet, tesson pour jouer: *kudirei-ssillu*, palet tkp. ló vagy csődör-csülök \sqrt{sil}), cf. **szilánk**.

csüll-ed a **düll-ed** mellékalakja.

csün-ik l. **sun**.

csür-he (csőcselék, sereg).

Tam. *kurlu* (foule, assemblée, troupe etc., *kurumal* id.).

csür-ke = **csir-ke**.

csür-ök (gömbölyű csucsos hegy: csürk-ös tető).

Tam. *kuru-* (s'aiguiser, s'affiler, être, devenir pointu, aigu, affilé: *kurug-ei* nom. v.).

csüt-ör-köd-ik a **cseter** (sodor) ige mellékalakjából.

csü (čüü)

csüg (szék. csont-darab, játszó-csont; a vadtól megölt marhán a tett helyen maradt izikje).

Tam. *sógu* (balle, boule, pelote, cuisse).

csűr- l. **csóra**.

csűr (csűrödi, csűrös játék).

Tam. *kurlu* (fosse, trou, creux, cave, magasin etc., cf. a csűrös játéknál a kör közepén lévő lyuk = csűr).

Cza (tsa)

czab-ár (csapongó, czabér id. czab-ol = csapong a **csap-** szab-igék harmadik társából).

czadar- = **zadar-**.

czafa (czaf-at: ringy, rongy, tehát a **csap-** **szab**, vagdal, ige társa || **czaf-os** a «tap» (tapad) mellékalakja).

czafrag (czafrang: eredetileg a **csabrág** szóval azonos, s mert ez rojtos szokott lenni: rojt, sallang értelmű: **czaprag** id.).

czakó (= gólya), cf. tam. *sóngu* (héron).

czamm-og (cf. *kammog* id.).

Tam. *samm-iyam* (espèce de danse, cf. magy. kuttog, tam. *kuttu* táncz).

czandi (kis szajha), cf. tam. *sanđi* (obstiné, revêche, déhonté, rétif etc.).

czanga (czangár, czingár) = **csingér**.

czankó (**sankó**, **sonkoly-üledék**).

Tam. *sakkei* (marc, ce qui reste de la canne à sucre etc., **sonkoly**). Különbösen valószínűbb, hogy a t.-tat. *son*, *sun* (utó, vég) gyök tovább-képzetei.

czá

czápány (szék. gyomor-burok).

Tam. *savvu* (membrane, pellicule, épiploon, omentum). A magy. hosszúhangzónak igen sokszor két mássalhangzó felel meg.

cze (tsä)

czeklye = **csekle**.

czele-bula (szék. = czele-czula).

Tam. *silla-bollam* (divers fragmens, chose réduite en morceaux, *sillam* morceau), cf. **szilánk**.

czete (vastag kötél), l. **csatt**-szónál.

cze

czedele (szék. térdig érő szűr).

Tam. *sittal* (toile, habit).

czen-k (kutya, macska stb. kölyök, tehát kisdéd s így a **zsen-ge** mellékalakja).

czep-el = **czipel**.

czé

czéda (kicsapongó: czédál-kodik).

Tam. *síttei* (homme vil, femme vile, cf. *si*, *fi*! *fi* donc!).

dzi

cziba (czibá-l || *czimbá-l*, *czimb-esz-ked-ik* || **czipá-l**).

Tam. 1. *simbu-* (*simb-al*: tirer, tirerailler, houspiller), 2. *sipp-il-ättu* (vexation, embarras).

czibaklik pro **bicsaklik**, l. **ficz**.

czibere (czibre, k.-tat. *čüpre*, seprő, élesztő, kovász s így a **csip-ös** vagy **sava** gyök-ből való).

czicz-kány. A t.-tat. *tíč-kan* (egér), osm. *šič-an* látszólag «cacans» jelentésű, de valóban a *tíš-* (lyukaszt) ige alhangujából van «lyukászó» értelemben, cf. **pocz**.

czicz-o-ma (cziczomáz).

Tam. *títtu-* (écrire, peindre, dessiner, cf. man. *zižu-* schreiben, zeichnen, t.-tat. *čiz-*).

czika (1. csira, a mag hajtása, 2. a villám sugara: *cziká-zik* || **czig-ony**, **szigony**, mint a több czikáju, sugáru szuró eszköz).

Tam. 1. *sigam*, *sig-ei* (touffe de cheveux, crête, pointe, branche d'arbre, flam-

me, rayon etc.), 2. *sigar-am* (pic, sommet, tête, cf. sugár). Man. *sika* (Haarer Mähne und des Schweifes) *tsik-ža-la-* (czikáz-ik, csirázik).

czikk (czikk-ely, cf. szak).

Tam. *sukku*, *sukk-al* (petit morceau, pièce, particule, petitesse, cf. **csek-ély**).

NB A német Zwirnből **czérna** lett, Zwickelből **czviknyi**, de nem **czikk**.

czimbál, **czimbész-kedik** l. **cziba**.

czimbor-a (társ. pajtás, cf. tam. *tombar-am* table d'hôte: *tombara-kkaran* compagnon de table, convive etc. s ez a sok csürés csavarásnál valószínűbb).

czimp-a (orr-czimpa, fül-czimpa: azaz az orrnak, fülnek czibálható része s így a **czipa** tamulos *n*-ezett alakja).

czin (czini-czini, czincz-og, czin-eg || zen-eg, zeng).

Tam. *tinu-en* (vibrer, faire tin, il se dit du son des cordes d'instrument; *timimiy-en* les cymbales résonner).

cing-ár l. **csingér**.

czink l. II. **csin**.

czip-el (czep-el).

Tam. *suma'* (porter, supporter etc. *sumappu* poids, charge, fordeau), tu. *tumbu-*, mal. *čuma-kku-*, *tumm-uga*, to bear).

czipó (1. pup, csomó, 2. kis gömbölyű kenyér).

Tam. *sippam* (petit paquet, ballot, ballot de toile, cf. osm. *top* id.).

czipá-l l. **cziba**.

czir- (czirog-at, czirogá-l: kézzel huzogat).

Tam. *sir-am* (1. ligne, lettre, 2. charrue, eke, a mi vonalat húz, cf. osm. *čift sür-*); *sir-agam* (cumin tkp. a «czirogatott mag, a vonalakkal bíró, a minő a kömény magva); *sir-ádu-*, *sir-ättu-* (caresser, flatter, choyer tkp. czirogat), cf. mong. *čire-* (tirer: húz, von: *čir-ya*, a vonszoló = szánska), t.-tat. *sür-* (czipel, vonszol) = mong. *sire-* (schleppen, ziehen).

NB. Dr. GUNDELT helyesen kimutatta, hogy a skr *šir-aka* (cumin) a főttebbi tam. szó fordítása.

czirák (sarjadék) l. **csira**.

czir-ka (czirká-l, szék. = irkál, firkál).

Tam. *kirukku-* (*kirukk-al*: raturier, griffonner, «écrire mal» etc.), cf. **karcz**, **kercz**.

czir-om (czirm-os, czirm-ol || szurm-os).

Ha a **kor-om** szó lágyulása volna, cf. tam. *kurlám-báni* (chose noire), de az is lehet, hogy a **czir** gyökből való.

cziv (cziv-ód-ik, cziv-ak-od-ik).

Tam. *sivanu-* (mêler, approcher, en venir aux mains, combattre etc.).

czo

czo (czoh-ol) = **cső**.

czob-ók (czub-ók, szék. = czom, czomb || czopák id.), cf.

Tam. *kav-án* (cuisse, **czob-ák**). A hasonjelentésű tam. *tođei*, *tuđei* (*kuřangu* id.) tkp. **ducz**. A k.-tat. *bot* (czomb) és *bot-ak* (fa-ág), mert a két czomb csakugyan a törzs ágai s ilyen észjárásnak látszik a tam. *kav-án* (cuisse) és *kavvu* (branche fourchue: ikes ág, szék.), cf. tam. *kombu* (faág).

czoczi (malacz, cf. t.-tat. *čožuk*, tam. *sisu*, enfant, poupon, petit des animaux = skr. *čiču* id. $\sqrt{či}$ crescere), l. **disznó**.

czodora (czondra), l. **czundora**.

czom = **czomb**. Tam. *tom-mei* (chose très-grosse: vastag vlemi).

czompoly- = **sompoly-od-ik**.

czondra = **czundora**.

czorhol (czurhol), l. **sur-ol**.

czó

czók (darabka, pótlék; **czók-mók**, dirib-darab) \sqrt{czikk} .

czö

czök (szerződés felbontása után járó pénz-bírság, cf. t.-tat. *sók-* défaire, fölbont, cf. magy. **szak-ad** és tam. *sug-iru-*, se diviser, fendre etc.).

czölömp (czölönk) a **kolonc**z (kölöncc) társai.

czöl-öp (karó, czövek és nem más).

Ha az orosz *stolb* (pilier, poteau, colonne) szóból **oszlop** lett, nem lehetett **czöl-öp** is; ezért a **czul-ak** (karó) és szék. **szul-ák** (= ful-ánk) szókkal egy-gyökű.

czöv ek. Tam. *siv-am*, *siv-agam* (poteau pour attacher les vaches, cf. t.-tat. *čivi* szeg, kis czövek, a mong. *čüb* értelmét, l. a **csék** szónál).

cző (tsöő)

czők (szék. a kovász egy neme tkp. sava-nyító).

Tam. *tuv-ei* (ragout acide; *tuv-ei*- le lait tourner, se cailler, cf. *tuv-ar* = *suv-ar*, magy. *sav-any*).

czu

czucza = **szucza**.

czucz-or (csucs-or), l. **dud-or**.

czud-ar (ringy-rongy, rossz).

Minthogy a mong. *zodar* csak «piszkos» (unrein) jelentésű ide nem vehető, valószínűbb, hogy a **tatar** szó mellékalakja a kérdéses szó.

I. **czula** (1. czele-czula, l. **czele-bula**, 2. ringyó, szajha, cf. tam. *sill-ei*, femme débauchée, a gyök egy).

II. **czula** (kis zsák, cf. tam. *sóli*, *sóli-gei*, poche, besace, sac de mendiant).

czul-ák (karó), tam. *sulikku* (bâton pointu à l'usage des voyageurs \sqrt{su} !, ce qui est mince, cf. **szulák**).

czun-d-or-a (czondra : rongy).

A mong. *šin-d-ara*- (tör-ik, romlik, szakad, szünik) első töve a man. *sun-te*- (zerstören); ez összefügg a tam. *tun-đu* (pièce, fragment, morceau de toile, tehát magy. czund-or-a, — portion, part, etc.) képzetel (\sqrt{tuni}), cf. **cson-ka**.

czupér = **csupasz**.

czup-og (czup-an).

Tam. 1. *süppu*- (sucer, lécher, baiser), 2. *sumbi*- (baiser, lécher, ... most indécet), cf. **szop**, **szip**.

Da

dab-asz (damasz), l. **dob-asz**.

dacz (dacz-os, dacz-ol : ellenez, szembe száll, akadályoz).

Tam. 1. *tađu'*- (empêcher, arrêter, défendre, donner contre etc. *tađu-badei*, arme défensive), 2. *tattu-* (*tatt-al* : désobéir, refuser, contredire, arrêter, empêcher etc.).

NB. A német *Trotz*-ból **truczcz** és **truczcz-ol** lett és nem **dacz**, a melynek testvére a következő.

dacz-og- (döcz-ög : akadoz, ütközik).

Tam. *tudukku-* (heurter, choquer, donner contre, broncher, trébucher etc. syn.

tađu'-, *tađuangu*-, *tađakku*), cf. **toty-og**, **töty-ög**, és **zöty-ög**.

dada, cf. tam. *tâdi* (nourrice, bonne d'enfant = ? skr. *dhâtri* ?).

dad-og (= ebeg, hebeg).

Tam. *tada-dada'*- (bégayer, balbutier; chanceler, vaciller, balancer, cf. mong. *tataqoli*, stotter).

dag-ad- (deg-ed, deg-esz stb.).

E gyök mása a tam. nyelvben csak a *taga-đu* (resserrement, compacité «degeszesség, tömörttség») és *tokk-adam* (compression, massage, friction) dagasztás, gyurás) szókban van meg, mert a *tuig-am* (hauteur, élévation, grandeur, sommet) a skr. nyelvvel közös; még egy másik tam. alak látható **tügy** szónál, man. *dek-de-* (sich erheben; *dok-do-çon* hoch, stolz), mong. *deg-dei*, *dög-döi*- id. mong. *tak*, t.-tatár *dağ*, *tağ*, *tau* (montagne).

dajka (dajká-l). Tam. *tây* (mère . . . *tây-ssi* femme qui allaite un enfant, soit la mère, soit la nourrice), man. *tai-tai* (Mutter).

NB. Az ó szlávban a *doy-it'* (fej-) igéből *doy-litsa* (nourrice) képzet van s így a *doy-ka* (fejő?) alak kétes, az oroszban legalább nincs.

dal (dal-ol). Tam. *ól-ättu-*, *tâl-ättu-* (chanter pour bercer un enfant : bölcsődal, az ősi dal).

dali = **deli**.

damasz l. **dob-asz**.

I. **dana** (= dal). A tam. *toni* (bruit, son) szót a skr. *dhvana*, *dhvani* alakból származtatják, de akkor a magy. don-g, dön-g stb. is onnan kellene kicsikarni. A mong. *dön*, *dün* «hang és dal» jelentésű s *dö-döl* tkp. hangot hangoztat (dalol, dudol).

II. **dana** (ördög, rossz szellem, cf. tam. skr. *Danu* mère prétendue des *Dánavar*, une espèce de démons).

dancs (rondaság), cf. tam. *tais-am* (pauvreté, bassesse).

dan-dár nem a francia «étandard», hanem a perzsa *dum-dâr* (fark-tartó = utócsapat) szóból való.

dara (dar-ab, dir-ib-dar-ab).

Tam. *tari*, *tari-ppu* (coupure: *tari-pp-un* être coupé, mutilé, mis en pièces \sqrt{tari} - couper, trancher, mutiler, fendre), cf. **dar-ék**, **tar-ol**.

NB. A szláv *drob'* (morceaux cassés | a tam.

de (da)

ded-er-eg (= dider-eg).

Tam. *tattar-am* (tremblement, précipitation), t.-tat. *titre* = mong. *čičere*-. **deg-ed** = **dag-ad**.

† **deget**, orosz *deget* (goudron de bouleau). **deli** (dali, dali-a : kitűnő, fénylő, cf. **dél**, **del**).

Tam. *teji* (brillant, clair, poli, beau \sqrt{tel} , *teñ* clearnesse)

NB. Az osm. *deli* (fou, bolond) = k.-tat. *tile* (bolond) = szék. *dilló*, s ha van a magy. *deli* (termet)-féle jelentése, az nyelvünkben való. A perzsa *del-ir* (fiatal = bátor $\sqrt{döl}$, *del* szív) szintén más gyökű.

den-evér (*dän-ävér*).

Minthogy e szó «bőr-egér, bőr-madár» jelentésű : hiában keresgetni a t.-tat. *tön*, *tün* (éj) szóban, mert valószínű, hogy e szó 1-ső része = tam. *tanu* (peau, bőr), a 2-dik pedig = **egér** (*ägér*). A tam. *turins-il* és *tirins-il* (chauve souris) a *tiri*- (téringez) igéből vélik származottnak?

der (= *där* : derű, der-eng, der-ül, der-it, cf. **ter-ül**).

Tam. 1. *ter-i*- (1. v. intr. paraître, être vu, su, connu, clair, évident, 2. v. tr. choisir, connaître, savoir, voir, etc. *teri-vi'*-, *avertir*, faire connaître, éclairer etc.) 2. *ter-uflu*- (s'éclaircir, être clair, évident etc.: *teru-ttu*-, *éclaircir*, faire savoir, convaincre, consoler), cf. man. *derse*-, mong. *dör-ni* (glänzen).

NB. Hogy a *derül*, a *terül*, *tárul* rokona, mutatja a kann. *teri*- to open) s a tam. *teri*- (választ) jelentése, mert a «válasz-t», *nyit*, *terit*, értelmű. A t.-tat. *sečub al*- (választ) tkp. szórva, terítve vesz.

der-cze, **der-eb** a **dar-a** mellékalakja. **dere-s** (pad-féle, man. *dere-tu*, lange Tafel, $\sqrt{ter-ül}$).

derék = **darak**.

der-m-ed (pro der-em-ed, úgy mint fut, fut-am-od).

Tam. *tëru*- (1. se fortifier, s'encourager, se consoler «se raidir», mereved-ik, dermed, 2. être, devenir clair, certain etc., az alapértelem «erősség», cf. tam. *ur-ei* (se coaguler) et *uru-di* (fermeté), cf. mong. *dära*- (frieren).

derécs-el (= *dörécs-el* : man. *taru-da*-schwätzen, cf. **dörög**, **derga**).

szóval szemben képzet és nem gyök. A török *dari* (millet : köles) = arab *dura* id., de a köles nem dara.

dar-ak (dar-ék, der-ék : a test felezése, középe).

Tam. *tari-gei* (coupure, mutilation : *tari-kei* nom. v. *tari'*- couper). Hogy a **darék** a test vágata, felezése, mutatja a tam. *ar-ei* (moitié, demie, le milieu du corps, les reins), a mely az *ar-i*- (trancher, couper etc., t.-tat. *j-ar-*) igéből való; továbbá a t.-tat. *bil*, *bel*, mong. *bel-küsü* (darék, derék-kötés) a *bül*-, *böl*-, man. *bilu*- (in Stücke schneiden) igéből. Ide vehetjük a tam. *tari* (pieu, poteau colonne, pilier).

dar-ázs (pro dará-s : guépe).

Hogy ez állat nem rezgő, dongó hangjától kapta nevét mutatja a tam. *kułavi* (guépe tkp. gyilokkal, fulánkkal biró), t.-tat. *ari* (cf. tam. *aru* hegy, él, szuró), mong. *züge* (méh = túvel biró) és ebből *duraki züge* (darás-méh). A *duraki* rész azonosnak látszik a k.-tat. *töklö tura* (szőrös vagy poszméh) második részével, a melyeket a magy. *tur*- (szúr, fur) gyökre vihetni.

darócz (durva, vastag szövet, cf. tam. *tarusu* compacité, tissu serré).

daru. Hogy e szó nem a t.-tat. *tur-na* szóból való kölcsön, hanem közös középturáni szó, láthatni az alakból. A mong. *toçoro*, *toçorio* (Kranich), *toroço*, *tori-ço* helyett áll, a mint a man. *tor-ço* alak is mutatja.

dá

dán-ga (dán-gá-l, szék. = vlkit különösen kedvel : gondoz).

Tam. *tängu-* (porter, soutenir, aider, garder, protéger, affecter etc.).

dán-om (din-om- dán-om). Tulu *tän-ku*- (to feed, cf. tam. *tän-i'*- bourrer.) Valószínűbb azonban, hogy az előbbi igével egy-gyökű s így a tam. *täng-u*-, *täng-al* ide való.

dávorik (dávorik-ol, cf. **dübör-ög**).

Tam. *tamari'*- (faire du bruit, retentir *tamari-kkei*, *tamari-ttal* nom. v.).

der-ga (dergá-l, dorgá-l).

Tam. *terli'* (réprimander, gronder, rentir, faire du bruit etc. *terli-kkei, terli-ttal* nom. v.), cf. **dör-ög**.

de (vagy **dö**).

debb-en = **döbb-en**.

decz-eg (döczög), l. **dacz-og**.

dencz (dencz-el pro den-t-el : döjtöget $\sqrt{döl}$).

† **deszka** (doszka, **docz-ka**, orosz *dočka*, anglo-germ. *desk*, disc, olasz *desco* = lat. *discus* = görög *disk-os* kereklap, asztallap, lap s így nem a szláv *tes-ati* = tyesz-aty = gyalul gyökből való.

A magyar ősi szó **tat** volt, mint a tam. nyelvben s meglehet a **docz-ka** szavunk nem a **disk-os** fija, hanem a **tat** kicsinyítettje.

dé

I. **déd** (déd-eg, déd-el-eg, déd-el-get, cf. **éd**).

Tam. *titti'* (être doux, suave : *titti-kkei, titti-ttal, titti-ppu* nom. verb. *tittippa ssollu-dire* des douceurs, flatter, cajoler : dédeleg), cf. t.-tat. *tat* (édesség).

II. **déd** (déd-ös, déd-apa).

A tam. *mü-dádei* (grand-père, aïeul) második része lehet skr. *dhātā*, (père, grand-père), de a magy. **déd**, orosz *died* (grand-père), osm. **dede** (aïeul) szók gyöke a mong. *dëdü, dëde* (magas, kitünő : hoch, erhaben, der Höchste).

dél ($\sqrt{däl}$: del-el).

A tam. nyelvben a **dél** mint «nap-közép» *pag-al* (lumière, splendeur, soleil, journée-midi) szóval fejeztetik ki ($\sqrt{págu}$, vág, oszt). A **dél-szak** : *ten* (sud. du sud, meridional, opposition, recontre), a melyet a *tel, ten* (clair, transparent) társának tartanak, mert a nap ottlétekor van a legnagyobb világosság. Minthogy a man. *dul-in*, mong. *düli* (Mitte, Hälfte, Mittag, Mitternacht) jelentésű a t.-tat. *til-, tel-* (vág, oszt) gyökre megy ; de a mong. *üde*, finn *ete-lä* egy-gyökű a tam. *ed-ir* (opposition, devant, vis-à-vis) szóval.

dél-czeg (pro dél-teg : pajkos, ugráló, stb.).

A szék. **csill-at** (csill-at = ugrat) nál említett tam. *tullu-* (sauter, bondir, gambader, être pétulent, «turbulent, vif, fougueux») igéből van : *tullu-p-püssi* (puce :

bolha = délczeg bogár). Ennek van *tel-gu* (puce) és *tellu-p-püssi* (puce) alakja is, a mi a **dél-czeg** szóval egy. A mong. *düüli-le* pro *degüli-le-* s így a **szök** gyökhöz tartozik.

dér (der-es = *däräs*) l. **der-med**.

dészú (szék. = tüssző, gyűszű, l. **tüssző**).

dév-aj (pajkos, bohóc, cf. $\sqrt{tév-ely}$).

dézsa. A tam. *tárli* (cruche, terrine, vase de terre à large bouche : *tayir-ttárli* jatte de lait caillé ; *tayir-gadei-ttárli*, baratte tkp. tej-kotró dézsa) szó vidékies kiejtésel *tárlzi* és *tázi*.

di

dia-dal (diadal-om : győzelem).

A tam. *seyi'* (*seyi-ttal* : vaincre, dompter etc.) igét a skr. *žaya* (victoire $\sqrt{žay-pugnare}$) alakból származtatják, csakhogy ennek a többi árya nyelvekben van-e társa? cf. mong. *dai-la-*, *dei-le-*, *di-le* (vaincre).

did-er-eg, l. **deder-eg**.

dilló (szék. *dölle* : bolond, t.-tat. *deli, tile*, man. *dul-ba*, albern, cf. tam. *tell-á* celui qui n'est pas clair, intelligent).

din-om (**din-om-dán-om** : eszem-iszom).

Tam. *tin-* (manger, *tinn-al, tini, tin* nom. v. nourriture, aliment, manger, «festin»). A második rész egy hasonjelen-tésű betűrim, cf. **dánga**, stb.). Ezen ige korában az **ivás** még nem játszott nagy szerepet.

dinye (cf. orosz *dinya* melone), man. *duŋg-a* (Melone). Ujgur *dinje* (?). Ezek egyikét sem lehet a perzsa *hinduane* (indiai nő-vény : dinye) szóval azonosítani csürés csavarás nélkül. A tam. *komm-aŋti* (melon) a **gomoly** gyökéhez tartozik.

dió (divó, gyivó).

Az osm. **ževiz** = arab **žauz**, ennek eredetije a tam. *sivassi* (noix muscade), a magy. szó pedig megfelel a tam. *sivagam* (muscade) alaknak. A gyök **siv** =? **suv-ei'** (goüter, manger)!

dirib l. **dara-b**.

disznó (disznó). E szót a t.-tat. *donuz*, osm. *domuz* szökből úgy akarják megfejteni, hogy ebből csinálnak csuvas *siv-na* alakot s ebből *tisna-t*??? Csakhogy a csuvas *sivna* közelebb áll az orosz *čuš-ka*

(jeune cochon) szóhoz, ez pedig árya, cf. lat. *sus*, gör. *sys*, skr. *sisu-ka* (marsouin). Ide való a szék. *cse-ka* (disznót hívó szó). A tam. *pan-ri* (cochon) szót a *pal* (fog) szökből származtatják agyáros volta miatt, a *pórl-mugam* (cochon) tkp. *furó* (turó) *poŋa*. Ezért a magy. szó a t.-tat. *tiš* (fog) vagy *tis-* (lyukaszt) gyökre viheto. Különben sem a Hunok, sem a Mogerek nem jöttek az Al-Volgához disznó-csordát terelve, ez bizonyos.

div- (div-at, div-ás, div-ály, div-ány : teljeség, bőség).

Tam. 1. *tev-uŋu-* (abonder, croître, augmenter ; *tevu-ttu-*, remplir, farcir, bourrer, presser etc. : *tev-uttu*, plénitude, remplissage etc.), 2. *tiv-alu-*, *tuv-alu-* (se remplir, être pleine, serré à l'étroit, abonder). Kann. *tivu-* (to fill ; *tiv-isu-* to cause to fill).

dí (*di*)

dics (dicső, dicsér : mong. *dë-ži*, man. *de-ži*, ausgezeichnet, das Beste $\sqrt{dë}$).

díj (díj-az : skr. *dëya*, don, objet, propre à être donné).

dísz (dísz-es, dísz-ít, dísz-l-ik).

Tam. *tai-y-al* (décoration, beauté $\sqrt{tai-ornier}$, décorer ; az alakra nézve, cf. *kai* = *kéz*).

do

dob- (**tob-**, dobál).

Tam. *tivu*, *tü-* (*tü-val* : répandre çà et là, disperser, parsemer etc.). A kann. *dob-e* (to cast) inkább a tam. *tuv-ei'* (laisser, décharger) alak társa.

dob (dob-os, dob-og, dob-ol || **döb-ög**, **döb-ben**, **döb-ör-ög** || **düb-ör-ög**).

Tam. 1. *tappu* (espèce de tambour : *tapp-aŋi'* - battre le tambour : dobót üt) ; 2. *tuv-ei'* (tambouriner ; faire grand bruit, retentir, jouer des instruments) ; 3. *tamukku* (espèce de tambour au son duquel on publie les ordres du gouvernement). Az osm. *dav-ul* (tambour) = tam. *tavil* (espèce de tambour).

dob-asz (dab-asz, domasz : dagadt, kövér).

Tam. *topp-ei* (panse, bedaine ; pustule, cf. *dabró-cz*, *dobró-cz* pro *dabar-cz*, — grosseur sans dureté, *dobasz*, *damasz*, has

stb.). Ide vehető talán (?) a tam. *tavisu* (cousin, matelas etc.), mert a **vánk-os** is csak annyi mint a **ponk-os**.

dob-osz (skatulya : tam. *dappi*, petite boîte), cf. **dob**.

dobz-ód-ik (pro *dob-oz-ódik* || *tobzód-ik*, *tobzódó* : gulosus).

Tam. *tuvvu-* (*tuvvu-dal* : manger, jouir, goûter, éprouver).

dok-ány (dóka : öltöny-fél, a **tok** szó mellékalakja).

dol-og (dolg-oz-ik).

A tam. *torl-il* (emploi, office, fonction, métier, art, ouvrage, action etc.) névszót a *torlu-* (servir, adorer, vénérer etc.) igétől nem választatni el ; ennek *torlu-gei*, *torlu-dal* nom. v. alakjából az első egészen megfelel a **dolog** (travail) szónak s így a szláv *dolg* (devoir, dû, dette) szökből való kölcsönzés fölösleges.

domb (domb-os, domb-oru stb.).

A tamul nyelvből az átvitt értelmű *damb-an*, *idamb-am* (ostentation, pompe, grandeur, excellence, cf. *domb-ér-oz*) alak vehető ide, a mely az *idumbu* (hauteur, arrogance, orgueil, cf. man. *daba-n* Berg és *daba-li* Übermuth-ig) szóval egy gyöknek látszik, cf. man. *dabara* (Berg), mong. *dobo*, *dobotsak* (Hügel : *doboró* sich erheben : domboru).

domó (púp, dudorodás, cf. **damasz**, **dabasz**).

Tam. *tommei* (chose très-grosse : vastag, duzzadt vmi). Ennek változata a **czom**, **czomb**.

don-g (pro *don-og* : dangó, *dung-ó*, cf. **dön-g**, mong. *doŋ-ol* - eine Stimme oder Geräusch von sich geben, plaudern, schreien, singen etc.).

dong-a (hajlott, hajlás, görbület).

Tam. *toŋgu* (courbure, tortuosité), kann. *doŋku* (crooked).

NB. A *duga* szó meglehet az orosz *duga* (arc, arçon, courbure) szó mása, de a *donga* szót legfőlebb *ó-szlávnak* decretálhatják.

dorga, l. **derga**.

doromb (doromb-ol a tűz stb. szék.).

Tam. *tarlambu-* (*tarlamb-al* : résonner, rendre un son).

dor-ong (durung : gömbölyű fa, bot).

Tam. *tiraŋsi* (rondeur, colonne ; *tiraŋtu* chose, masse ronde, «chevron rond»

√*tir-alu-*, s'arrondir, *uru-mu-* s'arrondir, cf. magy. *dor-h-öl*, hengerel).

dor-osz-ol- (dörösz-öl, dörg-öl, dörzs-öl).

Tam. *uru-vu-* (gratter, râper : *uru-dei*, démangeaison : viszketés, a dörzsölni való), mong. *tür-ki-*, *tür-či-* (reiben).

dosz-ol (szék.) = **tusz-k-ol**.

dö

döbb-en (döb-ög, düb-ög, döb-ör-ög, l. **dob**. **döb-öcs-k-öl-** (szék.) = **dömöcsk-öl** / **töm** (*tömösz-k-öl*).

döb-ön = **bödön** l. **bodon**.

döcz-ög = **dacz-og**.

död-ög = **dad-og**.

död-ör-ög = **deder-eg**.

döf- (döf-öd, düf-öd).

A kann. *tivi-* (durchstechen : *tibbi-polige* seam : varrás, döfés) alaknak a tam. *tuppu* (arme, outil : *tuppu-uli*, salle d'armes, azaz a döfőszerek).

dögöny-eg = osm. *degenek*, *dejenek* (bot), **döh-öl**.

döh-öl- (szék. = üt, ver, kinez).

Tam. *tug-ei'* (briser, broyer, vexer, s'efforcer, cf. vergődik). A *tug-al* (pous-sière) nom. v. szerint az eredeti ige *tugu-volt*, a melynek megfelel mong. *tök-se-*, t.-tat. *dög-*, ma *döj-* (frapper, briser, broyer).

döl-f (nom. v. dölf-ös).

Bár mi legyen a szó alapértelme, egy-gyökű a következő tam. szóval : *tuluk-k-i* (femme qui fait l'importante, qui se donne de grands airs : *tuluk-an* qui fait le fier / *tulu-kku-*, agiter, remuer etc., *tulukki* *tulukki nada-*, marcher fièrement), cf. mong. *dol-g-in* (Welle), t.-tat. *dal-ya* id. **döm-e** (zöm-ök, töm-ött : **döm-he** id. *döm-ös*, id. **döm-se**, id. **döm-öcs-k-öl** : nyom, / **töm**).

dön-g- (pro dön-ög, döng-et).

Tam. *tunukk-am* (son intérieur : crainte, peur / *tun-ungu-*, troubler, avoir peur, cf. **döb-ög** = **dob-og** és **döbb-en** = meg-ijed).

dör-ög- (dör-g-et ; **dör-öng**, **dör-öng-öz**).

Tam. *tarl-angu-* (résonner, retentir, rendre un son), mong. *dor-gi-*, man. *dur-ge-* (tönen, schallen).

dörök- (dörök-öl, szék. = töm, tele gyúr ; dörökölő pácza a malomban).

Tam. *urukk-a!* (nom. v. *uru-* : serrer, presser dans un coffre, fourrer, remplir, bourrer, gorger, farcir).

dör-zs-öl = **dor-osz-ol-**.

dő (= döo)

dől-, dül- (pro : *döv-ül* : döj-t, düj-t pro : döl-t stb. || **dön-t**, pro *döl-t*; dől-ing döl-ed-dölled stb.)

Tam. *tiv-alu-*, *tuv-alu-* (être flexible, mobile, agité, faible : pencher, se relâcher, défaillir etc. : *örgäriyatt-ilé metta t-tu-vauđ-iru'*, être très porté à une chose : valamely dolognak nagyon neki dül : *tuva-itu-* pro *tuval-tu-* : plier, agiter, sécouer, détruire etc. Mellékalak : *tuvalu-* (se presser, dégoutter, cf. **dől a nép**, **dől az eső**) ; *talaru-*, *tal-ádu* (vaciller, chanceler, s'agiter etc.).

dőre (bolond, kerge).

Tam. *teru-maru-* (avoir des vertiges, tourner : *teru* + *maru-* forog).

dőzs-öl / **dús**.

du

ducz (1. zömök, vaskos vlmi pl. fadarab, támasz, 2. dudor, púp s így a **duz**, **dud** gyök testvére).

Tam. 1. *tađi* (gourdin, bâton, massue, pénis etc. / *tađ-i'*, devenir gras, épais, fort, pesant, enfler, cf. **duzz-ad**, — retarder : *tađitta* gros et gras, épais, kann. *dađta*, mal. *tađičča*, a Stick), 2. *tuđ-ei*, *tođei* (cuisse, czom-b tkp. a **ducz** : *tuđtu*, **ducz-os**, mert *tuđtu-k-kól*, petit gourdin, bâton court; innen az angol «penny» mint vaskos vlmi kann. stb. *duđdu* id. *tuđtuvam*, bagatelle); mong. *zuza-γan* (**duczos**, **duzzadt**, vastag).

dudor (tkp. magasság, csucs-or, csücsör : dudor-od-ik = csucsor-od-ik).

Tam. *tuđi* (lèvre = t.-tat. *dud-ak*, — tambourin tkp. a dudoros), mert az edény ajka nálunk is **csücsörke**. A tam. *u-dađu* (lèvre) az első alak elötétese, mert sem a t.-tat. *dud-ak*, sem a tam. *tuđi* a *tut-*, *tot-*, tam. *tođu'* (prendre) igére nem vihető.

dudu (öreg anya, k.-tat. *tuta*, *tütä* = tam. *tattei*, 1. perroquet, osm. *dudu*, 2. soeur ainée).

† **duga** k.-tat. *duga* (Krummholz) = orosz. *duga*, l. **donga**.

duka (duká-l, szék. illik, kijár).

Tam. *takku-* (*takk-al* : appartenir, être, devenir la propriété, être convenable, syn. *tagu-*, *tag-al*).

dulló (szék. chef).

E szót a M. Ny. N. szótára a **duló** (megduló) szóval akarja megfejteni ; azonban a székelyeknél a **dulló** nem volt adógyűjtő. Nagy Géza a régi **Gyula** hivatal névvel egynek veszi s a t.-tat. *jilau* szóval akarja értelmezni. Csakhogy *jilau*, t.-tat. alak «gyűjtő» értelemben lehetetlen, mert *jij-* vagy *jju-* v. trans. = gyűjt, s ebből v. intr. et pass. *jij-il* = Mong. *čij-ul*, *čuul-* (gyűl) s ha van *jij-il-au* nom. v. ez gyűlő, gyűlés s nem «gyűjtő» jelentésű volna. Ezért a **dulló** szó nézetem szerint a mong. *tolo-γai* (fő, cf. man. *tulu* : előrészt), tam. *tal-ei* (tête, «chef. autorité, primauté» etc. *taleivan*, chef, préfet etc.) szó maradványa.

dunda (dund-i : zömök, tömzső).

Tam. *tunru-* (*tunđu-* : être serré, pressé, épais etc. *tunmu-*, être plein», en sailli, se presser, se server etc.).

dura (durá-l || **dur-cza**, keménység, kemény rész || **dur-va** kemény, mong. *duri-γo* id., man. *dura-* starr sein, tam. *uru-v-am*, fermeté, solidité stabilité etc. / t.-tat. *tor-*, *dur-* s'arrêter).

dur-og (durr-an). Tam. *turl-ani* (bruit, son).

duv-ad (= kuv-ad = a héj, takaró leválik : duvasz-t = kuvaszt / **duv** syn. **tok**).

Tam. *taviđu* (son, écorce de grain : a magnak duvaszkája, takarója).

duz (duz-os, duzz-ad : dagad, puffad).

Tam. *tuđ-i-* (s'augmenter, s'enorgueillir ; agir avec impétuosité, s'efforcer, tres-saillir, palpiter etc. *tuđukku*, obstination, insolence, malice etc.). Azaz a tam. ige a **duz** mellett még a **buz**, **bez** igék értelmét is bírja.

dú (dú)

dúd-a. Orosz *duda*, *dud-ka* (chalumeau, pipeau), osm. *dūd-ük* (fifre), tam. *titt-i* (cornemuse, espèce de flûte). Ha e hangszer a «fuvástól» vette nevét : akkor vagy az orosz *duyu* (fuvok. Inf. *du-ti* v. *duv-at'i*) vagy a hosszú hangzó miatt *t-veszteséget* mutató tam. *'üdu-* (souffler : fúj a szél,

fujja a hangszert) igét vehetni alapul, cf. **tüdő**.

dúg- (el-, be-, meg-dúg).

Tam. *tékku-* (remplir, remplir jusqu' au bord — cf. dügtig eszik, — arrêter l'eau par une digue, cf. megdúg, mettre empêchement v. intr. *téngu-*).

NB. A man. *toko-* (hineinstecken), t.-tat. *tika-* (boucher), mong. *tag-la-* id. mind rövid hangzókkal birnak, de a magy. **dúg** határozottan hosszúval.

dúl- (meg-, föl-dúl).

Tam. *tul-ei'*, *tolei'* (terminer, finir, «détruire, perdre, gâter», éloigner).

dú-s. Tam. *tug-am* (richesses), kud. *dú-ta* (much : sok), k.-tat. *däü* (bő, nagy, tág).

dű

düb-ög = **dobog**.

düll-ög (döll-ög), l. **dől**.

dú (dű)

dűh (fureur, rage), cf. tam. *tá* (haine, force, homme féroce, cf. **tű-z**).

dúl = **dől**.

dsi

dsida. Mong. *žida*, man. *gida* (Lanze, Speer), cf. tam. *itti*, *yitti* (lance, pique).

dsiger. Osm. *žiger* (foie, poumon), tam. *ir-al*, *yir-al* (pro *igir-al?* foie, poumon, rognon).

E (ä)

e (= ä ; e-z). A mong. *e-ne*, *ere*, man. **e** daczára eredetileg **i** (il-y, itt, így), l. **i**.

e (= ä! vagy hé!).

Tam. *é* (interjection de surprise et de mépris, d'exclamation et du vocatif : *é!* *sirüwan-é gél!* eh! petit garçon, écoute).

e (= ä : nyomosító szó, tam. -é, l. a nyelv-tanban).

† **ebéd** (= *äbed*). Bármennyire különbözik is, még is az orosz *ob-ied* (dîner, repas) társa, mert az **ev-et** (*ev-ät*, nom. acti) alakkal nem azonos.

ecs-el- (*-äcs-el* : gerebencz, fészül).

Ha a göcseji **ekacs-el** azonos jelentésű, ez volna az eredeti alak s a tam. *ehgu-* (carder la laine on le coton) igével azonos. **edény** (= *ädény*), cf.

Tam. *ettan-am*, *yattanam*, *iyattanam* (instrument, moyen, «vase» etc., cf. t.-tat. *et*, *it* faire).

e-f-felé, tam. *i-p-pálé*, l. i és fél.

eger (= *ägär*: egér, eger-ész-).

Tam. *agarl-än* (espèce de rat $\sqrt{\text{agarlu}}$ -creuser).

NB. A man. stb. *singeri* (Ratte, Maus) megfelelhet a tam. *sigari* (rat) alaknak, de az *ägär*-nek alig. Aztán egy elemezhető alak többet ér száz bizonytalannál. A t.-tat. *sīc-kan* nem a *sīc*- (cacare), hanem a *tiš*- (lyukaszt) ige alhangujából való. A tam. *eli* (rat) az *illi* (trou) szóval látszik összefüggni.

eg-ész (= *äg-ész*, syn. merő), cf. tam. *o-kka* (entièrement) $\sqrt{\text{o'}}$), l. **e-gy**.

eh (= *äh*: eh-es, eh-ez, eh-ül, szék. || **éh**, **éh-gyomor** = üres gyomor, **éh-ség** = üresség).

Tam. *ah-gu*, *ač-gu*- (manquer, décroître, se raccourcir; man. *ak-ó*, il manque, il n'y apas, mong. *üg-ei* id., t.-tat. *j-uk*, *j-ok* id.). Hogy az **eh** = **ür**, mutatja a mong. *χósun* (éhes tkp. üres), man. *uru*- (hungern, cf. magy. **ür**). Tehát az **ev** gyökkel csak annyiban függhet össze, hogy a **meg-esz** = megsemmisít.

eh, eha (= *äh-a*: máj, belső rész, **ih, joh, juh** id.).

Tam. *ag-am* (intérieur, esprit, âme, volonté, profondeur, creux, maison).

ejnye! (= *äynä*). Tam. *enné!* (interjection qui marque l'admiration, la pitié, le doute).

ej-t (= *äj-t* pro *es-t*), l. **es**.

ek-e (= *äkä*: aratrum, cf. kann. *n-éga-lu*, the plough, cf. tam. *sägu-badi*, culture, eke-, szántó dolog).

ekr-énd-ez az **ökl-énd-ez** társa.

I. **el** (= *äl*: el innen, el a tengerhez!).

Ezen igekötőnek a tam. nyelvben az *agala* (loin, au loin!) és **világi** id. gerundiumok felelnek meg, pl. *agala p-pó!* = *világi-p-pó!* (va-t-en, el-menj innen!) *agala ssey*- (éloigner, tkp. el-csinál; *agala millu*-, eláll = távolabb áll).

II. **el** (= *äl*: elő, előre, eleve, el-ső).

Tam. 1. *élavé* (avant, auparavant, pluriel; *éla!* előre! mot d'encouragement que disent ceux qui traînent etc.); 2. *oll-ci* (hâte, vitesse: antiquité); mong. *ül-ge* (előrsz.: *elön-tsek*, előkor, ősi, *előntsek*, *eke*, ős-anya); man. *ž-ule-če* (vornals:

žul-ge vornals. alt, Alterthum); *ž-uleri* vorn = t.-tat. *ilerü* etc.).

NB. A t.-tat. *al-di* (cf. *al-t*, alsó rész) *ilk* (első) azt gyaníttatja, hogy az alapértelem **al**, **tő** a mi kezdet, egyszer «fiatal, kicsi», máskor pedig «rég, ő, nagy, cf. tam. *ila* (jeune, tendre) és *ila-gadi* (vestibule des maisons: elő-oldal).

eleven (= *älävän*), l. **él**.

elég (= *älég*, elég-ség).

E melléknév társa a man. *eleče* (satt, zufrieden: elégedett $\sqrt{\text{ele}}$ -füllen, sättingen, genügend etc.), mong. *el-bek* (elég). Azonban a man. ige összefügghet a tam. *el-vei* (határ) szó gyökével.

ellen (= *ällän*: ellen-ez, ellen-ség).

A tamul-féle nyelvekben az *al* gyök valaminek ellenkezőjét, az *il* pedig hiányt mutat; innen tam. *all-äkkü*- (refuter, ellen-ez), kann. *alladavanu* (enemy, ellen-ség), a tam. *illär* (ennemies) az *il* gyökből való, cf. mong. *ülü*, tam. *alla* (nem az).

ell-ik (= *ällik*: az **él**, **ele** gyökből lehet, mert a tam. *uy-ir'*- mettre bas $\sqrt{\text{uy-ir}}$ vie).

el-me (= *äl-mä*, mens, elmél-kedik).

Tam. *ala-vei* (measure, base de jugement, connaissance $\sqrt{\text{ala}}$ '-mesurer, déterminer). A tam. *ul-am* (the mind) tkp. a **bel** gyökképzete.

elv (= *älv*: víz elve, erdő elve; a víz elvére megy, szék. a víz tuleső részére).

Tam. 1. *el-gei*, *el-vei*, *ell-ei* (borne, limite: a határ a meddig vlmí terjed, cf. *ala-vu*, extension, measure, limite $\sqrt{\text{ala}}$ '-mesurer etc.). A minék a határánál vagyunk, azon túl vagyunk.

em (= *äm*: em-ik; **eme** = mong. *eme*, femelle; em-lő || cf. em-ész-t).

Tam. 1. *ammu*- (manger, boucher: *amm-am* sein, mamelle, cf. mong. *m-ém*, t.-tat. *meme* id.), 2. *amu-du* aliment, chose douce, lait etc., cf. mong. *amu*, nourriture; *amu-dam*, nourriture, repas, lait *amud-agam* mamelle tkp. alimentum habens), 3. *im-iru*- (sucer: **em-ik**, t.-tat. *em*-id., mong. *em-se*-nourrir, cf. magy. **em-se**, famelle), 4. tam. *mu-lei* (sein, mamelle) pro *a-mul-ci*?!
NB. A tam. *amu-dam*, (cf. *migu*: *migu-dam*) szót összezavarják a skr. *a-mirta* (ambrosie, nectar) szóval.

etc. *auavu*- s'attacher à, s'unir, s'approcher, convenir, s'accoupler, cf. a kutyák összeragadnak id.).

epe (= *äpä*: keserű, mint az epe).

A tam. nyelvben az egyik szó *kasappu* (tkp. keserűség, amertume, l. ezt) s mint-hogy a nagyon sós vlmiről azt szokták mondani «keserű, mint az epe» nem tulzás az **epe** szót a tam. *uppu* (sel) szóval összevetni. A t.-tat. *öd, üt* (epe) rokon az *äzi* (keserű) szóval és a tam. *ett-il* (stryxos, arbre vénéneux et amer) szóval. A t.-tat. *öp-ke* (tüdő = a puffadó), a tam. *ubukku*- (s'enfler) igével egygyökű.

ep-ed (= *äp-äd*: vágy-ik, sovár-og vlmí után).

Tam. *av-ävu*- (désirer, souhaïter fort, soupïrer après), mert az **epe** szóval aligha összefügg.

erd-ő (= *ärd-ö*: sűrűség, erősség, hegy, tűzre való stb., cf. tam. *arluttam*, densité, épaisseur).

Tam. 1. *kä*, 2. *kä-du* (kätü, cf. Kata, Káta helyneveket), 3. *kän*, *känam*, *känagam* $\sqrt{\text{käy}}$ -ég), 4. *mettu* (cf. Mitács hegy-név), 5. *mi-ari* (fűteni való és erdő), 6. *ar-äni*, *arämam*, *aränyam*, cf. *ar-i*, épaisseur bosquet, t.-tat. *or-man*, ur-man).

ere (= *ärä*: gyeplő, fékszár: eré-z).

är-kkei (lien, attache $\sqrt{\text{är}}$ '-lier, joindre, diriger, dresser).

er-ed (= *är-äd*: ut-nak ered = utra kel; eredj innen = kelj innen, az ujj megered = meg-ke; eredet = keletkezés || **erj-ed** = **él-ed**, szék. tkp. kel).

Tam. *erlu*- (se lever, s'élever, monter, mouvoir: *erlu-näyiru*, soleil levant: eredő nap; *erlu-väy* commencement = Nominativus: eredet, kezdő eset; *erluvän* le levant, orient etc., cf. mong. *er-de*, t.-tat. *ir-te* reg, tkp. eredet).

er-eg (= *är-eg*: szék. le-felé megy: fát erget; ereszkedik = lefelé száll: **erek** = **eresz**).

Tam. *ir-a*, *ir-angu*- (descendre, aller en bas, dégoutter = *iru*-, s'arrêter tkp. leereszkedik: *ir-ai*, *ir-ai-vänam*, *ir-äl* etc. erek, **eresz**, avant-toit; *ir-ei*, congé, permission; *ir-ai*-répandre, arroser, donner abondamment, ereszt a buza), 2. *ireinsu*- (s'incliner, baisser la tête, courber, véné-

ember (= *äm-ber*: a székely használat szerint: férfi személy).

Az igazi tamul szók a «homo» kifejezésére: *än-billei*, *än-makkan* (tkp. himmagzat), *ädavan*, *mannön* (tkp. földi). Előbb azt véltem, hogy az **ember** *än-billei*, azonban a két alak nem azonosítható s így valószínűbb a tam. *än-bér* (*än-beyar*: férfi-személy) alakkal való azonosítása.

em-el (= *äm-äl*: emel-et, emel-ked-ik || em-lék, eml-it, mert eml-it = föl-hoz).

Tam. *n-embu*- (*n-emb-al*: élever, lever de terre, dégonder une porte avec un levier, föl-, ki-emel, cf. man. *č-emile*-aufnehmen), mert a tam. *n* tűnékeny, pl. *imei* = *n-imei*, *anugu* = *n-anugu* stb. A *nembu* gyök testvére *umb-al* (élévation etc.). *nimiru*-, *iv-aru*- (s'élever etc.), *wa'*-id. *amal* (abondance), *amali'*- (abonder) és *amali* (lit, matelas: az emelt hely, emelék), cf. japán *y-ama* (hegy), lásd **ém-ely**.

emész-t (= *äm-ész-t*), l. **eny-ész-t**.

ene (= *änä*: tehén, cf. tam. *än*, vache, boeuf), l. **ün-ő**.

eny (*äny*) = **iny**.

enyäk (= *änäk*), l. **enyv**.

eny-el (= *änäl*: enyel-eg || eny-he).

Tam. *in-ä* (plaisanterie $\sqrt{\text{in}}$, *iniya*, doux, délicat, savoureux, agréable, aimable, affable, poli, courtois, syn. *n-inaru*-, affection, tendresse, bonté).

NB. Abból, hogy a régiéknél ehnyejt = enyhít, nem következik, hogy az a helyes.

eny-ett (= *änyett*. Szék. ob respectum aliquidus), cf. tam. *en* (nombre, compte, calcul, estimation).

eny-öz (= *än-öz*: takar, föld, szépít).

Tam. *äni*- (*äni-dal*-. revêtir, orner, ranger: *äni-ndu-gollu*- id. *äni*, ornement).

eny-ész- (= *änész-*: eltűnik, el-vonul, megszűnik; eny-ész-et).

Tam. *äncisu*- (se retirer, s'écartier, s'en aller; chercher protection).

NB. Nem világos, miként függ össze a tam. *änci*- (s'éteindre: kialszik, cf. elenyészhetlen világosság) jelentése a «s'accoupler, s'approcher» etc. jelentéssel.

enyü (= *änü*: enyv-ez, ragaszt).

Tam. *änavu-dal* (adhésion, connexion